

Olasz-magyar
ÖRÖKSÉG
PATRIMONIO *italo-ungherese*
Italian-Hungarian **HERITAGE**

Petényi Katalin – Kabay Barna

Olasz-magyar
ÖRÖKSÉG
PATRIMONIO *italo-ungherese*
***Italian-Hungarian* HERITAGE**

dokumentumfilm-sorozat / serie di documentari / documentary series

2015

A könyv kiadását támogatta / Pubblicazione sponsorizzata da / Publication supported by:

Emberi Erőforrások Minisztériuma

2015. évi Milánói Világkiállításért Felelős Kormánybiztos Irodája

Szerkesztő / Redazione / Editor

Petényi Katalin

Angol fordítás / Traduzione inglese / English translation

Ralph Berkin

Olasz fordítás / Traduzione italiana / Italian translation

Mariarosaria Sciglitano és Massimo Congiu

Előszót Mihályi Melinda fordította /

Premessa tradotta da / Foreword translated by Melinda Mihályi

Olvasószerkesztő / Revisione / Proof editor

Bardi Erzsébet

Fotók / Fotografie / Photographs

Edőcs Bálint | Gáspár Miklós | Gerő András | Gyöngyössy Bence | Hans Kutnewsky
Ivanhoe | Kontuly Béla | Réger Endre | Szóvári Gyula | Triznya Mátyás

A könyv borítóján a Római Magyar Akadémia fotója látható.

Grafikai tervező / Progetto grafico / Layout

Batinkov János „Baty2000”

Kiadó / Editore / Publisher

CinemaStar Kft.

info@cinemastar.hu

Nyomdai kivitelezés / Stampato da / Printed by

HTSART Nyomda és kiadó

Halász Iván

Copyright: © CinemaStar Kft.

Tartalom

<i>Előszó / Premessa / Foreword – Molnár Antal</i>	<i>7</i>
<i>Fejezetek az olasz–magyar örökség történetéből – Tóth Klára</i> <i>Capitoli di storia del patrimonio italo–ungherese</i> <i>Chapters from the History of Italian–Hungarian Heritage</i>	<i>15</i>
<i>Római Magyar Akadémia / Accademia d'Ungheria in Roma /</i> <i>The Hungarian Academy of Rome 2x24 min</i>	<i>39</i>
<i>Remény és mítosz / Speranza e mito / Hope and Myth 2x24 min</i>	<i>47</i>
<i>Maestro Peskó 24 min</i>	<i>57</i>
<i>Csoda Milánóban és Rómában / Miracolo a Milano e a Roma /</i> <i>Miracle in Milan and Rome 24 min</i>	<i>65</i>
<i>A Casa Buonarroti igazgatója / Il direttore della Casa Buonarroti /</i> <i>The Director of Casa Buonarroti 24 min</i>	<i>73</i>
<i>Itália vonzásában / Attratto dall'Italia / Attracted to Italy 24 min</i>	<i>81</i>
<i>A nemzet építész / L'architetto della nazione / Architect of a Nation 24 min</i>	<i>89</i>
<i>Ámos Imre, a magyar Chagall / Imre Ámos, lo Chagall ungherese /</i> <i>Ámos Imre, the Hungarian Chagall 24 min</i>	<i>97</i>
<i>Életcseppek / Gocce di vita / Life Drops 24 min</i>	<i>105</i>
<i>Filmográfia / filmografie / biographies</i>	
<i>Petényi Katalin</i>	<i>111</i>
<i>Kabay Barna</i>	<i>119</i>
<i>Gyöngyössy Bence</i>	<i>133</i>

Előszó

Tizenhét éves koromban jártam először Olaszországban. A Maestral expressz kora reggel érkezett Velencébe, és máig emlékszem arra a pillanatra, amikor kiléptem a pályaudvar elé, és megláttam a Canal Grande fodrozódó hullámain. Számomra ez a világ nagyon különleges, sőt egzotikus, ugyanakkor valahol mélyen mégis nagyon ismerős volt. Ugyanilyen otthonossággal csodálkoztam rá Rómára, majd Dél-Lazio hegyvidékére, Montecassinóra. Olaszországhoz és különösen Rómahoz fűződő viszonyomat máig ez a majd harminc évvel ezelőtti élmény határozza meg: otthon érzem magam Itáliában, akárcsak a Kárpát-medencében, ugyanakkor a mediterrán világ, az európai kultúra évezredes bölcsőjét jelentő Itália folyamatos inspirációt, feltöltődést jelent számomra.

Két évvel ezelőtt találkoztam először személyesen Petényi Katalinnal és Kabay Barnával, természetesen Rómában. Alkotásaik közül többet láttam korábban is, a Gyöngyössy Imrével együtt készített *Jób lázadása* egyik legmeghatározóbb filmélményem volt. Már az első beszélgetések során kiderült számomra: mint oly sok mindenről, Itáliáról is hasonlóan gondolkodunk. Gyöngyössy Imre és Petényi Katalin nálam vagy két évtizeddel korábban jutottak el az Örök Városba, sokkal nehezebb körülmények között, és talán éppen ezért a reveláció még nagyobb volt. Gyöngyössy a pannonhalmi olasz gimnázium diákjaként és olasz szakos egyetemistaként az itáliai kultúra szerelmese és kiváló ismerője lett, olyan művész, akinek mélységes humanizmusa és európaisága valahol, gyökereiben, Itáliából táplálkozott. Akkor is, amikor Olaszországba kijuttatott verseiért, államellenes összeesküvés vádjával Rákosi Mátyás börtönébe került, és akkor is, amikor évtizedeken át a kommunista kultúrpolitika szögesdrótjai között művészi önkifejezése korlátokba ütközött. Felesége, Petényi Katalin művészettörténész számára ugyanúgy el nem apadó kút, kimeríthetetlen forrás az Appennini-félsziget művészeti és kulturális kincsestára. Fiuk, Gyöngyössy Bence szintén filmrendező, a cigányság világát megörökítő alkotását (*Romani Kris* - Cigánytörvény) nagy sikerrel vetítettük a Római Magyar Akadémián.

Katalin és Barna számára a dokumentumfilm, ez a mára sajnos mindinkább eltűnő, sokszor egyre igénytelenebbé váló, de oly fontos műfaj igazán hazai pályának számít. Játékfilmjeiknek is van egy dokumentumfilmes arculata: a fesztiváldíjas (még Gyöngyössy Imrével együtt készített) *Két elhatározás* című munkájuk műfaja dokumentumdráma, a *Jób lázadása* legemlékezetesebb jelenetei közé tartoznak az északkelet-magyarországi falusi zsidó kultúrának, ennek az elveszett világnak emléket állító dokumentarista képsorok. A szerzőpáros talán legismertebb műveit a közelmúlt magyar történelmét bemutató filmjei jelentik, amelyek elszánt tudatossággal kérdeznak rá a kommunizmus éveinek elhallgatott és feldolgozatlan, sokszor keserű és sötét oldalaira.

A rendezőpáros ezúttal az olasz és a magyar kultúra találkozásáról rendezett tíz filmet a Milánói Világkiállítás számára, amelyeket a Duna Televízió is sugároz az őszi folyamán. A tizenegyediket, amely Ybl Miklós életművét mutatja be, Gyöngyössy Bence készítette. Az alkotásokat végignézve ugyanazt a rácsodálkozást éreztem, mint kamaszkoromban, vagy éppen a rendezőkkel való beszélgetéseim során. Itália a filmek főhőseire is, nyugodtan állíthatom, kivétel nélkül ugyanolyan elementáris erővel hatott, mint rám, és mint annyi más magyarra, európaira az évszázadok során. Egyszerre érezték, érezzük magunkat nagyon otthon itt, a ciprusokkal szegélyezett sétányokon, a házak falába beépített antik oszlopok alatt, a narancsfás ligetekben, az enyhe szellőt hozó tengerpartokon, és ugyanakkor tudjuk: mindez nagyon más, valahogy sokkal tökéletesebb, mint bárhol a világban. Az itáliai reneszánsz formáit hazahozó és sajátos magyar építészeti stílussá formáló Ybl Miklós; a Firenzében világhírű művészettörténésszé váló Tolnay Károly; a húsz esztendő várakozás után a római utcákat habzsoló költő, Gyöngyössy Imre; a legpolgárabb olasz városban, Milánóban otthonra találó karmester, Peskó Zoltán; az olasz művészetből már családi indíttatásában merítő, Itáliát számos magyar emlékekkel megjelölt Csíkszentmihályi Róbert; vagy a Rómában élő honfitársainknak magyar otthont teremtő Triznya Mátyás és Szőnyi Zsuzsa – megannyi magyar sors, amelyek számára Itália otthont és kiapadhatatlan forrást jelentett egyszerre.

Mi a titka ennek a félszigetnek, ennek a tájnak – és ennek az egyszerre bensőséges melegséggel és inspiráló mássággal vibráló kapcsolatnak? Miért érkezünk haza, amikor Itália földjére lépünk, és miért tart minket mégis folyamatosan megtermékenyítő izgalomban ez az ország? A filmeket nézve, a filmek hőseit hallgatva a válasz világosan körvonalazódik. Valamennyien, akik Itáliában ideiglenesen, akárcsak néhány ösztöndíjas hónap erejéig, vagy örökre hazára leltek, ugyanannak az európai, antik-keresztény humanizmusnak a jegyében nevelkedtek, amelyet a legközelebből éppen Itáliában érinthetünk meg. Mi magyarok, akárcsak a többi európai nép, ennek a kultúrának a részesei vagyunk, és akik számára ezek a gyökerek fontosak, legyen az tudós, művész vagy író, nem tud nem Itália vonzásában létezni.

Petényi Katalin, Kabay Barna és Gyöngyössy Bence filmjeinek hősei erről az ellenállhatatlan vonzásról vallanak, nemcsak az ész, hanem a szív nyelvén is. Az Itália iránti elkötelezett vágyakozás, az italománia ugyanis nemcsak egy érzelm a sok közül, hanem szenvedély, életforma. A tökéletes otthon keresése. Azé az otthoné, amely egyszerre megnyugtatóan bensőséges és provokálóan izgalmas. Nagyon őszintén kívánom, hogy minél többen, olaszok és magyarok, lássák ezeket a filmeket, és rajtuk keresztül, eszükkel és szívükkel, ismerjék meg és értsék meg a magyar lélek vágyódását Itália felé.

Róma, 2015. augusztus 6.

Molnár Antal
igazgató
Római Magyar Akadémia

Premessa

La prima volta che visitai l'Italia avevo 17 anni. Il Maestral express arrivava a Venezia al mattino presto e ricordo ancora oggi il momento in cui, uscendo dalla stazione, vidi davanti a me le onde increspate del Canal grande. Questo mondo per me assai particolare, per non dire esotico, da qualche parte nel profondo mi era nondimeno molto familiare. Lo stesso senso di familiarità accompagnò la meraviglia che suscitavano in me Roma, poi l'area collinare del Lazio meridionale e, ancora, Montecassino. Il rapporto che mi lega all'Italia, e soprattutto a Roma, è a tutt'oggi determinato da questa esperienza risalente a quasi trent'anni fa: in Italia mi sento a casa come nel bacino dei Carpazi e il mondo mediterraneo e l'Italia, culla millenaria della cultura europea, per me sono parimenti fonte continua di ispirazione e mi ricaricano.

Il mio primo incontro personale con Katalin Petényi e Barna Kabay, avvenuto naturalmente a Roma, risale a due anni fa. Avevo visto già in precedenza più d'una delle loro opere e una delle mie esperienze cinematografiche decisive era stato il film *La rivolta di Giobbe*, da loro realizzato con Imre Gyöngyössy. Sin dalle nostre prime conversazioni mi è apparso chiaro che, come su molte altre cose, anche sull'Italia la pensavamo allo stesso modo. Imre Gyöngyössy e Katalin Petényi giunsero nella Città Eterna un paio di decenni prima di me, in circostanze molto più difficili e, forse per questo, anche la rivelazione fu per loro ancora più grande. In quanto allievo del liceo italiano di Pannonhalma e studente universitario di italianistica, Gyöngyössy si era innamorato della cultura italiana e ne era divenuto eccellente conoscitore, un artista il cui profondo umanesimo e la cui europeità avevano tratto da qualche parte, nelle loro radici, alimento dall'Italia. Anche quando fu rinchiuso nelle carceri di Mátyás Rákosi con l'accusa di complotto ai danni dello Stato per aver inviato in Italia alcune sue poesie, e anche quando, per decenni, la sua espressione artistica dovette scontrarsi con gli impedimenti imposti dal filo spinato della politica culturale comunista. Per la moglie Katalin Petényi, storica dell'arte, la miniera artistica e culturale della penisola appenninica rappresenta ugualmente un pozzo che non si prosciuga mai, una sorgente inesauribile. Il film realizzato da Bence Gyöngyössy, loro figlio, a sua volta regista cinematografico, un'opera che fotografa il mondo degli zingari (*Romani Kris* [La legge degli zingari]) ha riscosso grande successo in occasione della proiezione all'Accademia d'Ungheria in Roma.

Per Katalin e Barna il documentario, questo genere tendente oggi purtroppo a scomparire, che sovente assume forme sempre più modeste, e che è invece oltremodo importante, costituisce il campo nel quale sono davvero di casa. Anche i loro film a soggetto hanno un profilo di tipo documentario: il genere cui appartiene il loro lavoro pluripremiato dal titolo *Due decisioni* (realizzato ancora insieme a

Imre Gyöngyössy) è il dramma documento, mentre tra le scene più memorabili de *La rivolta di Giobbe* figurano le sequenze documentarie che celebrano il mondo perduto della cultura ebraica rurale dell'Ungheria del nord-est. Le opere forse più conosciute di questa coppia di autori sono forse i loro film dedicati alla storia recente dell'Ungheria, nei quali con risoluta consapevolezza essi pongono interrogativi sui lati sottaciuti e trascurati, e molte volte amari e oscuri, degli anni del comunismo.

Stavolta la coppia di registi ha realizzato, per l'Esposizione Universale di Milano, dieci film sull'incontro tra la cultura italiana e la cultura ungherese, che saranno trasmessi anche dal canale televisivo Duna Televízió nel corso dell'autunno; Bence Gyöngyössy ha curato la regia dell'undicesimo, nel quale viene presentata l'opera architettonica di Miklós Ybl. Nell'assistere a questi film ho avvertito lo stesso senso di meraviglia provato da adolescente o nel corso delle mie conversazioni, per l'appunto, con i loro autori. Posso tranquillamente affermare che sui protagonisti delle pellicole l'Italia ha influito, senza eccezioni, con la medesima forza elementare con la quale ha agito su di me e su tanti altri ungheresi ed europei nel corso dei secoli. In Italia si sono sentiti e ci siamo sentiti assolutamente a casa, lungo le passeggiate fiancheggiate da cipressi, sotto le colonne antiche reimpiegate nelle mura dei palazzi, nei giardini con gli aranci, sui litorali dai quali spira la lieve brezza marina e, nello stesso tempo, avvertiamo che tutto questo è molto diverso, è - in qualche modo - tanto più perfetto rispetto a qualsiasi altra parte del mondo. Miklós Ybl, che portò con sé in patria le forme del Rinascimento italiano convertendole in un peculiare stile architettonico ungherese; Károly Tolnay, divenuto storico dell'arte di fama mondiale a Firenze; Imre Gyöngyössy, il poeta che assaporò con avidità le strade di Roma dopo vent'anni di attesa; il direttore d'orchestra Zoltán Peskó, che ha trovato la sua casa nella più borghese delle città italiane, stabilendosi a Milano; Róbert Csíkszentmihályi che, avendo tratto ispirazione dall'arte italiana già per impulso familiare, nella penisola ha poi lasciato il suo segno con numerose opere; o, ancora, Mátyás Triznya e Zsuzsa Szőnyi, che misero su una casa ungherese per i loro compatrioti che vivevano a Roma, sono tutte vite di ungheresi, nel destino dei quali l'Italia ha rappresentato a un tempo la loro casa e una fonte inesauribile cui attingere.

Qual è il segreto di questa penisola, di questa terra e di questo rapporto che vibra ad un tempo di intimo calore e di alterità ispiratrice? Perché sentiamo di esser tornati a casa quando mettiamo piede in terra italiana, e perché, ciò malgrado, questo paese ci tiene in uno stato di continua, feconda eccitazione? Assistendo ai film, ascoltandone i protagonisti, la risposta si delinea con chiarezza. Coloro che nell'Italia hanno trovato una patria – temporaneamente, anche solo per qualche mese di borsa di studio, oppure per sempre – si sono formati nel segno di quell'umanesimo dell'antichità cristiana ed europeo che proprio in Italia ci è più direttamente tangibile. Noi ungheresi, così come gli altri popoli europei, partecipiamo di questa cultura e coloro per i quali queste radici sono importanti, che siano studiosi, artisti o scrittori, non possono esistere se non nella sfera di attrazione dell'Italia.

I protagonisti dei film di Katalin Petényi, Barna Kabay e Imre Gyöngyössy testimoniano questa irresistibile forza di attrazione, con il linguaggio non soltanto della mente ma anche del cuore. L'indefesso anelito verso l'Italia, l'italomania, infatti, non è soltanto un sentimento fra i tanti: è bensì passione, è un modo di vivere. È la ricerca della casa perfetta. Di una casa intima e rassicurante e, allo stesso tempo, provocatoria e stimolante. Mi auguro sinceramente che questi film siano visti dal maggior numero possibile di persone, ungheresi e italiani, che per loro tramite possano conoscere e comprendere, con la mente e con il cuore, l'anelito dell'animo ungherese verso l'Italia.

Roma, 6 agosto 2015

Antal Molnár
*Direttore
dell'Accademia d'Ungheria in Roma*

A stáb Rómában / troupe a Roma / the crew in Rome, 2015

Foreword

I first visited Italy when I was just 17. The Maestral Express pulled into Venice in the early hours of the morning, and I still clearly recall the moment when I walked out of the station and saw the shimmering waves of the Grand Canal. This world appeared strange and exotic to me and yet still somehow deeply familiar. I was also fortunate enough to feel a very similar sensation in Rome and Monte Cassino. My relationship with Italy, and especially Rome, is still largely shaped by my initial taste of the country and its capital. I feel just as much at home in Italy as I do in the Carpathian Basin, while the Mediterranean world and the ancient cradle of culture that is Italy continue to provide me with inspiration and energy.

It is two years now since I met Katalin Petényi and Barna Kabay in, as one might expect, Rome. I had previously seen a good number of their works including, of course, *The Revolt of Job*, which they created with Imre Gyöngyössy, and to this day remains a seminal work for me. I knew from our very first conversation that, like many things, we felt and thought very similarly about all things Italian. Imre Gyöngyössy and Katalin Petényi were fortunate enough to visit the Eternal City some two decades before me, during much more trying times, and so perhaps the revelation they experienced was greater still than mine. Studying Italian both at school and later university instilled Gyöngyössy with an extensive knowledge and love of Italian culture, whose absolute humanism and Europeanism somehow drew its strength and vitality from Italian roots. Yet, when his poems were published in Italy, he was imprisoned for anti-state activity by the hostile Hungarian regime that continued to hound him through decades for his independent artistic expression confined as it was by the barbed wire of cultural politics during those dark years. His wife, the art historian Katalin Petényi, was similarly fascinated by the rich culture and art of the Apennine Peninsula. Their son, Bence Gyöngyössy, is also a respected film director in his own right, whose film about the world of the Roma, *Romani Kris*, was a great success when screened at the Hungarian Academy of Rome.

For Katalin and Barna, the genre of the documentary film, although generally seen to be declining in both quantity and quality, is a genre in which they have continually excelled and made very much their own. Even their feature films have a documentary aspect: their award-winning *An Insignificant Life* (made with Imre Gyöngyössy) is classically categorised as a docudrama, while some of the most memorable scenes from *The Revolt of Job* show the vanishing world of the provincial Hungarian Jewish community with the precision and authenticity of the documentary genre. Their best-known works have perhaps been those that re-examined recent history in Hungary, where they shine a light on the darker and still largely unexplored aspects of life under communism in Hungary.

They have now turned their hands to directing ten films for the Milan World Exhibition that examine the meeting of Italian and Hungarian culture, to be broadcast by Duna TV towards the end of the year. The eleventh in the series, presenting the life and work of Miklós Ybl, was directed by Imre Gyöngyössi. When I sat and watched these films, I experienced the same wonderment that I first felt when stepping off that train or when I chatted for hours with the directors. It became clear to me that Italy affected those featured in these films in much the same way as it affected me and so very many more Hungarians and Europeans throughout the centuries. They and the viewer feel instantly at home here along the Cypress-lined avenues, in the shadow of ancient columns, strolling through orange groves or sitting on its fragrant seashore, and at the same time we know that everything here is still somehow different, more perfect than any other place in the world. Miklós Ybl, who took inspiration from the Italian Renaissance to create a quintessentially Hungarian style of architecture; Károly Tolnay, who went on to become a world-famous art historian in Venice; Imre Gyöngyössi, poet and filmmaker, who got to walk the streets of Rome after so very many years of imagining its reality; the classical conductor Zoltán Peskó, who made his home in marvellous Milan; Róbert Csíkszentmihályi, who left his artistic mark throughout Italy and beyond or Mátyás Triznya and Zsuzsa Szőnyi, who opened their home in Rome to the Hungarian diaspora are but a few of the very many Hungarians for whom Italy has provided both home and inspiration.

What is the secret of this peninsula, of this glorious landscape and its intimate warmth and inspirational otherness? How is it that we arrive home when we step onto Italian soil, and how does it manage to hold us all in a constant state of creative excitement? Watching these films and listening to their protagonists, the answer begins to form: all those who find themselves in Italy, either fleetingly or in search of a new home, were raised in the same humanism of ancient European Christianity that can still be experienced in Italy. We Hungarians, like all other nations of Europe, are part of that self-same culture, and those who consider these roots important, be they academics, artists or writers, are unable to exist outside Italy's radiant aura.

All those featured in Katalin Petényi, Barna Kabay and Bence Gyöngyössi's films describe their irresistible attraction to Italy and its pull not only on their minds but also on their hearts, for this is no simple emotion, it is an overpowering passion, a way of life. It provides the perfect home to those seeking both a warm welcome and provocative inspiration. I very much hope that as many people as possible will watch and enjoy these films, and through them gain greater understanding of how Hungarians adore Italy.

6 August 2015, Rome

Antal Molnár
director
Hungarian Academy of Rome

*Khin András, Petényi Katalin és Kabay Barna a forgatáson Rómában /
Durante le riprese / On set in Rome, 2015*

Fejezetek az olasz–magyar örökség történetéből

Petényi Katalin és Kabay Barna az olasz–magyar kulturális kapcsolatok néhány alappilléreinek bemutatására vállalkoztak tízrészes filmsorozatokban. A tizenegyedik részt, Ybl Miklós munkásságát bemutató dokumentumfilmet Gyöngyössy Bence készítette. Az okot és a lehetőséget a filmek elkészítésére a milánói világkiállítás biztosította, amelynek szervezői igyekeznek a kiállító országok kultúráját is reflektorfénybe állítani, hiszen igazán mély, szerves kapcsolat két ország között a kultúra hajszálgyökerein keresztül szövődik, amely egymás megismerésének kulcsa. Nézem a filmeket s arra gondolok, mennyire magától értetődően következik életművükből ez a „kirándulás” a kulturális ismeretterjesztő filmek és a művészportrék területére, hiszen játék- és dokumentumfilmjeikben is folyamatosan kultúrák egymásrautaltságáról szóltak. Bevillan egy majd két évtizeddel korábbi interjú címe: *A dialógus rendezői*.

„Mi soha nem akartunk elszakadni Magyarországtól..., de Kelet-Európától sem. Tudatosan vállaltuk fel azt a szerepkört, hogy konstruktív dialógust folytassunk Kelet és Nyugat között, a különböző vallások, a különböző ideológiák között” – mondta Kabay Barna. S valóban, még nem kezdődött el az újkori népvándorlás Európában, még nem szóltak a televíziós híradók vezető hírei nap mint nap a bevándorlókról, amikor ők már filmjeik többségében a menekültekkel és a száműzöttekkel foglalkoztak. Forgattak e témában Brazíliában, Srí Lankán, a Dél-kínai-tengeren, Kubában, Grúziában, Szibériában és folytathatnám a sort. Mondanom sem kell, nem az egzotikum vonzotta őket a föld messzi tájaira, hanem az emberi szenvedés ellen, az emberi méltóságért folytatták harcukat kamerájukkal, ahogy azt Gyöngyössy Imre költészetében is tette. *„...Hogy minden reménye-vesztett / menekült irány-mutató csillag-jeled meglássa / Kérünk téged, hallgass meg minket / Hogy minden otthontalan / nyitott ajtóra találjon, / Kérünk téged, hallgass meg minket.”* – írta 1987 Szilveszterén *Kis litánia* című versében.

Kabay és Petényi iránymutató csillaga Gyöngyössy Imre volt, akivel szinte pályájuk kezdetétől együtt dolgoztak, Gyöngyössy Imre korai, 1994-ben bekövetkezett haláláig. Mindenekelőtt megőrizték az európai keresztény értékek iránti elkötelezettséget, amely Gyöngyössy krédója, a Pannonhalmi Bencés Gimnáziumból kapott útravalója volt. S ebben a „tenyérvény Európában” kapott batyuban ott volt Itália is, az olasz, az irodalmi olasz nyelv magas szintű ismerete, s az itáliai művészet iránti csillapíthatatlan, nem múló érdeklődés is.

Petényi Katalin eredetileg művészettörténész, s így megkerülhetetlen volt számára az olasz kultúra, mint az európai kultúra bölcsője. Latinos műveltségével, a minőség iránti érzékenységgel maradandó nyomot hagyott főiskolai tanárként is a Színház- és Filmművészeti Főiskola hallgatóiban 1970–1980 között.

„A különböző kultúrán nevelkedett emberek más-más érzéki világban élnek. Az ember képtelen levetkőzni kultúráját, mert az beette magát idegrendszeré gyökeréig. Kultúrája határozza meg, hogyan észleli a világot. Kultúránk nagyobb része rejtett és kívül esik a tudatos cselekvés szféráján.” (E. T. Hall) Ennek az alapvető felismerésnek adóznak filmjeikben Kabayék, jóllehet kulturális antropológiával tudomásom szerint nem foglalkoztak. A művészi megismerés útján jutottak erre a felismerésre, már pályájuk kezdetén.

Kabay Barna legelső filmje a tarizsai cigánytelepen készült – ne felejtsük el, hogy Herskó János – Makk Károly dokumentarista évfolyamára járt – Dárday Istvánnal, Jeles Andrással, Fehér Györggyel, Vitézy Lászlóval és másokkal együtt. S aztán az ebben a filmben megtapasztaltakra épült Gyöngyössy Imre *Meztelen vagy* című filmje is. Mint egy filmes manufaktúrában dolgoznak együtt szoros egymásra-utaltságban, s a kész filmet látva már nehezen lehetne kibogozni, ki mit hozott a filmbe. De miért is lenne fontos ez, amikor mindnyájan a műben érdekeltek, nem egyéni karrierjükben. Nem véletlenül volt Gyöngyössy Imre és Kabay Barna is az 1980-ban alakult Társulás Stúdió alapító tagja, amely az alulról építkező, demokratikus szellemben működő, a magyar film megújulásáért dolgozó műhelyként működött, amíg hagyták, s ahol olyan filmek születtek, mint a *Jób lázadása*, a *Száműzöttek*. S hogy másokat is említsünk: *A kutya éji dala* (Bódy Gábor), *Őszi Almanach*, *Sátántangó* (Tarr Béla), *Átváltozás* (Dárday-Szalai). Nem véletlenül hozták létre Németországba kényszerülésük után Starnbergben is saját, dokumentarista műhelyüket, a Macropust. S mint a hajdani manufaktúrákban, apáról fiúra száll, hagyományozódik a mesterség: az 1963-ban született Gyöngyössy Bence is filmrendező és producer lett.

A kétezres évek elején elsőként kezdtek a szőnyeg alá söpört problémával, az ügynökkérdéssel foglalkozni dokumentumfilmjeikben. Először „az állam által torkon ragadott egyház” területén vizsgálódtak Magyarországon és Erdélyben, s készítettek olyan feltáró erejű dokumentumfilmeket, mint a *Hitvallók és ügynökök*, valamint a *Szigorúan ellenőrzött életek*. Később a *Stigma* című dokumentumfilmjükben azt mutatták be, hogyan férközött be a Securitate az emberek magánszférájába, mondjuk ki nyíltan: az ágyába. Erről a témáról forgatta Gyöngyössy Bence is legújabb, *Janus* című tv-filmjét.

Az *Olasz–magyar örökség* című sorozat epizódjai önálló filmek, vetítésük sorrendje is tetszés szerint felcserélhető, sőt ki lehet belőle bármelyiket emelni, mégis összeköti őket, hogy mindegyik az olasz–magyar művészet, kultúra összefonódását, sokrétűségét, gazdagságát mutatja be.

A kétrészes *Római Magyar Akadémia* az intézmény történetét, mint a két nép közötti kapcsolat meghatározó színterét ismerteti meg a nézővel. „*Rómában jelen lenni annyit jelent, mint jelen lenni a világban*” – mondja dr. Molnár Antal történész, a Római Magyar Akadémia jelenlegi igazgatója. Ennek a tudományos, művészeti és kulturális jelenlétnek a megszervezését tartja az intézmény legfontosabb feladatának, mégpedig oly módon, hogy azok a fogadó országhoz is kapcsolódjanak. Igazi történészre valló alapossággal, ugyanakkor színesen, érdekfeszítően mutatja be a nemzeti reprezentáció helyszíneit

a San Stefano Rotondo-templomtól a Fraknoi villán át a Római Magyar Akadémia történelméig és jelenéig. Az embernek az az érzése, hogy nemcsak „minden út Rómába vezet”, de Rómában minden kultúránk iránt érdeklődő idegen, vagy gyökereit őrizni akaró magyar útja a Magyar Akadémiára vezet. Legalábbis itt futnak össze a szálak. Dr. Molnár tagadhatatlan büszkeséggel mutatja be az intézménynek 1927 óta otthont adó Palazzo Falconierit. A káprázatos reneszánsz palotát, melyet Klébelsberg Kunó, a 20. század kétségtelenül legjelentősebb hazai kultúrpolitikusa vásárolt meg a magyar állam számára egy bankárcsaládtól nagy ívű célok megvalósítására. Ez az épület ma is a magyar állam legértékesebb külföldi tulajdona. S az operatőr Halper János cizellált, az épület képzőművészeti csodáin tetszéssel elidőző képei efelől nem hagynak kétséget.

Az 1945 utáni korszak sajnos sokkal kevésbé dicsőséges fejezete az intézetnek. 1950 után a kultúra fellegvára a hírszerzés fedőszerve lett. Az igazgatók mindegyike, a munkatársak, de még az ösztöndíjasok nagy része is hálózati munkatárs volt. Hátborzongató hallgatni, hogy mit művelhetett a szocialista ideológia még egy a vasfüggönyön túli országban is, s hogyan béklyózta magához az embereket, még ha látszólag szabadok is voltak. A Pápai Magyar Intézet, amely egyben a papi emigráció központja is volt és a legsötétebb években sem hagyta el az épület második emeletét, állandó közelharcot vívott a kommunistákkal, olykor még a kapun való bejutásért is.

Az 1989-es rendszerváltozás után az intézet visszatért eredeti küldetéséhez. A dokumentumfilm dinamikus képsorban tudósít a Római Magyar Akadémia jelen művészeti, tudományos tevékenységéről.

Az *Itália vonzásában* című dokumentumfilm Csíkszentmihályi Róbert szobrászművészről készült, akinek édesanyja és nagyszülei Fiumében éltek, így adott az olasz kötődés és vonzalom. Többek között reliefet készített a Szent Péter-székesegyház Magyarok Nagyasszonya kápolnijába, portrét Türr István garibaldistáról a Gianicolo szoborparkjába, mely a magyarok egyik találkozóhelyévé vált Rómában. Janus Pannonius egyike volt az olasz–magyar kapcsolatok első alakítóinak. Csíkszentmihályi Róbertnek megadatott, hogy annál a forrásnál állíthasson szobrot a költőnek, amelyet megénekelte. A 75 éves művész rendkívül gazdag pályáját sikerül tömören, frappánsan, mégsem elnagyolva bemutatni, s ehhez kellett Petényi Katalin művészettörténész, aki a szentendrei művészek világában éppúgy otthon van, mint az olasz kultúrában.

Peskó Zoltán karmester tizenkilenc év alatt huszonkétszer költözött. Az olasz nagyvárosok – Milánó, Velence, Bologna – mellett Németország – főleg Berlin és Portugália voltak élete, karrierje fő helyszínei, mégis legfontosabb volt számára: „*megtartani a tudatot, hogy honnan jössz.*” 1964-es emigrálása után húsz év múlva jöhetett csak Magyarországra, akkor már világhírű karmesterként, de a magyar zene kiválóságainak – Bartók, Kodály, Kurtág, Ligeti, Eötvös – műveit mindig repertoárján tartotta. Ugyanilyen következetességgel népszerűsítette az olasz kortárs zeneszerzőket is. Az ő karrierje is

a Cinecittából indult, mint Triznya Mátyásé, „négerként” dolgozott más zeneszerzők helyett, s közben karmesternek tanult Pierre Boulez és Ferrara mellett. Nagylelkű, segítőkész, befogadó népnek tartja az olaszt, akiknek nagyon sokat köszönhet. Amiben Peskó Zoltán a legkiválóbb, hogy a zenei tudásához színházi, dramaturgiai tudás és érzék kapcsolódik, amelyből azután grandiózus előadások születnek. A Toni Servillo rendezte Borisz Godunovban például a lisszaboni San Carlos Operaházban 250 szereplőt mozgattak. A zenekarok nagyon becsülik Peskó Zoltánt, mert tudja, mit akar és realizálja is azt. A fasori gimnáziumtól a milánói Scaláig nem volt könnyű az út, de eredményes. „Maestro Pesko” a magyar kultúra márkanéve világszerte. S ezt a nagyon gazdag, ezerfelé ágazó életutat megint csak könnyedén, elegánsan foglalják össze, úgy, hogy minden képsor, minden mondat mögött tíz másik sejlik föl. Hogyan is írta Radnóti Miklós? *„Barátaim! Ha kicsi a papír, rövid verset kell írni.”* Kabay Barna és Petényi Katalin tudnak bánni a kis papírral is. Egy messziről jött hasonlattal: ugyanolyan igényességgel és alázattal adják elő a kötelező kűröket, mint a szabadon választott gyakorlatokat a sikeres műkorcsolyázók.

A Casa Buonarroti igazgatójának, Tolnay Károlynak életútját bemutató, hiánypótló film megintcsak a kultúra, a művészet erejéről szól, s a másik, a magyarság kultúrájához sok szállal kötődő városról, Firenzéről. A film „Jutalomjáték” Petényi Katalinnak, aki már pályakezdő művészettörténészként műsort készített vele 1974-ben a Magyar Televízióban. A húszas évei elejétől külföldön tanuló és dolgozó Charles de Tolnayt csak 1975-ben *Michelangelo: Mű és világgép* című kötetének megjelenésekor ismerhették meg hazájában. Gyanítom, ha lenne művészettörténeti Nobel-díj, azt Tolnay Károly már megkapta volna, s akkor hazánkban is többen tudnák, hogy Michelangelo életművének világszerte elismert tudósa magyar.

A Vasárnapi körből indult, amely egy antiegyetem volt, az új szellem, az új tudás megismerése és megismertetése volt a célja. Tolnay nagyon fiatalon, franciatanárán Fülep Lajoson keresztül került olyan mesterek és barátok közé, mint Balázs Béla, Hauser Arnold, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Lukács György – hogy csak a legnagyobb neveket említsem. Innen Bécsbe ment tanulni, s korán megtapasztalta, hogy a jó művészettörténésznek rendelkeznie kell tehetséggel, etikai biztonsággal, belső hivatástudattal és szaktudással. Később Firenze, Hamburg, Berlin, Párizs voltak azok a városok, ahol tanult és tanított. 1938-ban a már sötétedő Európában, Párizsból került Princetonba, az Institute for Advanced Studyba, ahol olyanok társaságában adott elő, mint Erwin Panofsky, Neumann János, Einstein és Thomas Mann. Tudományos munkássága nyomán hívták meg 1965-ben Firenzébe, a Casa Buonarroti vezetésére, ahol kialakította a Michelangelo Múzeumot és Integrációs Központot. Egy magyar! Olasz munkatársai és a jelenlegi igazgató felsőfokon, szinte panegiriszekben ismerik el tevékenységét. Nagy élmény Tolnay Károly szellemiségének, személyiségének megidézése.

Triznya Mátyás festő feleségével, a rádiós szerkesztőből íróvá lett Szőnyi Zsuzsával együtt beírták nevüket az olasz–magyar kulturális kapcsolatokba, mint annak tevékeny formálói, szervezői. A csoda

ugyan Milánóban történt meg velük, hogy a névtelen festő Korda Vince ajánlására díszletfestői munkát kapott az amerikai trükkmester mellett, Vittorio de Sica *Csoda Milánóban* című filmjének stábjában. Szinte megható, hogy apósa, Szőnyi István, az ország egyik első festője, itthonról próbálta segíteni szakmai tanácsokkal, rajzokkal. Triznya Mátyás később egy másik olasz filmstúdióban kapott állandó munkát, de lelke mélyén mindig festő maradt, sok-sok akvarellt készített, a legtöbbet az antik Róma motívumaival. Neve azonban a „*Triznya kocsmával*” is összefügg, melyet feleségével „üzemeltettek” évtizedeken át római lakásukban. Szombat esténként itt jöttek össze az otthoni, igaz hírekre, kulturális–művészi újdonságokra vágyó magyar emigránsok vagy a római ösztöndíjasok, turisták az öt földrészről, s aztán vitték hazájukba a „csempészárut”, a kultúrát. A Triznya kocsmá emlékét, hangulatát már több film is őrzi, itt most a Szőnyi család élettörténetében lett elhelyezve s ettől a személyességtől, líraiságtól olyan megkapó, ugyanakkor megidéződik benne a kor, a 20. század második felének eleje.

Érezni, látni, hogy nagyon jelentős ismeretanyag van minden kocka mögött, hiszen Petényi Katalin jól ismerte Zebegényben a Szőnyi házat és Szőnyi István életművét. Egy nagyon lendületesen indult, nagy karriert ígérő művészettörténész pályát hagyott félbe, amikor 1980-ban követte férjét, Gyöngyössy Imrét Németországba, ahol még a nyelvet sem ismerte.

Ami Róma volt Szőnyinek és társainak, az volt Párizs Ámos Imrének, a tragikusan fiatalon meghalt festőnek és feleségének, Anna Margitnak. És az volt rokoncsillagának, Radnótinak is. Az ismétlődő munkaszolgálatok gyötrelme örölte föl mindkét művészt, s abban is hasonlítanak, hogy az utolsó percekig kapaszkodtak művészetükbe, mindketten alkottak a pokolban is. Talán nincs még két ennyire hasonló művészsors talán, s erre az Ámos Imréről készült film is emlékeztet. Teljességében tárja elénk Ámos művészetét, gyökereit, a kállói haszid zsidóság hitvilágából táplálkozó motívumait. S minél inkább megpróbálta hitét a történelem kegyetlensége, annál inkább kapaszkodott ebbe a hitvilágba és etikába. Ámos bár – maga által találóan, szürrealista expresszionistának nevezett – műveiben látnoki erővel vetítette előre a háború borzalmait, az utolsó pillanatig megmaradt az erőszaktól iszonyodó, az igazságban, humánumban hívő tiszta embernek.

Az Ámos-film művészileg az egyik legerősebb darabja a sorozatnak, talán mert az alkotók a haszid-zsidó közösség történelmét, hagyományait, szokásait több filmjükben – *Jób lázadása*, *Add tudtul fiaidnak* – is ábrázolták, s mert Petényi Katalin már 1982-ben monográfiát írt a festőről. Itt együtt van mindaz – tehetség, etikai biztonság, belső hivatástudat és szaktudás –, amit Tolnay Károly a jó művészettörténész ismérveinek tartott. Ennyi, úgy tűnik, a jó filmhez is elegendő.

A *nemzet építész*e című filmben Ybl Miklós gazdag, Budapest városképét meghatározóan kialakító munkásságát mutatja be Gyöngyössy Bence. Kitűnő szakértőt választott Őrfi József építész személyében, aki úgy képes szakmai ismereteket átadni az építészetről, várostörténetről, hogy a néző szinte sajnálja,

hogy vége a filmnek. Elröpül a filmidő s minket magával ragad – ebben szerepe van a jól megválasztott kísérőzenének is – a 19. század második felének hangulata, amikor kis német faluból Pest Főváros lett, nem utolsósorban az Ybl által tervezett impozáns épületeknek köszönhetően.

A kétszáz éve született (1814) Ybl Miklós nagyon gazdag életművét meghatározza egy 1841-es itáliai utazás, melynek során elsősorban a reneszánsz stílus és szemlélet hat rá életre szólóan. Mestere Pollack Mihály, a Nemzeti Múzeum klasszicista épületének tervezője. De a múzeumépület mellett, mögött, s szinte előtte is a Múzeum körúton már tanítványa neoreneszánsz palotái, bérházai állnak, a városképet az ő korszerű historizmusa rajzolja. Többek között a Bródy Sándor utcai Olasz Intézet, amelyről kevesen tudják, hogy eredetileg képviselőház, a Parlament elődje volt. De nevéhez fűződik a Bazilika, az Operaház, a Várkert Bazár, sőt a Budavári Palota újjáépítésében is sok ötlete szerepel. A magyar építőművészet ikonikus alakjává vált, talán a legnagyobb hatást gyakorolta az őt követő építészművészekre. Erre a filmre különösen, de a többiekre is érvényes, hogy sokoldalúan hasznosíthatók lennének, múzeumokban, iskolákban lehetne vetíteni, hiszen az ismeretterjesztés magasiskolája, ahogy az Ybl-filmből rácsodálkozhatunk naponta látott városunk egy másik arcára, s bizony nem kis büszkeséggel.

Számomra kisé meglepő a sorozatban, amely szorosan kötődik a műalkotásokhoz, a műteremtés folyamatához, hogy helyet kapott benne az *Életcseppek* című részben dr. Béres József kutató, feltaláló életét, a részben a manufaktúrából kinövő gyógyszergyár teljesítményét bemutató film. Igaz, a kultúra nem más, mint életminőség, s Béresék is annak javítását célozzák meg termékcsaládjukkal. S valóban fontos, ahogy a film ráirányítja figyelmet a Béres Zrt. jótékonyági tevékenységére, a társadalmi lelkiismeret működésére. Példaértékű, ahogy áldoznak a kultúrára, de a világ humanitárius segítségnyújtásába is bekapcsolódnak. Ott vannak Haitin, Kambodzsában és a Máltai Szeretetszolgálat mellett a hazai hajléktalanoknál is. Sőt egy érdekes olasz vonatkozás: a cseppek gyógyító ereje eljutott a bolognai szalézi nővérekhez is, akik a Haitin naponta kiosztott egy tál étel mellett a legyengült gyerekeknek Béres cseppet is osztanak a család adományának köszönhetően.

Végére hagytam a *Remény és mítosz I-II.* című, Gyöngyössy Imre életét, munkásságát felidéző filmet. Nagy kihívás szoros munkatársról, sőt élettársról filmet készíteni. Az első részben a költő, filmrendező önéletírásából, verseiből vett részletekkel narrálják a filmrészleteket, forgatási jeleneteket s a családi fotókat. Gyöngyössy az önreflexióknál ritka tisztánlátással, túpontosan látja helyzetét, határozza meg életcélját. Pazar önismeret birtokában, szerényen, de nem kishitűen gondolkodik emberi, művészi lehetőségeiről. „*Kis fényforrás vagyok, hogy értelmeződjön a történelem*”- írja s láthatjuk a filmrészletekből, hogy nem túloz, valóban az ember s az emberiség történelmi esélyeit latolgatja majd mindegyik filmje, verse. A börtönéveket mint élete kincsesládát emlegeti, hisz itt tapasztalja meg, hogyan képes a legreménytelenebb helyzetben is kitermelni magából a „túlélés energiáját, a reményt”.

Filmrendezőként mesterének tartja a falusi szertartások szervezőit, a népművészetet, a természettel

harmóniában élő falusiakat. Pannonhalma a másik életiskola, ahol megismeri az európai kultúrát, a Bibliát, az olasz nyelvet és kultúrát, de legfőképp a hitet Istenben, az emberben s a szeretet erejében. Prefektusa Békés Gellért, aki később Rómában a *Katolikus Szemle* szerkesztőjeként összefogja a világ emigráns magyar kultúráját. Ahogy az Ámos-filmben, itt is szerencsés a költői, de autentikus és pontos szövegre hagyatkozni a narrációban és teljes anyagismerettel válogatni a filmrészletek, dokumentumok között. Egy tömör tömondatban foglalja össze élete egyik tragikus motívumát, amely valamiként magyarázza, hogyan kényszerült elhagyni hazáját; a filmszakma nem fogadta el, jöllehet a Balázs Béla Stúdió alapítói közé tartozott és segítette fiatalabb pályatársait. „*Elvesztettem a saját generációmat.*” Részt vett többek között a *Tízezer nap* forgatókönyvének írásában, hiszen a parasztság kataklizmája igazán mélyen érintette.

A kisebbségek egyetemes gondjaival a cigányság problémája szembesítette, amely azután életprogramja lett. A származásuk vagy világnézetük miatt üldözöttek sorsát mutatta meg filmjeiben, legyenek azok cigányok, zsidók, volga németek vagy éppen tamilok. A menekültekről forgatott filmek a mai világ-helyzetben szinte próféciónak bizonyulnak. „*Századunk a menekültek százada*” – írta, s még inkább az a 21. század. Derűvel, reménnyel igazából csak 1965-ös első itáliai útjáról beszél, amelyet még számtalan követett. S mivel hazájában nem lehetett próféta, – versei például csak halála után, 2000-ben jelentek meg –, vigasz volt számára, hogy műveinek keresztény humanizmussal ötvöződő szociális radikalizmusa Európa számos országában értékre és visszhangra talált.

Mindez már a film második részéből derül ki, amely igazolja, megerősíti az elsőt.

Az európai filmkritikusok „elitje”, angol, olasz, francia cinefilek – David Robinson, Giacomo Gambetti, Marcel Martin, Bruno Torri, Jean-Loup Passek – értelmezik, elemzik költői és filmes munkásságát. Kiemelik rendíthetetlen tisztességét, humánusát, kötődését paraszti gyökereihez, mágikus, lírai-realista filmstílusát, dokumentarista vénáját – tehát mindazt, amire művészete épül. Elhangzik, hogy a magyar újhullám jelentős alakjai, elindítói közé tartozik, s a néző itt egy arculcsapás erejével érzi, hogy a magyar filmkritika, filmtörténelem mindezt „elfelejtette” kimondani Gyöngyössy Imréről, s noha már két évtizede nincs közöttünk, még egy monográfia sem őrzi hagyatékát, súlyos mulasztást, ne mondjam hamisítást követve el ezzel.

A *Remény és mítosz I-II.* nagy erővel figyelmeztet arra, hogy Gyöngyössy politikai rehabilitációja után ideje lenne életműve elfogulatlan, értő feldolgozásának.

Végezetül megismétlem, hogy az értékfelmutató, minőségi sorozat messze túlmutat az egyszeri, alkalmi forgalmazás lehetőségein. Pocséklás lenne, ha nem kerülnének be az intézményes és alternatív forgalmazási hálózatokba: médiákba, iskolákba, könyvtárakba, múzeumokba.

Tóth Klára
filmesztéta, publicista

Capitoli di storia del patrimonio italo-ungherese

Nella loro serie di dieci film Katalin Petényi e Barna Kabay si sono assunti l'onere di presentare alcuni pilastri dei rapporti culturali italo-ungheresi. L'undicesimo episodio, che presenta l'opera di Miklós Ybl, è stato realizzato da Bence Gyöngyössy. Lo spunto e la possibilità di realizzare questi film sono stati dati dall'esposizione universale di Milano, i cui organizzatori si impegnavano a mettere in evidenza anche la cultura dei paesi espositori, infatti è vero che i rapporti tra due paesi vengono tessuti dai fili della cultura che sono la chiave per la conoscenza reciproca. Guardo i film e penso a quanto proceda in modo assolutamente naturale, considerando la loro produzione in generale, questa "escursione" nell'ambito dei film divulgativi e dei ritratti d'artista, infatti anche le loro lungometraggi e i loro documentari hanno sempre trattato delle interdipendenze culturali. Illuminante anche un'intervista di quasi due decenni fa dal titolo I registi del dialogo:

«Non abbiamo mai voluto chiudere con l'Ungheria, ... neanche con l'Europa Orientale. Noi ci siamo assunti consapevolmente il compito di dar luogo a un dialogo costruttivo fra l'Est e l'Ovest, tra le diverse fedi, le diverse ideologie», ha detto Barna Kabay. E a dire il vero non erano ancora iniziati i nuovi flussi migratori in Europa, i telegiornali non davano ancora risalto quotidiano ai migranti, mentre loro, nella maggior parte dei film che realizzavano, si occupavano già di profughi e di esiliati. Su questo argomento hanno girato in Brasile, Sri Lanka, nel Mar Cinese meridionale, a Cuba, in Georgia, in Siberia e la lista potrebbe continuare. Inutile dire che non erano attratti dai paesaggi esotici e lontani che visitavano; con la loro camera portavano avanti una lotta contro la sofferenza, a favore della dignità umana, come avveniva anche nelle poesie di Imre Gyöngyössy: *"...Persa ogni speranza / profugo / le stelle indicano il cammino / Ti chiediamo di ascoltarci. / Perché chiunque sia senza casa / trovi la porta aperta, / Ti chiediamo di ascoltarci",* ha scritto nel Capodanno del 1987 in una poesia intitolata Piccola litania.

La stella-guida di Kabay e di Petényi era Imre Gyöngyössy, col quale hanno lavorato nel corso della loro carriera dai primi anni fino alla sua prematura scomparsa avvenuta nel 1994. Prima di tutto hanno mantenuto fede al loro impegno nei confronti dei valori dell'Europa cristiana, quello che era il credo di Gyöngyössy, il viatico degli anni trascorsi al liceo benedettino di Pannonhalma. E in questo "palmo d'Europa" vi era anche l'Italia, la lingua italiana, la profonda conoscenza dell'italiano letterario, nonché un interesse insaziabile, non passeggero nei confronti dell'arte italiana.

Katalin Petényi è in origine una storica dell'arte, quindi per lei era inevitabile considerare la cultura italiana come la culla della cultura europea. Con la sua cultura latinista e la sua attenzione per la qualità ha lasciato, anche come docente presso la Scuola Superiore di Teatro e Cinema tra il 1970 e il 1980,

un segno duraturo nei suoi studenti. (E. T. Hall) A questo riconoscimento fondamentale si attengono i Kabay nei loro film, sebbene non mi risulta si siano mai occupati di antropologia culturale. Sono arrivati a questa intuizione, già all'inizio della loro carriera, attraverso un approccio di tipo artistico.

Il primo film di Barna Kabay è stato realizzato nell'abitato Rom di Tarizza. Non dimentichiamo che János Herskó era della stessa leva di documentaristi alla quale apparteneva anche Károly Makk, insieme a István Dárday, András Jeles, György Fehér, László Vitézy e altri. E successivamente, sulla base di quanto sperimentato in questo film, anche Imre Gyöngyössy costruisce il suo *Sei nudo* (Meztelen vagy). Hanno lavorato insieme in stretta interdipendenza come in un'industria cinematografica e, vedendo il risultato finale, è difficile risalire a chi e a cosa abbia messo di suo in esso. Del resto perché dovrebbe essere importante questo aspetto nel momento in cui si sa che queste personalità erano interessate all'opera e non alla loro carriera individuale? Non a caso Imre Gyöngyössy e Barna Kabay sono membri fondatori dello Studio Társulás creato nel 1980 e destinato a lavorare secondo uno spirito democratico, costruito dal basso, per il rinnovamento del cinema ungherese, fino a quando gli è stato consentito. Vi sono stati prodotti film come *La rivolta di Giobbe* (Jób lázadása), *Esiliati* (Száműzöttek). E tra gli altri menzioniamo: *Il canto notturno del cane* (Kutya éji dala) di Gábor Bódy, *Almanacco d'autunno* (Őszi almanach), *Sátántangó* di Béla Tarr, *Metamorfosi* (Átváltozás) di István Dárday e Györgyi Szalai. Non a caso, dopo una serie di pressioni, hanno spostato a Starnberg, in Germania, il loro studio di produzione Macropus. E come nelle aziende di un tempo il mestiere si tramandava di padre in figlio, così anche Bence Gyöngyössy, nato nel 1963, è diventato regista e produttore.

All'inizio degli anni 2000 hanno cominciato ad occuparsi nei loro documentari di uno dei problemi intenzionalmente rimossi, quello degli agenti segreti. Prima si sono occupati dell'argomento della chiesa perseguitata dallo Stato in Ungheria e in Transilvania e hanno realizzato documentari come *Confessori e agenti* (Hitvallók és ügynökök) e *Vite strettamente sorvegliate* (Szigorúan ellenőrzött életek). Successivamente nel documentario *Stigma* hanno mostrato la capacità della Securitate di controllare la sfera privata delle persone, per dirla tutta: di infilarsi nel loro letto. Bence Gyöngyössy ha girato il film per la tv *Janus* su questo argomento.

Gli episodi della serie sul patrimonio italo-ungherese sono film indipendenti, l'ordine in cui vengono proiettati si può cambiare, uno qualsiasi di essi può essere messo in evidenza, li si può collegare in modo che possano mostrare la ricchezza, la poliedricità dell'arte e della cultura italiana e ungherese nonché le loro connessioni.

Il film in due parti *L'Accademia d'Ungheria in Roma* racconta allo spettatore la storia dell'istituzione e dei rapporti tra i due popoli. "Essere a Roma significa essere nel mondo", dice lo storico Antal Molnár, attuale direttore dell'Accademia d'Ungheria in Roma. L'Accademia considera suo principale compito

l'organizzazione di questo "essere" in senso artistico, culturale e scientifico tramite anche la creazione di un collegamento con il paese ospitante. Mostra con la precisione dello storico ma, al contempo, in modo colorato e stimolante i luoghi della presenza nazionale, dalla chiesa di Santo Stefano Rotondo alla Villa Fraknói attraverso l'Accademia d'Ungheria in Roma, storia e attualità. La sensazione è che non solo "tutte le strade portino a Roma", ma che a Roma tutte le strade degli ungheresi che vogliano conservare le loro radici e degli stranieri che siano interessati alla nostra cultura portino all'Accademia d'Ungheria. Con innegabile orgoglio il direttore Molnár presenta il Palazzo Falconieri che, dal 1927, ospita l'istituzione. Lo stupefacente palazzo rinascimentale, comprato da Kunó Klébelsberg - senz'ombra di dubbio il più importante politico culturale ungherese del XX. secolo - per lo stato ungherese da una famiglia di banchieri al fine di raggiungere grandi obiettivi. Questo edificio è, a tutt'oggi, la più preziosa proprietà ungherese all'estero. Le immagini girate dall'operatore János Halper, che ne mostrano ceselli e meraviglie artistiche, non lasciano dubbi.

Il periodo successivo al 1945 è purtroppo il capitolo meno glorioso nella storia dell'istituzione. Dopo il 1950 la roccaforte della cultura ha svolto funzioni di copertura dell'attività spionistica. Tutti i direttori, gli impiegati e anche la maggior parte dei borsisti erano uomini dei servizi segreti. È raccapricciante vedere come l'ideologia socialista operasse anche in un paese al di là della Cortina di ferro e come mettesse i ceppi alla gente che, malgrado tutto, appariva libera. Il Pontificio Istituto Ecclesiastico Ungherese che era anche il centro dell'emigrazione sacerdotale e che non ha mai lasciato il secondo piano dell'edificio neppure negli anni più bui, ha portato avanti in modo continuo una lotta contro i comunisti.

Dopo la svolta del 1989 l'istituzione è tornata a svolgere la sua funzione originaria. Il documentario descrive in maniera dinamica l'attuale attività artistica e scientifica dell'Accademia d'Ungheria in Roma. Nel documentario dal titolo *Attratto dall'Italia* (Itália vonzásában) si parla dello scultore Róbert Csíkszentmihályi la cui madre e i cui nonni erano vissuti a Fiume, così hanno avuto origine il suo legame e la sua attrazione verso l'Italia. L'artista ha realizzato, tra l'altro, rilievi nella cappella episcopale ungherese situata nelle Grotte Vaticane; il mezzobusto del garibaldino István Türr nel parco del Gianicolo, che era diventato il punto di incontro degli ungheresi a Roma; la lapide commemorativa di Giano Pannonio, che è stato uno dei primi promotori dei rapporti italo-ungheresi. Per raccontare sinteticamente e in modo efficace la carriera straordinariamente ricca del settantacinquenne artista era indispensabile la competenza di storica dell'arte di Katalin Petényi che è di casa negli ambienti artistici di Szentendre come lo è negli ambienti della cultura italiana.

Il direttore d'orchestra Zoltán Peskó ha cambiato casa ventidue volte in diciannove anni. Oltre alle grandi città italiane – Milano, Venezia, Bologna –, la Germania – soprattutto Berlino – il Portogallo sono stati i luoghi principali della sua vita, della sua carriera, eppure per lui la cosa più importante era

“mantenere la consapevolezza della propria provenienza.” Solo vent’anni dopo l’espatrio del 1964 è potuto tornare in Ungheria, ormai in veste di direttore d’orchestra di fama mondiale, ma ha sempre mantenuto nel suo repertorio le opere dei grandi della musica ungherese: Bartók, Kodály, Kurtág, Ligeti, Eötvös. Allo stesso modo ha reso famosi anche i compositori italiani contemporanei. La sua carriera è iniziata a Cinecittà, come quella di Mátyás Triznya; ha lavorato duramente al posto di altri compositori e, nel mentre, ha studiato per diventare direttore d’orchestra con Pierre Boulez e Franco Ferrara. Considera gli italiani gente generosa, disponibile e ospitale, alla quale deve molto.

Ciò che caratterizza Zoltán Peskó è che alla sua conoscenza musicale si associano quella teatrale, quella drammaturgica nonché il sentimento: è così che sono nate esecuzioni grandiose. Nel *Boris Godunov*, diretto da Toni Servillo al teatro dell’Opera di San Carlos a Lisbona, per esempio, sono stati impiegati 250 interpreti. Gli orchestrali elogiano Zoltán Peskó perché sa quello che vuole e anche come realizzarlo. La strada percorsa *Dal viale del Városliget alla Scala di Milano* (A városligeti fasortól a milánói Scala-ig) non è stata facile, ma ha dato i suoi frutti. “*Maestro Pesko*” è un nome della cultura ungherese noto in tutto il mondo. Questo percorso di vita così ricco e multiforme viene sintetizzato elegantemente, con disinvoltura, in modo che ogni sequenza, ogni frase ne lasci intuire altre dieci. Come scriveva Miklós Radnóti? „Amici miei! Se il foglio è piccolo bisogna scrivere versi brevi.” E Barna Kabay e Katalin Petényi riescono a cavarsela anche con un foglio piccolo. Un’analogia: questi artisti realizzano esercizi obbligatori con la stessa meticolosità e la stessa umiltà dei pattinatori di successo con gli esercizi liberi.

Il film che illustra la vita di Károly Tolnay, direttore della Casa Buonarroti, colma una grave lacuna e tratta nuovamente della forza della cultura e dell’arte e di Firenze, un’altra città legata da molti fili alla cultura ungherese. Il film è una sorta di “serata d’onore” per Katalin Petényi, che già all’inizio della sua carriera di storica dell’arte aveva realizzato nel 1974 un programma su Tolnay per la Televisione Ungherese. Charles de Tolnay, che aveva studiato e lavorato all’estero sin dall’inizio degli anni Venti, divenne noto in patria solo nel 1975 con la pubblicazione del suo volume *Michelangelo opera e visione del mondo*. (Michelangelo, Mű és világgép). Se esistesse un Nobel per la storia dell’arte Károly Tolnay lo avrebbe ricevuto e allora in Ungheria molte più persone saprebbero che era ungherese lo studioso apprezzato in tutto il mondo per le sue opere su Michelangelo.

Mosse i suoi primi passi nel *Circolo domenicale* (Vasárnapi Kör), una sorta di anti-università il cui scopo era diffondere un nuovo spirito e una nuova conoscenza. In età giovanissima, tramite il suo insegnante di francese Lajos Fülep, Tolnay entrò in contatto con una cerchia di amici e maestri come Béla Balázs, Arnold Hauser, Béla Bartók, Zoltán Kodály, György Lukács, solo per citare i nomi più illustri. Poi andò a studiare a Vienna e ben presto imparò che un bravo storico dell’arte deve essere dotato di talento, saldi principi etici, una vocazione autentica e grande competenza. In seguito Firenze, Amburgo, Berlino e

Parigi furono le città nelle quali ha studiato e insegnato. Nel 1938, in un'Europa sulla quale cominciavano già ad addensarsi nubi oscure, da Parigi si trasferì a Princeton, all'Institute for Advanced Study, dove tenne le sue lezioni accanto a personalità come Erwin Panofsky, János Neumann, Albert Einstein e Thomas Mann. Per via del suo lavoro accademico nel 1965 fu invitato a Firenze a dirigere la Casa Buonarroti, dove fondò il Museo Michelangelo e un centro di studi integrati. Un ungherese! I suoi collaboratori italiani e l'attuale direttrice ne apprezzano massimamente l'attività, quasi lanciandosi in panegirici del suo operato. È davvero emozionante rievocare lo spirito e la personalità di Károly Tolnay.

Il pittore Mátyás Triznya e sua moglie Zsuzsa Szőnyi, redattrice radiofonica divenuta poi scrittrice, hanno iscritto i loro nomi nella storia dei rapporti culturali italo-ungheresi come attivi creatori e organizzatori. A Milano accade loro un miracolo per davvero: lo sconosciuto pittore, grazie alla raccomandazione di Vince Korda, ottenne lavoro come pittore scenografo accanto al maestro di effetti speciali americano nella troupe del film *Miracolo a Milano* di Vittorio De Sica. È quasi commovente scoprire come suo suocero, István Szőnyi, provasse ad aiutarlo dall'Ungheria, elargendogli consigli professionali e disegni. In seguito Mátyás Triznya ottenne un impiego stabile presso un altro studio cinematografico italiano, ma nel profondo del suo animo rimase sempre un pittore, realizzò moltissimi acquerelli, in gran parte ispirati ai motivi della Roma antica. Il suo nome, però, è legato anche alla cosiddetta Osteria Triznya, che lui e la moglie "gestiscono" per decenni nella loro abitazione romana. Il sabato sera vi si riunivano gli emigrati ungheresi desiderosi di notizie vere e di novità artistico-culturali o i borsisti romani e turisti da ogni continente che poi si portavano a casa una speciale "merce di contrabbando", la cultura. La memoria e l'atmosfera dell'Osteria Triznya sono già state immortalate da vari film, ma in questo caso sono inserite nel contesto della storia della famiglia Szőnyi e questo approccio personale e lirico vi aggiunge un che di commovente; al tempo stesso, questo documentario rievoca tutta un'epoca, i primi anni della seconda metà del XX secolo.

Si avverte e si vede che, dietro ogni fotogramma, c'è una notevole conoscenza, dato che Katalin Petényi a Zebegény conosceva bene casa Szőnyi e l'opera di István Szőnyi. Interruppe una promettente carriera di storica dell'arte, iniziata con grande slancio, quando nel 1980 seguì suo marito Imre Gyöngyössi in Germania, un paese del quale non conosceva neppure la lingua.

Parigi rappresentò per Imre Ámos, il pittore morto tragicamente in giovane età, e per sua moglie Margit Anna, quel che Roma fu per Zsuzsa Szőnyi e i suoi sodali. E la sua stella è affine a quella di Radnóti. I continui stenti patiti durante il servizio di lavoro obbligatorio stremarono questi due artisti ed entrambi si aggrapparono alla loro arte fino agli ultimi istanti, continuando a creare perfino nei momenti più infernali. Non esistono forse due artisti dal destino così simile e questo ce lo ricorda anche il film su Imre Ámos. Ci mostra nella sua interezza l'arte di Ámos, le sue radici, i suoi motivi ispirati alla fede degli

ebrei chassidici di Nagykálló. E più la crudeltà della storia metteva alla prova la sua fede, più egli si aggrappava a questa etica e dimensione religiosa. Sebbene nelle sue opere ("che egli stesso definiva in maniera calzante surrealiste-espressioniste") abbia presagito con potenza visionaria gli orrori della guerra, Ámos è rimasto fino all'ultimo un uomo puro che aborrisce la violenza e credeva nella giustizia e nell'umanità.

Sul piano artistico il film su Ámos è uno dei pezzi più forti della serie, forse perché gli autori di questo documentario hanno rappresentato la storia, le tradizioni e i costumi della comunità ebraica chassidica anche in altri loro film (*La rivolta di Giobbe*, *Fallo sapere ai tuoi figli*), e perché Katalin Petényi già nel 1982 aveva scritto una monografia su questo pittore. Ecco dunque riunite tutte le doti – talento, saldi principi etici, vocazione autentica e competenza – che Tolnay considerava i criteri per riconoscere un buon storico dell'arte. A quanto pare, servono anche per fare un buon film.

Con il film intitolato *L'architetto della nazione* Bence Gyöngyössy ci presenta l'opera di Miklós Ybl, che ebbe un ruolo determinante nel plasmare la fisionomia urbana di Budapest. Il regista ha scelto un eccellente esperto, József Őrfi, talmente capace di trasmettere le sue conoscenze sull'architettura e sulla storia della città che allo spettatore quasi dispiace che il film sia finito. Il tempo vola e ci trascina con sé – ed è anche merito della colonna sonora musicale ben scelta – trasportandoci nell'atmosfera della seconda metà del XIX secolo, quando da piccolo villaggio tedesco Pest si trasformò in una capitale, grazie anche ai maestosi edifici progettati da Ybl.

L'opera di Miklós Ybl, nato duecento anni fa (1814), è stata fortemente determinata da un viaggio compiuto in Italia nel 1841, durante il quale subisce soprattutto l'influenza dello stile e della visione rinascimentale, un'influenza che lo caratterizzerà per tutta la sua vita. Il suo maestro Mihály Pollack ha progettato l'edificio neoclassico del Museo Nazionale. Ma accanto, dietro e pure quasi di fronte al museo, in Múzeum körút, ci sono già i palazzi e gli stabili neorinascimentali del suo allievo, che con il suo moderno storicismo ridisegna il volto della città. Tra gli altri, l'Istituto Italiano di Cultura di Bródy Sándor utca, del quale pochi sanno che in origine ospitava la camera dei deputati e che dunque fu l'antenato del Parlamento. Ma il suo nome è legato anche alla Basilica, al Teatro dell'Opera, al Várkert bazár e addirittura al Palazzo Reale di Buda, nella cui ricostruzione sono presenti molte sue idee. È divenuto una figura emblematica dell'architettura ungherese, che ha esercitato forse la maggiore influenza sulle generazioni successive di architetti. Riguardo a questo film – ma anche riguardo agli altri – è il caso di dire che si presta a una grande varietà di impieghi: potrebbe essere proiettato nei musei e nelle scuole, poiché questo è un esempio di alta scuola della divulgazione. Grazie al film su Ybl possiamo scoprire con stupore un altro volto della città che vediamo tutti i giorni, e naturalmente questo ci riempie di non poco orgoglio.

Mi è sembrato un po' sorprendente il fatto che in questa serie, strettamente legata alla creazione artistica, abbia trovato posto il film *Gocce di vita*, che illustra la vita dell'inventore, il dottor József Béres, e i risultati della fabbrica, che da piccolo opificio è cresciuta fino a diventare un grande stabilimento farmaceutico. È pur vero che la cultura non è altro che qualità della vita e il miglioramento della qualità della vita è proprio lo scopo che i Béres si prefiggono con i loro prodotti. Ed è davvero notevole come il film si concentri sulle attività di beneficenza della Béres S.p.A., su come funzioni la coscienza sociale. È esemplare il modo in cui offrono sostegno alla cultura, ma partecipano anche a iniziative umanitarie nel mondo. Sono a Haiti, in Cambogia, e anche a fianco del Servizio caritativo dell'Ordine di Malta nell'assistenza ai senzatetto ungheresi. Ed esiste addirittura un interessante legame con l'Italia: la forza terapeutica delle gocce è giunta fino alle suore salesiane di Padova che ai bambini denutriti di Haiti, oltre a un pasto giornaliero, offrono pure le gocce Béres grazie alle donazioni della famiglia.

Ho lasciato per ultimo il film in due parti *Speranza e mito*, che rievoca la vita e l'opera di Imre Gyöngyössy. Realizzare un film sul proprio compagno di lavoro, e addirittura sul proprio compagno di vita, rappresenta una sfida non indifferente. Nella prima parte, estratti dai diari e dalle poesie accompagnano le sequenze tratte dai film, le scene dai set e le foto di famiglia. Con rara lucidità, Gyöngyössy vede con esattezza la sua situazione e definisce gli scopi della sua vita. Dotato di una magnifica conoscenza di sé, medita sulle sue potenzialità umane e artistiche con modestia, ma senza avvilitarsi. "Forse sono anch'io una piccola fonte di luce utile a interpretare la storia" scrive, e dalle sequenze dei film possiamo vedere che non esagera, in ogni suo film e in ogni sua poesia soppesa le possibilità dell'uomo e dell'umanità. Ricorda gli anni di prigionia definendoli "la miniera d'oro" della sua vita, poiché nel corso di quel periodo ha sperimentato la capacità di generare "l'energia della sopravvivenza e la speranza" anche nella situazione più avvilente.

Come regista, considera suoi maestri gli organizzatori di cerimonie dei villaggi, l'arte popolare, gli abitanti dei piccoli centri rurali che vivono in armonia con la natura. Altra scuola di vita è per lui l'abbazia benedettina di Pannonhalma, dove conosce la cultura europea, la Bibbia, la lingua e la cultura italiana, ma soprattutto la fede in Dio, nell'uomo e nella forza dell'amore. Suo maestro è il vicario dell'abbazia Gellért Békés che in seguito, a Roma, diventerà redattore capo della rivista "Katholikus Szemle" e sintetizzerà la cultura dell'emigrazione ungherese nel mondo. Come nel film su Ámos, anche in questo caso è una scelta felice quella di affidarsi per la narrazione al testo poetico ma autentico e preciso e scegliere tra gli spezzoni di film e i documenti, potendo contare su una perfetta conoscenza del materiale a disposizione. In una frase breve e pregnante riassume uno degli aspetti più tragici della sua vita, che in qualche modo spiega come mai fu costretto ad abbandonare il suo paese: il mondo del cinema non l'aveva accettato, benché fosse tra i fondatori del Balázs Béla Stúdió e avesse aiutato i

suoi colleghi più giovani ai loro esordi. “Ho perso la mia generazione.” Ha partecipato insieme ad altri alla stesura della sceneggiatura del film *Tízezer nap* (Diecimila giorni), poiché il cataclisma del mondo contadino era un tema che lo toccava profondamente.

La questione del popolo zingaro lo ha portato a confrontarsi con i problemi universali delle minoranze, che sono diventati il suo programma di vita. Ha mostrato nei suoi film il destino di chi è perseguitato a causa delle sue origini o della sua visione del mondo, siano essi zingari, ebrei, tedeschi del Volga o tamil. I film sui profughi appaiono quasi profetici nell’attuale situazione mondiale. “Il nostro è il secolo dei profughi” scrisse, e il XXI secolo lo è ancora di più. Parla con serenità e speranza solo del suo primo viaggio in Italia del 1965, al quale seguirono numerosi altri. E siccome non poté essere profeta in patria – le sue poesie, ad esempio, vennero pubblicate solo dopo la sua morte, nel 2000 – per lui fu una grande consolazione vedere come il radicalismo sociale intriso di umanesimo cristiano delle sue opere avesse trovato estimatori e destato notevole eco in molti paesi europei.

Tutto questo emergerà nella seconda parte del film, che giustifica e conferma la prima.

L’élite dei critici cinematografici europei, cinefili inglesi, italiani e francesi – David Robinson, Giacomo Gambetti, Marcel Martin, Bruno Torri, Jean-Loup Passek – valutano e analizzano la sua opera poetica e filmica. Mettono in rilievo la sua intransigente onestà, la sua umanità, il suo attaccamento alle radici contadine, il suo stile cinematografico magico, lirico-realistico, la sua vena documentaristica – dunque, tutto ciò su cui si basa la sua arte. Si sente dire che è stato uno dei promotori e delle figure più importanti della nouvelle vague ungherese, e lo spettatore percepisce con la violenza di uno schiaffo che la critica e la storia del cinema ungherese si è “dimenticata” di dire tutto questo di Imre Gyöngyössy e, benché sia morto ormai da due decenni, neppure una monografia ne tramanda l’eredità: e si tratta di una gravissima mancanza, per non dire falsificazione, da parte della critica ungherese.

Speranza e mito ci ammonisce con grande forza che, dopo la riabilitazione politica di Gyöngyössy, sarebbe ormai giunto il momento per un’elaborazione lucida e imparziale della sua opera. Per concludere, ripeto che questa serie di documentari di grande qualità e valore culturale meriterebbe ben più di una distribuzione occasionale o legata a un singolo evento. Sarebbe uno spreco se non entrasse nei circuiti distributivi istituzionali e alternativi, nei media, nelle scuole, nelle biblioteche e nei musei.

Klára Tóth
Esperta di estetica cinematografica

Chapters from the History of Italian-Hungarian Heritage

Katalin Petényi and Barna Kabay have created a series of ten films presenting some of the fundamental strands that link the cultures of Italy and Hungary. The eleventh film looks at the work of Miklós Ybl, and was directed by Bence Gyöngyössy. Their motivation and opportunity to make these films was provided by the Milan Expo, the organisers of which endeavour to cast a spotlight on the various cultures of exhibiting nations, as it is these cultural connections woven between peoples that provide the key to greater mutual understanding. And as I watch these films, I come to realise that this "expedition" into cultural documentary films and personal portraits is the obvious direction for them to take as they have dedicated their lives to making films, both factual and fictional, looking at the interdependence of one culture with another. I am suddenly reminded of an interview from some twenty years ago entitled *"The Directors of Dialogue"*.

"We never wanted to break away from Hungary... or from Eastern Europe. We consciously took on the role of facilitating constructive dialogue between East and West, between divergent religions and differing ideologies," – said Barna Kabay. That was back in a time when modern migration had not yet begun and when the TV was not full of news items about immigrants, and yet the majority of their films have looked at the lives of refugees and the persecuted peoples of the world. They have filmed in locations as far afield as Brazil, Sri Lanka, the South China Sea, Cuba, Georgia, Siberia... and I could go on. It goes without question that they were not attracted by the exotic settings but travelled to these distant locations in order to document the suffering of others and do their part in the fight for human rights and dignity. As Imre Gyöngyössy expressed in one of his lyrical poems: *"...With all hope lost, / fleeing fear, / make known thy guiding star / We implore Thee to hear our prayer / That all those homeless and alone / may find a door open to all and one / Hear our prayer, we implore Thee. /* - written in New Year's Eve 1987 in his collection of poems *"Little Litany"*.

Imre Gyöngyössy was a guiding star in the lives and careers of Kabay and Petényi, with whom they worked almost exclusively until his unfortunate and early death in 1994. And they have gone on to stay true to their European Christian values, which Gyöngyössy brought with him when he left the cradle of Christianity in Hungary: Pannonhalma. And packed in his bundle, he carried a love and knowledge of the Italian language coupled with an unquenchable thirst for Italian art in all its forms. Katalin Petényi was originally an art historian for whom Italian culture formed a cornerstone of the greater European picture. Her love of the Latinate world and her aesthetic sensitivity to beauty left a very powerful impression on her students at the College of Theatre and Film Art, where she taught between 1970 and 1980.

"Those raised in different cultures inhabit different sensory worlds. It is impossible for an individual to shed their own culture, because it has fed itself into their nervous system down to its very roots. An individual's culture defines the way they interpret the world around them. The greatest part of our culture remains hidden and falls outside the world of conscious action." (E. T. Hall) Kabay and Petényi dedicate their films to this realisation although neither of them claim expert knowledge of cultural anthropology. They came to this realisation via artistic exploration very early on in their careers.

Barna Kabay's first film was made in a Gypsy settlement – we should not forget that he studied documentary filmmaking under János Herskó and Károly Makk, and his classmates included István Dárday, András Jeles, György Fehér and László Vitézy. And it is the experience gained making this film that formed the firm foundation for *"You are Naked"* directed by Imre Gyöngyössy. They then began to work in such close cooperation that, on seeing the final film, it became increasingly difficult to determine exactly who had brought what to the finished product. But this was of no significance to them because their interest was in the film they were making at the given time rather than furthering their personal careers in the profession. It is no coincidence therefore that Imre Gyöngyössy and Barna Kabay were founding members of Társulás Studio in 1980, that operated as a grassroots, democratic film workshop striving to reinvent Hungarian film, and from which such films hailed as *"The Revolt of Job"* and *"Homeless"* but also *"The Dog's Night Song"* (Gábor Bódy), *"Almanac of Fall"*, *"Satan's Tango"* (Béla Tarr) and *"Transformation"* (Dárday-Szalai). And when they were forced to take exile in Germany, they went on to establish their own documentary studio in Starnberg known as Macropus. Here, as in the great studios of the past, the craft of filmmaking was passed from father to son when Bence Gyöngyössy who was born in 1963, who went on to become a film director and producer in his own right.

Then at the turn of the millennium, they were the first filmmakers to address the sticky topic of internal espionage under the previous regime that had been successfully swept under the carpet until that time. The first topic they tackled was "the Church clutched at the throat by the state" in Hungary and Transylvania, and made revealing documentary films such as *"Confessors and Traitors"* and *"Closely Observed Lives"*. They latterly made a documentary film entitled *"Stigma"* in which they told the terrible tale of how the Securitate infiltrated every aspect of peoples' personal lives and, in this particular case, even managed to worm its way into their marital bed. It is this topic that Bence Gyöngyössy went on to develop into his latest TV film with the tell-tale title of *"Janus"*.

The episodes in this series of films looking at Italian-Hungarian culture all stand on their own merits and can be viewed in any order or individually although their commonality is informed by the links between the rich and fascinating spheres of Italian and Hungarian art and culture.

The two-part story of the Hungarian Academy of Rome presents the viewer with facts from the past and present about this incredible institution where two European nations meet. "Being present in Rome means nothing less than being present in the world," – says the historian Antal Molnár, current director of the Hungarian Academy of Rome. And it is the facilitation of this artistic and cultural presence that he sees as the academy's most important task and in a manner that creates real connections with the host nation. He speaks with the precision of a true historian but at the same time brings colour and life to his personal account of the history of Hungarian culture's representation in Rome from the San Stefano Rotondo church, via the Fraknó Villa to the present day at the Hungarian Academy of Rome. One is left with the feeling that not only do "all roads lead to Rome" but that all those with an interest in Hungarian culture from either side of the divide somehow find themselves following one of the many roads that lead to the Hungarian Academy. And this is where all those roads meet. Antal Molnár speaks with undeniable pride as he shows us the Palazzo Falconeri that has been home to the academy since 1927. This stunning Renaissance building was purchased by Kunó Kléber, the most prominent figure in 20th-century Hungarian cultural politics, for the Hungarian state from a local family of bankers for the purposes of promoting the presentation of Hungarian excellence in the heart of Italy. The building still remains the most valuable foreign property owned by Hungary and János Halper's scintillating cinematic images of this impressive palatial setting leave us in no doubt about its outstanding beauty and architectural excellence.

It is a sad fact that the academy's story after 1945 was far from glorious as in 1950 it became the cover institution for foreign espionage by the then regime back in Budapest. During this time, all of the directors, the staff and most of those on scholarships to the academy were in some way "employed" by Hungarian State Security. It sends a chill down the spine to learn of the skulduggery of this socialist state on the wrong side of the Iron Curtain during this period, and how it drew many into its service even though they appeared to be free. The Papal Hungarian Institute, that acted as a centre of the expatriate clergy, never left the second floor of the building even during the darkest years and fought a constant battle with the communists in charge, who even tried at times to prevent them from entering the building.

The regime change of 1989 saw the academy returned to its original mission and serve as a centre for excellence in Hungarian science and art in the ancient city of Rome.

The documentary film "*Attracted to Italy*" looks at the life and work of the prominent sculptor Róbert Csíkszentmihályi, whose mother and grandparents lived in Fiume giving him a strong attraction to Italy. Some of his best-known works include a relief in Saint Peter's Basilica and a portrait of the Garibaldi loyalist István Türr in the Gianicolo statue park that became a frequent meeting place for Hungarians in Rome. This film provides the viewer with a succinct, insightful yet not overblown view of the 75-year-old

sculptor's colourful career, and only the art historian Katalin Petényi had the skill and sensitivity to create such an enlightened portrait as she feels equally at home in Szentendre art circles as she does in Italian culture.

The renowned conductor Zoltán Peskó moved house a staggering 22 times in 19 years. He has worked and lived in many of the major Italian cities including Milan, Venice and Bologna as well as Berlin and Lisbon, and yet the most important thing for him has always been to "remember where you come from". After originally defecting from Hungary in 1964, he was only allowed to return again some 20 years later, when he was now recognised as a conductor of global fame. But despite his geographical distance from the land of his birth, he has remained a devotee of the greats of Hungarian music including Bartók, Kodály, Kurtág, Ligeti and Eötvös, while maintaining a passion for contemporary Italian compositions. His career also began in the Cinecittà, much like that of Mátyás Triznya, where he worked behind the scenes for other composers while he studied to become a conductor alongside the likes of Pierre Boulez and Ferrara. He describes the Italian people as generous, helpful and welcoming and has a great deal to gratitude towards them.

Perhaps the most critical aspect of Zoltán Peskó's talent is his ability to bring his knowledge of theatre and dramaturgy to his work as a musician resulting in truly grandiose performances. For example, when he conducted "*Boris Godunov*" directed by Toni Servillo at the San Carlos Opera House in Lisbon, the cast included an astounding 250 members. Orchestras around the world have great respect for Zoltán Peskó because he has a firm idea of what he wants and the ability to make it happen. The road from Budapest to Milan was not easy but it was worthwhile. "Maestro Peskó" has become a brand name for Hungarian culture throughout the world. And this portrayal of his vast and fascinating career has been created with a lightness of hand and an elegance that lets us know there is more still should we decide to look further. How did Miklós Radnóti describe it? "*Friends, if the paper is small, the poem should be short.*" And Barna Kabay and Katalin Petényi are skilled in the art of small-paper poetry.

The documentary film looking at the exceptional career of Károly Tolnay, the director of Casa Buonarroti, fills one of the many holes in Hungarian cultural history of the last century and not only speaks volumes about the fantastic power of art and culture but also examines some of the many ties between Hungary and the delightful city of Florence. This film is a "gift" for Katalin Petényi, who interviewed him as an art historian for Hungarian Television in 1974. Despite having worked abroad since his twenties, his definitive work on Michelangelo was not published in Hungary until many years later. Should there be such a thing as the Nobel Prize for Art History then Károly Tolnay would have long since collected his and then perhaps more of his fellow countrymen would know that the leading expert on the works of Michelangelo is in fact Hungarian.

He set out into the world from the literary circle known simply as "Sunday" that aimed to establish an "anti-university" to promote a new spirit in both art and science. It was largely thanks to his French teacher, Lajos Fülep, that, despite his formative age, Tolnay found himself mixing in circles that included the likes of Béla Balázs, Arnold Hauser, Béla Bartók, Zoltán Kodály and György Lukács. And it was from here that he left to study in Vienna, where he soon learned that a good art historian needed to possess not only talent but ethical confidence, inner vocation and a wealth of knowledge. He later travelled onto Florence, Hamburg, Berlin and Paris, where he studied and also taught. It was then in 1938, as a shadow spread across Europe, that he left Paris and took up a post at Princeton at the Institute for Advanced Study, where he had the pleasure of meeting renowned figures of the age including Erwin Panofsky, János Neumann, Einstein and Thomas Mann. Now a recognised expert in his field, he was invited to run Casa Buonarroti in Florence, where he established a museum and study centre dedicated to Michelangelo. Let us not forget that the man we describe is Hungarian! His Italian colleagues and the current director of the museum have nothing but praise for his work and it was a complete and utter pleasure for me to spend time in the cultured company of Károly Tolnay.

The painter Mátyás Triznya and his wife, the radio editor-turned-writer, Zsuzsa Szőnyi have both written their names in the book of Italian-Hungarian cultural connections as active forces in their creation. The miracle happened in Milan for them when, as an unknown painter from Hungary, Mátyás was recommended for work by Vince Korda to work alongside an American special effects maestro as a scenery painter on Vittorio de Sica's seminal work *„Miracolo a Milano”*. It is touching to learn that his father-in-law, the renowned Hungarian painter István Szőnyi, corresponded with his daughter's husband and offered him all the help he could in the form of suggestions, professional tips and even sketches. Mátyás Triznya later went on to find work at a second Italian film studio but always remained a painter at heart, who created a wealth of watercolours depicting the Rome of ancient times. His name will always be associated with the "Triznya Pub" that he and his wife "ran" for many years in their home in Rome. It was here on Saturday evenings that Hungarians émigrés gathered, both permanent and passing, to discuss the very latest in culture and art from both Hungary and beyond, and then smuggled this back to Hungary in any form they found possible. The memory and the mood of the Triznya Pub has been captured in several films to date but yet this is the first time it has been placed as part of the Szőnyi heritage, which gives it a hue and humour that perfectly recreates the ethos of the era in the early years of the second half of the 20th century.

One can see and sense that every frame in this film reflects a wealth of background research and Katalin Petényi's extensive knowledge of the life and work of István Szőnyi and his home for many years in Zebegény. And it should be stated at this point that Katalin abandoned a very promising career as a

leading art historian when she left Hungary in 1980 and followed her husband Imre Gyöngyössy to Germany, where she did not even speak the language.

Rome was to Szőnyi and Triznya as Paris was to Imre Ámos and his wife Margit Anna. It was this and his untimely and tragic death that linked him so closely in spirit and inspiration to the Hungarian poet Radnóti. The penury and persecution of forced labour eventually destroyed both artists and the factor that united them was their insistence on their art until their final months and days as they continued to create on their escalating descent into the fearsome flames of the hell that was the Holocaust. Such parallels rarely exist between such artists of separate genres touched upon so skilfully in this film. We are not only introduced in fascinating detail to Ámos' art as a painter but also his spiritual roots and creative inspiration drawn from the worlds of the provincial Hasidim in Hungary. And the more his faith was challenged by the cruelty of the world around him, the more devotedly he held onto his religious views and ethical code. Often choosing to describe himself as a surrealist expressionist, Ámos' works projected the horrors of war with an uncanny prophetic power as he remained a man repulsed by aggression and with a deep faith in truth and humanity until the very last.

This film is artistically one of the most powerful in the series perhaps because the filmmakers have presented the culture and habits of the Hasid Jewish tradition in a number of their films – *"The Revolt of Job"*, *"Thou Shalt Inherit"* – and because Katalin Petényi wrote an extensive monograph on the painter in 1982. This film holds the very same talent, ethical confidence and inner dedication described by Károly Tolnay and it would appear that is all that is needed for a good film.

In *"The Architect of a Nation"*, Bence Gyöngyössy presents the career of the Mikós Ybl, whose work did so much to define the Budapest skyline. The director made the perfect choice when he asked the architect József Örfi to narrate the film because his knowledge of his profession and its influence on the buildings of Budapest is so extensive that one could listen to him talk for hours more. The time seems to fly by and this has a great deal to do with the excellent choice of music that recreates the mood of late 19th century, when the once German-speaking village of Pest went on to become the country's capital helped greatly in its advancement by a fine selection of imposing buildings designed by the skilled hand of Miklós Ybl.

Born in 1814, Miklós Ybl travelled to Italy in 1841, and it was his time spent there and the Renaissance style that had such a major influence on his approach to his profession. He was taught by Mihály Pollack, architect of Budapest's fine National Museum, but the Neo-Renaissance palaces and tenements that stand on all four sides of the museum in fact reflect Ybl's contemporary take on history. One of these includes the Italian Institute on Bródy Sándor utca that few people know was in fact the predecessor to Hungary's world-renowned Parliament. But his name is also linked to Saint Stephen's Basilica, the

Opera House, the Castle Garden Bazar and even the reconstruction of Buda Palace included a number of his ideas. Ybl became an iconic figure in Hungarian architecture and had the greatest influence on the generation of architects to follow. It is true of all the films in this series, and particularly this one, that they would all feature well if shown in museums and schools, because they represent the very best of their genre, and, in this case, enable our eye to see so much more of the beautiful city of Budapest.

I have to say that I was a little surprised to find a series of films so closely linked to the creative arts to include a documentary on the life and work of the researcher József Béres and the story of Béres Drops. This renowned elixir began from humble beginnings in Béres' home to eventually become a major industry and pharmaceutical export. It is, however, undeniably true that culture represents a quality of life, and it is this that the Béres family strive to improve with their range of products. Perhaps the most important aspect of "*Life Drops*" is that it draws our attention to the extensive charity work supported by the organisation that participates in humanitarian projects around the globe. The non-profit arm of the family firm is active not only in such far-flung locations as Haiti and Cambodia, but also works to support those helping the homeless in Hungary. The Italian connection in this case is that Béres Drops form part of a program run by the Silesian Sisters, a charitable religious order who feed and nourish starving children in impoverished areas of Haiti.

I have left mention of the "*Hope and Myth*" films to last that look at the life and work of the filmmaker and poet Imre Gyöngyössy. It must have been terribly difficult to make a film about the man with whom Kabay and Petényi were so closely associated both professionally and personally for so many years. The first of the two films uses Gyöngyössy's own writings and poems as the soundscape against the backdrop of which we see film excerpts, location shots and family photographs. Gyöngyössy sees his own path in life with exceptional clarity and reflects on art and humanity. He writes: "I am a small light that illuminates history." And we find this to be true from the footage of his films that the majority of his creations both on paper and celluloid look at the challenges faced by man in the modern age. He makes regular reference to his years spent in prison, where he was forced to learn how it is possible to generate hope and the strength to survive in the most abject of circumstances.

His time spent as a pupil at Pannonhalma schooled him not only in the Bible and the Italian culture and language, but also instilled him with a deep faith in God and the power of love. He was taught during his years here by Gellért Békés, who later went on to edit a Catholic journal from Rome that helped to unite and inform Hungarian émigrés across Europe and around the world. In very much the same way as with the film about Imre Ámos, the excellent combination of poetry and prose to accompany film footage and personal accounts prove perfectly effective and terribly touching. At one point Gyöngyössy recalls how he was forced to leave the land of his birth, where he had done so much to assist those younger than him,

because he felt himself to be largely rejected by the profession and, as he put it, lost his own generation. Among many other projects, he also participated in writing the screenplay for *"Ten Thousand Days"* because the cataclysmic collapse of the peasantry was a topic that affected him greatly.

It brought him to realise the struggle suffered by ethnic and religious minorities that went on to become a major fascination for him as a filmmaker. And his works that looked at the fate of the Roma, the Jews, the Volga Germans and the Tamils proved disturbingly prophetic in many ways. "Our century is the century of refugees," – he wrote in reference to the 20th century that has gone on to gain even greater truth in the 21st. He speaks with joy, hope and genuine excitement about his first sojourn to Italy in 1965 that was repeated many times afterwards. And as he could not be a prophet in his own homeland – his poems were only published in Hungarian posthumously in 2000 – it was of considerable comfort to him that the social radicalism and Christian humanity of his works found an appreciative audience in countries throughout the rest of Europe.

This all becomes apparent in the second film that support and strengthens all we sense and surmise from the first.

The great and the good of European film including David Robinson, Giacomo Gambetti, Marcel Martin, Bruno Torri and Jean-Loup Passek all appraise his work as a poet and filmmaker and are keen to point to his humanity, links to his peasant roots, use of magical realism and his documentarist approach as fundamental foundations of his art. We learn that he was a leading figure in the Hungarian New Wave and yet it comes as something of a shock to us that his contribution to his chosen art form has largely been forgotten by the industry. It is saddening to realise that 20 years have now passed since his untimely death and this is the first body of work to reflect on his unparalleled contribution to filmmaking both in Hungary and beyond.

The time has perhaps come at last to take a closer look at his lifework outside the constraints of a period that has passed as he still has so much to say about the future.

I would like to close by reiterating that this series of exceptional films deserves to find a larger audience and should be shown in schools, libraries and museums across the country and indeed the continent.

Klára Tóth
film aesthete, publicist

Stáb a forgatáson / troupe durante le riprese / The crew on set

Római Magyar Akadémia

Kétrészes dokumentumfilm

Az első rész az 1928-ban alapított Római Magyar Akadémia történetét mutatja be a kezdetektől a második világháborúig. A dokumentumfilm dinamikus képsorokban követi a Római Magyar Történeti Intézet, majd a Római Magyar Akadémia megalakulását, a két világháború közötti ösztöndíjasok életét, a Római Iskola képzőművészeinek kiállításait. Megismerjük a Magyar Akadémia Borromini által tervezett csodálatos barokk épületét és környékét, a Ponte Sistót, a platánfákkal övezett Lungoteverét, Róma utcáit és tereit, ahol a magyar ösztöndíjasok hétköznapijait töltötték. A film erőteljes vizuális világába szervesen illeszkednek a történelmi kort érzékeltető dokumentumok és eddig soha nem látott archív filmfelvételek, mint például Vittorio Emanuele király látogatása a magyar képzőművészek kiállításán. A képek alatt Dr. Molnár Antal történész, a Római Magyar Akadémia igazgatója nyújt áttekintést a magyarok két világháború közötti római kapcsolatairól.

A második rész a Római Magyar Akadémia második világháború utáni történetét eleveníti fel. Kortanúk vallomásain, korabeli dokumentumokon és az Állambiztonsági Szolgálatok Levéltárában őrzött hálózati személyek jelentésein keresztül tárja fel, hogy a magyar kultúrát szolgálni hivatott egyik legjelentősebb tudományos-művészeti intézet, hogyan vált a kommunista rendszer kiszolgálójává, egy külföldre helyezett kémiszolgálati központtá. A kamera pontosan követi a magyar titkosszolgálat megfigyeléseit, melyeket a jelentések hitelesítenek.

A rendszerváltozás után, 1989-től a Római Magyar Akadémia visszatért eredeti hivatásához. Újra tudományos, művészeti és kulturális központként tevékenykedik. Szorosan együttműködik a különböző olasz kultúrintézetekkel. Kiállításai, konferenciái, koncertjei ad hírt a legújabb magyar tudományos és művészeti eredményekről.

író-rendező PETÉNYI KATALIN rendező-producer KABAY BARNA
közreműködők MOLNÁR ANTAL FEJÉRDY ANDRÁS TÓTH TAMÁS LÓTE ENIKŐ MIHÁLYI GÉZA
operatőr TÓTH ZSOLT HALPER JÁNOS GYÖNGYÖSSY BENCE steadicam operatőr KHIN ANDRÁS
vágó SZALAI KÁROLY H.S.E ESZLÁRI BEÁTA H.S.E zene EDŐCS TAMÁS szakértő VÖRÖS GÉZA
hang utómunka Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Accademia d'Ungheria in Roma

Documentario in 2 parti

La prima parte illustra la storia dell'Accademia d'Ungheria in Roma, fondata nel 1928, dagli inizi alla II Guerra mondiale. Con dinamiche sequenze di immagini il documentario segue la nascita prima dell'Istituto Storico Ungherese in Roma e poi dell'Accademia d'Ungheria in Roma, la vita dei borsisti nel periodo tra le due guerre mondiali, le mostre degli artisti della Scuola Romana. Conosceremo il magnifico edificio barocco che ospita l'Accademia d'Ungheria, progettato da Borromini, e i suoi dintorni, il Ponte Sisto, il Lungotevere costeggiato da platani, le vie e le piazze di Roma dove i borsisti ungheresi trascorrevano le loro giornate. Nel vigoroso apparato di immagini del film si integrano in maniera organica documenti che lasciano percepire l'atmosfera dell'epoca e riprese d'archivio finora mai viste, come ad esempio quella che documenta la visita di re Vittorio Emanuele alla mostra degli artisti ungheresi. Le immagini sono commentate dallo storico Antal Molnár, direttore dell'Accademia d'Ungheria in Roma, che offre una panoramica dei contatti romani degli ungheresi nel periodo tra le due guerre mondiali.

La seconda parte fa rivivere la storia dell'Accademia d'Ungheria in Roma dopo la II Guerra mondiale. Attraverso la testimonianza di chi ha vissuto quel periodo, documenti d'epoca e i rapporti degli informatori custoditi presso l'Archivio dei Servizi di Sicurezza Statale, rivela come uno dei più importanti istituti scientifico-artistici chiamato a servire la cultura ungherese fosse stato asservito al regime comunista e trasformato in un centro di spionaggio all'estero. La cinepresa segue l'attività di sorveglianza dei servizi segreti ungheresi, documentati dai rapporti degli informatori.

Dopo il cambio di regime, a partire dal 1989 l'Accademia d'Ungheria in Roma ha ritrovato la sua vocazione originaria. È tornata a funzionare come centro scientifico, artistico e culturale. Collabora intensamente con i vari istituti di cultura italiani. Con le sue mostre, conferenze e serate musicali presenta gli ultimi traguardi scientifici e artistici ungheresi.

sceneggiatrice-regista PETÉNYI KATALIN regista-produttore KABAY BARNA
collaboratori MOLNÁR ANTAL FEJÉRDY ANDRÁS TÓTH TAMÁS LÓTE ENIKŐ MIHÁLYI GÉZA
fotografia TÓTH ZSOLT HALPER JÁNOS GYÖNGYÖSSY BENCE fotografia steadicam KHIN ANDRÁS
montaggio SZALAI KÁROLY H.S.E ESZLÁRI BEÁTA H.S.E musica EDŐCS TAMÁS esperto VÖRÖS GÉZA
suono post-produzione Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

The Hungarian Academy of Rome,

a documentary film in two parts

The first part tells the story of the Hungarian Academy of Rome from its foundation in 1928 up until the Second World War. The film's dynamic images follow the formation of the Hungarian Institute of History in Rome, later the Hungarian Academy of Rome, the life of those on scholarship between the wars, and exhibitions staged by artist from the Rome School. We are introduced to the wonderful Baroque building and surroundings of the Hungarian Academy designed by Borromini, the Ponte Sisto, the sycamore-lined Lungotevere, and the streets and squares of Rome where Hungarian scholars spent many of their days. The strong visual world of the film forms the perfect backdrop for historical documentation and archive footage that provide a real sense of the era, including a visit by King Vittorio Emanuele to an exhibition of works by Hungarian artists. The film is narrated in part by the art historian Antal Molnár, director of the Hungarian Academy of Rome, who provides an insight into the relationship between Hungarians and Rome between the wars.

The second part retells the story of the Hungarian Academy of Rome after the Second World War. Eyewitness accounts, historical documentation and reports from agents for the State Security Services recreate a world in which an institute designed to serve Hungarian science and art was forced to become a servant of the communist regime and a foreign centre for state espionage. The camera follows the work of the Hungarian Secret Service that is authenticated by genuine reports from the period.

The political changes in Hungary saw the institute return to its original vocation and it now operates as a centre for Hungarian science, art and culture. It continues to work in close collaboration with various Italian cultural institutions and stages exhibitions, conferences and concerts to showcase the very best from the worlds of science and art from Hungary.

writer-director PETÉNYI KATALIN director-producer KABAY BARNA
contributors MOLNÁR ANTAL FEJÉRDY ANDRÁS TÓTH TAMÁS LÓTE ENIKÓ MIHÁLYI GÉZA
Director of Photography TÓTH ZSOLT HALPER JÁNOS GYÖNGYÖSSY BENCE steadicam Photography KHIN ANDRÁS
editor SZALAI KÁROLY H.S.E ESZLÁRI BEÁTA H.S.E music EDŐCS TAMÁS expert VÖRÖS GÉZA
sound post-production Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Római Magyar Akadémia / Accademia d'Ungheria in Roma / The Hungarian Academy of Rome

Római Magyar Akadémia / Accademia d'Ungheria in Roma / The Hungarian Academy of Rome

Ösztöndíjas művészek a Római Magyar Akadémia teraszán a harmincas évek elején /
 Artisti borsisti sulla terrazza dell'Accademia d'Ungheria in Roma negli anni '30 /
 Artists with a scholarship at the Hungarian Academy of Rome in the 1930

Római Magyar Akadémia / Accademia d'Ungheria in Roma / The Hungarian Academy of Rome

Molnár C. Pál festőművész / pittore / painter

*Patkó Károly: A Római Magyar Akadémiában /
Nell'Accademia d'Ungheria /
At the Hungarian Academy of Rome, 1931*

Via Giulia, Róma

*Molnár Antal, az Ómai Magyar Akadémia igazgatója /
direttore dell'Accademia d'Ungheria in Roma /
director of the Hungarian Academy of Rome*

*Dr. Tóth Tamás a Pápai Magyar Intézet rektora /
il rettore dell'Istituto Papale Ungherese /
rector of the Papal Hungarian Institute*

*Lóte Enikő zongoraművész
/pianista / concert pianist*

*Fejérdy András, az RMA tudományos titkára
segretario scientifico,
Accademia d'Ungheria in Roma*

*Mihályi Géza újságíró
giornalista / journalist*

Remény és mítosz

Gyöngyössy Imre költő, filmrendező
Kétrészes dokumentumfilm

„A művész művei által győzi le az idő mulandóságát...” – Petrarca szavainak igazságát bizonyítja a *Remény és mítosz* című kétrészes dokumentumfilm, amely Gyöngyössy Imre életútját mutatja be filmjein keresztül.

A karizmatikus költő-filmrendező művészete mélyen összefonódott Itáliával, sok versét olaszul írta, külföldi kritikusai a „magyar Pasolini”-nek nevezték. Gyöngyössy Imre életútja a történelemnek kiszolgáltatott emberi sors megrendítő példája. 1951-ben koholt vádak alapján három év börtönbüntetésre ítélték. A sztálinista börtönökben eltöltött évek készítették arra, hogy műveiben a történelem üldözötteinek, kiszolgáltatottjainak üzenetét közvetítse és hírt adjon azokról a névtelen hősookról, akik belső energiájukkal, tartásukkal szembeszegültek az erőszaknak. Verseiben, drámákban, játék- és dokumentumfilmekben fogalmazta meg újra és újra ars poeticáját: hitét az emberben, a szeretet teremtő erejében.

A dokumentumfilm Gyöngyössy Imre filmjeinek a látomást és valóságot egyesítő, expresszív képsorai-val idézi fel a művész személyiségét.

Az első rész képi világát belső monológként kísérik a költő versei, vallomásai, íróasztalfiókokban őrzött feljegyzései, küzdelmeinek, alkotói vívódásainak, erkölcsi tartásának látletelei.

A második részben olyan neves nemzetközi filmkritikusok, esztéták, mint Bruno Torri, Giacomo Gambetti, David Robinson, Marcel Martin és Jean-Loup Passek értékelik az Oscar-díjra jelölt, a német állami Grimme-díjjal és a San Remo-i Nemzetközi Filmfesztivál fődíjával kitüntetett rendező műveit.

író-rendező PETÉNYI KATALIN rendező-producer KABAY BARNA
közreműködők BRUNO TORRI DAVID ROBINSON JEAN-LOUP PASSEK GIACOMO GAMBETTI
magyar hangok LUKÁCS SÁNDOR KÁLLOY MOLNÁR PÉTER SERESS ZOLTÁN DUNAI TAMÁS
operatőr HALPER JÁNOS TÓTH ZSOLT GAÁL ISTVÁN JANKURA PÉTER KENDE JÁNOS MICHAEL TEUSCH
SÁRA SÁNDOR SZABÓ GÁBOR SZÉCHENYI FERENC
vágó ESZLÁRI BEÁTA H.S.E zene EDŐCS TAMÁS JENEY ZOLTÁN
hang utómunka Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Speranza e mito

Imre Gyöngyössy, poeta e regista
Documentario in 2 parti

"L'artista vince la caducità del tempo con le sue opere...". Queste parole di Petrarca trovano conferma nel documentario in due parti *Speranza e mito*, che presenta la vita di Imre Gyöngyössy attraverso i suoi film.

L'arte del carismatico poeta-regista è strettamente intrecciata con l'Italia: ha composto in italiano molte delle sue poesie, i critici stranieri lo hanno definito "il Pasolini ungherese". La vicenda biografica di Imre Gyöngyössy è un esempio toccante di destino umano in balia della storia. Nel 1951, in base ad accuse false, venne condannato a tre anni di carcere. Gli anni trascorsi nelle prigioni staliniste lo hanno spinto a trasmettere nelle sue opere il messaggio dei perseguitati dalla storia e a narrare di quegli eroi senza nome che si sono opposti alla violenza con la loro energia interiore e la loro tenacia. Nelle poesie, nei drammi, nei film di finzione e nei documentari ha continuamente espresso la sua ars poetica: la fede nell'uomo e nella forza creatrice dell'amore.

Con le suggestive immagini dei film di Imre Gyöngyössy, in cui si realizza una simbiosi tra visionarietà e realismo, il documentario rievoca la personalità dell'artista.

Ad accompagnare a mo' di monologo interiore le immagini della prima parte sono i versi del poeta, le sue confessioni, gli appunti che custodiva nel cassetto, reperti delle sue lotte, dei suoi tormenti creativi e della sua tenuta morale.

Nella seconda parte rinomati critici cinematografici ed esteti come Bruno Torri, Giacomo Gambetti, David Robinson, Marcel Martin e Jean-Loup Passek mettono in luce il valore delle opere del regista candidato all'Oscar per il miglior film straniero e insignito del premio tedesco Adolf Grimme (l'Oscar della televisione tedesca) e del primo premio della Mostra Internazionale del Cinema d'autore di San Remo.

sceneggiatrice - regista PETÉNYI KATALIN regista, produttore KABAY BARNA
collaboratori BRUNO TORRI DAVID ROBINSON JEAN-LOUP PASSEK GIACOMO GAMBETTI
voci ungheresi LUKÁCS SÁNDOR KÁLLOY MOLNÁR PÉTER SERESS ZOLTÁN DUNAI TAMÁS
fotografia HALPER JÁNOS TÓTH ZSOLT GAÁL ISTVÁN JANKURA PÉTER KENDE JÁNOS MICHAEL TEUSCH
SÁRA SÁNDOR SZABÓ GÁBOR SZÉCHENYI FERENC
montaggio ESZLÁRI BEÁTA H.S.E musica EDŐCS TAMÁS JENEY ZOLTÁN
suono post-produzione Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Hope and Myth

Imre Gyöngyössi, poet and film director
a documentary film in two parts

"An artist's works enable him to defeat the passing of time..." – These words by Petrarca are provided further proof by this two-part documentary film about Imre Gyöngyössi.

The work of this charismatic poet and film director is deeply linked to Italy; he wrote many of his poems in Italian and was described by foreign critics as "the Hungarian Pasolini". The life of Imre Gyöngyössi is an example of how the human soul is made to suffer by the idiocy of the age. He was forced to serve three years in prison on hollow charges made against him in 1951. And it was his time spent in the Stalinist prisons of Hungary that provided him with such deep empathy for those persecuted by history, and this inspired him to give a voice to those silenced heroes in his work as an artist of the era. His poetry, dramas and films all reiterated his ars poetica: faith in people and the power of love.

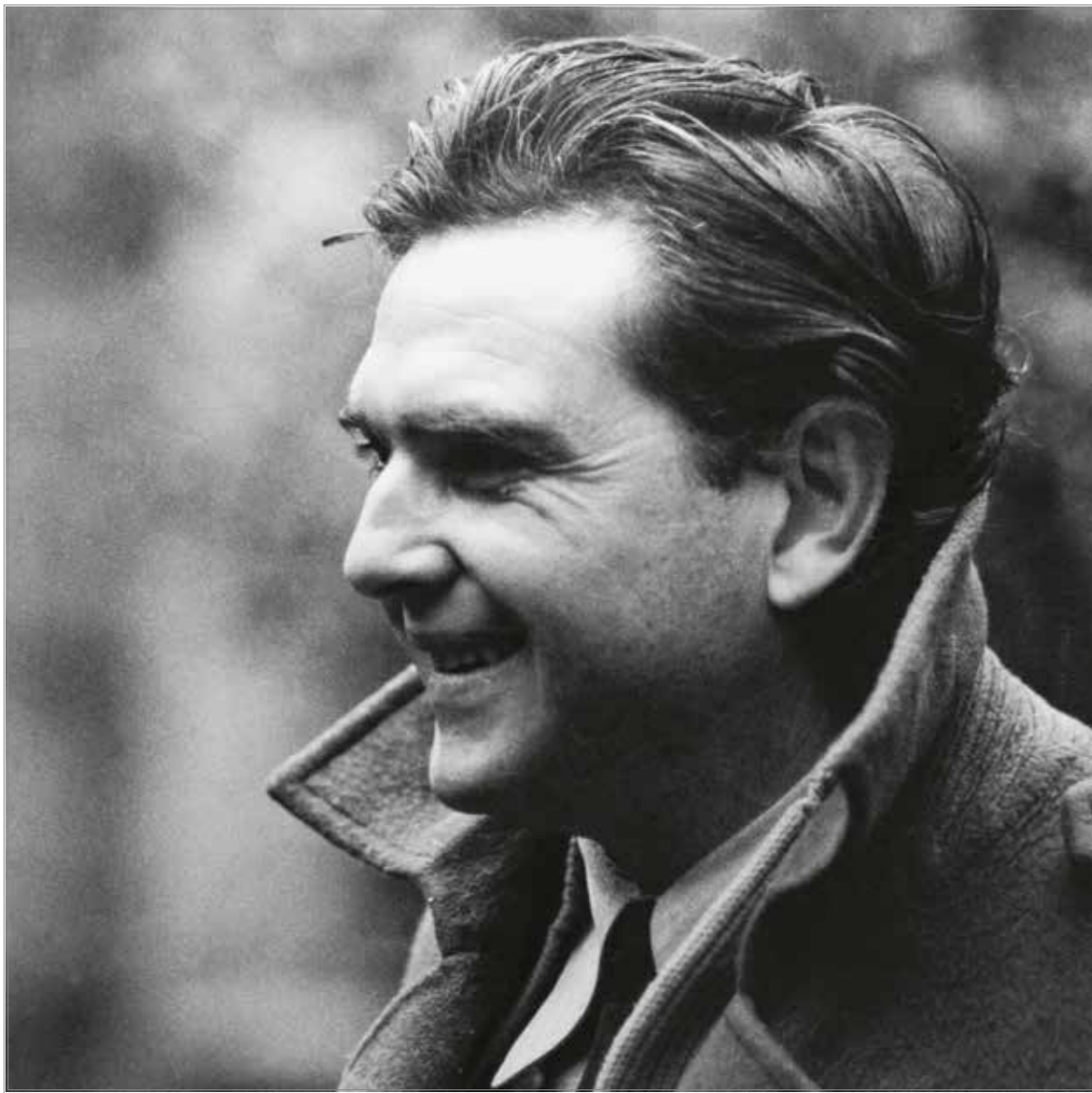
This documentary film captures the symbiosis of vision and reality expressed with such skill in Imre Gyöngyössi's films.

The first part is accompanied by an inner monologue as we weave our way through Gyöngyössi's poems, recollections, struggles and creative conflicts

In the second part, we hear accounts from internationally renowned film critics such as Bruno Torri, Giacomo Gambetti, David Robinson, Marcel Martin and Jean-Loup Passet as they evaluate his films that received the Grimme Award and the Main Prize at the San Remo International Film Festival as well as an Academy Award nomination as Best Foreign Film.

writer-director PETÉNYI KATALIN director-producer KABAY BARNA
contributors BRUNO TORRI DAVID ROBINSON JEAN-LOUP PASSEK GIACOMO GAMBETTI
Hungarian voice overs LUKÁCS SÁNDOR KÁLLOY MOLNÁR PÉTER SERESS ZOLTÁN DUNAI TAMÁS
Director of Photography HALPER JÁNOS TÓTH ZSOLT GAÁL ISTVÁN JANKURA PÉTER KENDE JÁNOS
MICHAEL TEUSCH SÁRA SÁNDOR SZABÓ GÁBOR SZÉCHENYI FERENC
editor ESZLÁRI BEÁTA H.S.E music EDŐCS TAMÁS JENEY ZOLTÁN
sound post-production Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Gyöngyössi Imre, 1974

Györgyössy Imre, 1976

Meztelen vagy / Nudo sei / You are naked, 1972

Virágvasárnap / Domenica delle palme / Palm Sunday, 1968

Szarvassá vált fiúk / Ragazzi di fuoco / The sons of fire, 1973

Két elhatározás / Due decisioni / A Quite Ordinary Life, 1977

Jób lázadása / La rivolta di Giobbe / The Revolt of Job, 1982

Jób lázadása / La rivolta di Giobbe / The Revolt of Job, 1982

*Cirkusz a holdon /
Circo sulla luna / Circus ont he Moon, 1988*

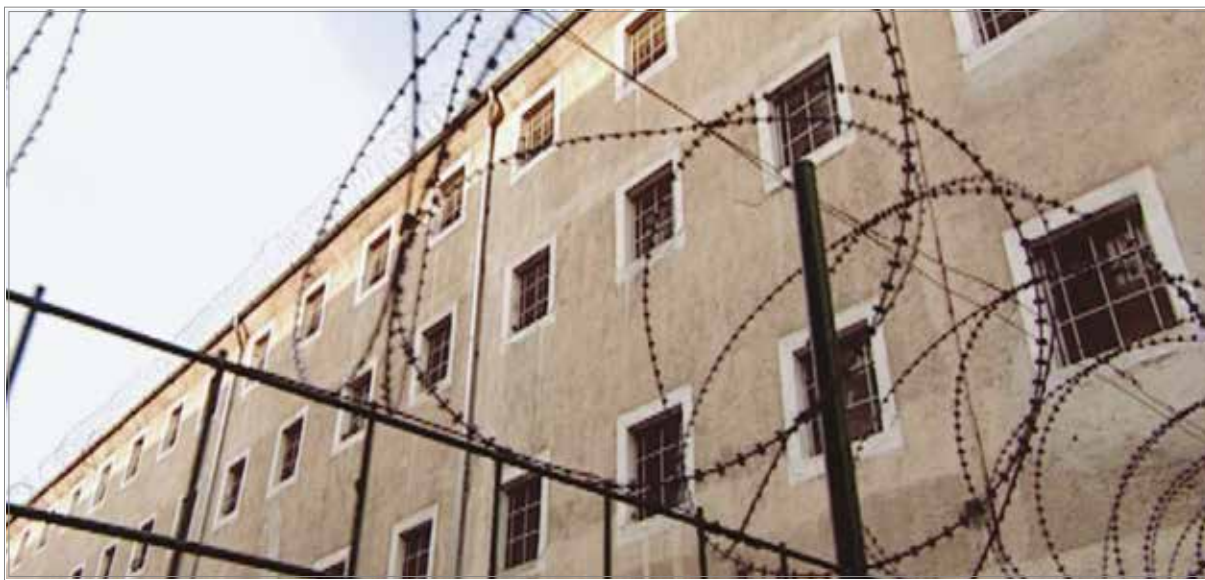

Száműzöttek / Homeless / Esiliati, 1991

Szarvassá vált fiúk / Ragazzi di fuoco / The sons of fire, 1973

Tengerre néző cellák / Celle che guardando il mare / Cells with a View of the Sea, 1978

*Gyöngyössy Imre, Kabay Barna és Petényi Katalin a La Rochelle-i filmfesztiválon, 1993 /
At Festival a La Rochelle / At the International Film Festival of La Rochelle, 1993*

*Bruno Torri az Olasz Filmkritikusok Szövetségének főtitkára /
presidente del Sindacato Nazionale Critici Cinematografici Italiani
/ head secretary of the Association of Italian Film Critics*

*David Robinson - filmkritikus, fesztiváligazgató /
critico cinematografico, direttore dei festival /
film critic, festival director*

*Jean-Loup Passek
a Pompidou Centrum filmigazgatója /
direttore dei cinema al Georges Pompidou
head of film at the Pompidou Centre*

*Marcel Martin
filmkritikus, a FIPRESCI elnöke
presidente della FIPRESCI /
film critic, president of FIPRESCI*

*Giacomo Gambetti
filmesztéta /
esteta cinematografico /
film aesthete*

Maestro Peskó

Peskó Zoltán nyolc évig volt a Milánói RAI vezető karmestere, 15 operát dirigált Milánóban a Teatro alla Scalában, számos koncertet és zenei művet vezényelt a Velencei Teatro La Fenicében, Bolognában, Torinóban, Rómában, Cataniában és számos olasz városban. Hosszú éveken át élt Milánóban, Velencében és Rómában.

Peskó Zoltán elkötelezett, nagy tapasztalatú intellektuális művész, aki rendkívül széleskörű képzőművészeti és irodalmi ismereteivel gazdagítja egy-egy zenei mű színpadi interpretációját. Repertoárjában a klasszikus zene mellett fontos szerepe van a kortárs magyar és olasz szerzők műveinek. Zeneszerzőként is dolgozott.

A dokumentumfilm a karmester vallomásain keresztül tárja fel Peskó Zoltán művészi és emberi hitvallását, világképét, alkotó hétköznapijait. A zene születése, a művész vágyai, küzdelmei, világsikerek és emigráció, magyar identitás és Itália szeretetének szimbiózisa a film erőteljes képi világában jelennek meg. Toni Servillo színház- és operarendező, akivel Lisszabonban dolgozott együtt, valamint Luciana Abbado Pestalozza, a Milano Musica kortárs zenei fesztivál egykori igazgatónője értékelik munkásságát és emlékeznek közös munkáikra, találkozáisra.

író-rendező PETÉNYI KATALIN rendező-producer KABAY BARNA
közreműködők PESKÓ ZOLTÁN TONI SERVILLO LUCIANA ABBADO PESTALOZZA
magyar hangok GYÖNGYÖSSY KATALIN SERESS ZOLTÁN
operatőr HALPER JÁNOS JANKURA PÉTER steadicam operatőr KHIN ANDRÁS
vágó ESZLÁRI BEÁTA H.S.E zene EDŐCS TAMÁS
hang utómunka Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Maestro Peskó

Zoltán Peskó è stato per otto anni il direttore principale dell'Orchestra Sinfonica della RAI di Milano, ha diretto 15 opere alla Scala, numerosi concerti al Teatro La Fenice di Venezia, a Bologna, a Torino, a Roma, a Catania e in molte altre città italiane. È vissuto a lungo a Milano, a Venezia e a Roma.

Zoltán Peskó è un artista impegnato, un intellettuale di grande esperienza che arricchisce la sua interpretazione delle varie opere musicali con le sue vastissime conoscenze nel campo delle arti figurative e della letteratura. Nel suo ampio repertorio, accanto alla musica classica occupano un ruolo importante le opere di autori contemporanei ungheresi e italiani. Ha lavorato anche come compositore.

Attraverso le confessioni del direttore d'orchestra, il documentario ci svela il credo artistico e umano di Zoltán Peskó e la sua quotidianità creativa. Nelle suggestive immagini del film appaiono la nascita della musica, le aspirazioni e le lotte dell'artista, i successi mondiali e l'emigrazione, la simbiosi tra l'identità ungherese e il suo amore per l'Italia. Toni Servillo, regista di prosa e di opere liriche con il quale ha collaborato a Lisbona, e Luciana Abbado Pestalozza, già direttrice del festival di musica contemporanea Milano Musica, discutono del suo lavoro e rievocano le loro collaborazioni con il maestro.

sceneggiatrice-regista PETÉNYI KATALIN regista-produttore KABAY BARNA
collaboratori PESKÓ ZOLTÁN TONI SERVILLO LUCIANA ABBADO PESTALOZZA
voci ungheresi GYÖNGYÖSSY KATALIN SERESS ZOLTÁN
fotografia HALPER JÁNOS JANKURA PÉTER
montaggio ESZLÁRI BEÁTA H.S.E musica EDŐCS TAMÁS
suono post-produzione Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Maestro Peskó

Zoltán Peskó worked as senior conductor at Italian Radio and Television RAI in Milan for eight years and conducted 15 operas at La Scala in Milan as well as numerous concerts and recitals in Venice, Bologna, Turin, Rome, Catania and cities throughout Italy. He lived for many years in Milan, Venice and Rome.

Zoltán Peskó is a dedicated and experienced artist, who brings a wealth of knowledge of both art and literature to his stage interpretations of great musical works. His extensive repertoire not only includes classical works but also encompasses pieces by contemporary Hungarian and Italian composers.

This documentary film introduces us to Zoltán Peskó's artistic approach and worldview as we listen to his recollections of his life and work as a conductor that has seen him perform around the globe. The strong visual world of the film helps to provide us with an enhanced understanding of how this maestro of his genre makes music and how he has dealt with artistic expression and struggle, outstanding success and living in a foreign land, and to bring all that he loves together from the diverse cultures of Hungary and Italy.

The theatre and opera director Toni Servillo, with whom he worked in Lisbon, and Luciana Abbado Pestalozza, the former director of Milano Musica, recall their time spent working with Maestro Peskó in Italy and beyond.

writer-director PETÉNYI KATALIN   director-producer KABAY BARNA
contributors PESKÓ ZOLTÁN   TONI SERVILLO   LUCIANA ABBADO PESTALOZZA
Hungarian voice overs GYÖNGYÖSSY KATALIN   SERESS ZOLTÁN
Director of Photography HALPER JÁNOS   JANKURA PÉTER
editor ESZLÁRI BEÁTA H.S.E   music EDŐCS TAMÁS
sound post-production Boom Company   KLAUS & RÉKA WENDT

Peskó Zoltán karmester / direttore d'orchestra / conductor

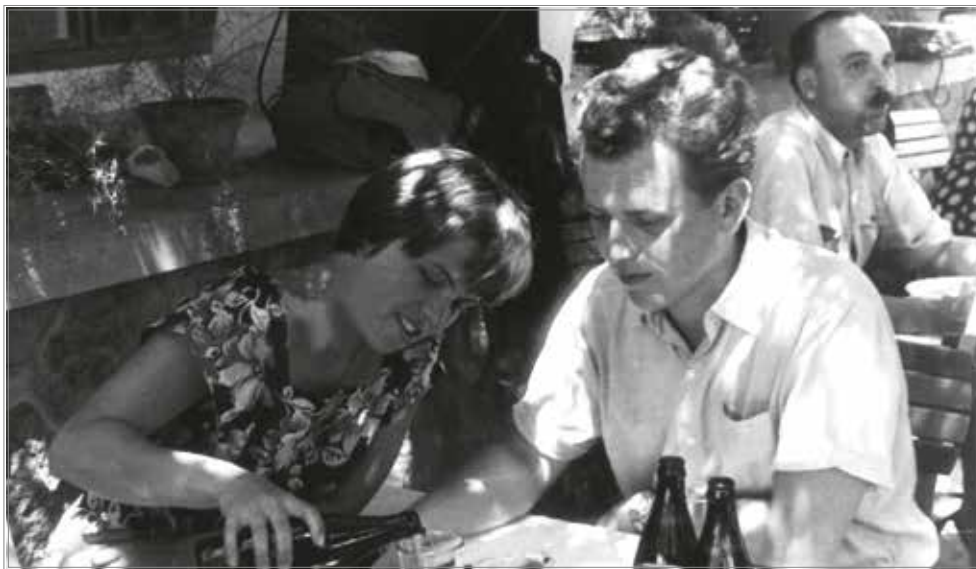
Teatro La Fenice, Velence

Peskó Zoltán karmester / direttore d'orchestra / conductor / Berlin 1971

Teatro La Fenice, Venece

Peskó Zoltán feleségével / Zoltán Peskó con sua moglie / Zoltán Pesko with his wife, Róma 1965

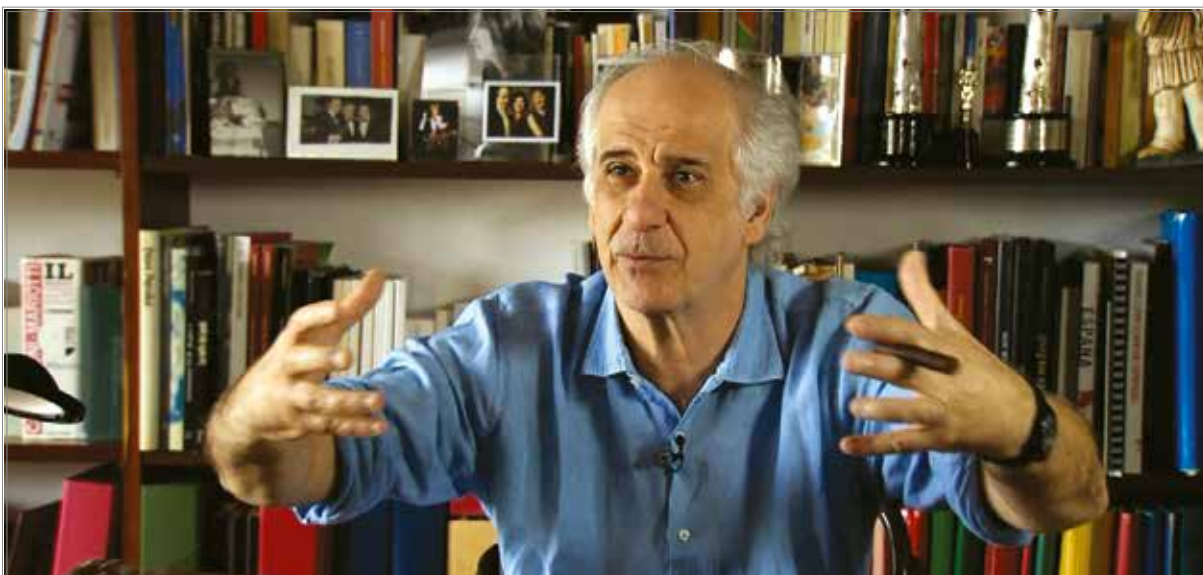

Ligeti György és Eötvös Péter zeneszerzők Peskó Zoltánnal / György Ligeti e Péter Eötvös compositori con Zoltán Peskó / György Ligeti and Péter Eötvös composers with Zoltán Peskó

*Peskó Zoltán Kurtág György zeneszerzővel /
Zoltán Peskó con il compositore György Kurtág / Zoltán Peskó with the composer György Kurtág*

Toni Servillo színházrendező, színész / regista teatrale, attore / stage director, actor

Luciana Abbado Pestalozza
- Milano Musica Festival igazgatója /
fondatrice del festival Milano Musica /
head of Milan Music Festival

Csoda Milánóban és Rómában

Szőnyi Zsuzsa és Triznya Mátyás

A kommunista diktatúra alatt 1949 januárjában egy fiatal házaspár, Triznya Mátyás festő és Szőnyi Zsuzsa francia szakos egyetemi hallgató elindultak az ismeretlen felé, hogy szabadon élhessenek Európában. A kezdeti nélkülözések után Matyi díszletfestőként munkát kapott Vittorio de Sica „Csoda Milánóban” című filmjében, majd Rómában Catalucci laboratóriumában mint special effect operatőr, Zsuzsa az olasz rádióban dolgozott. Elhagyták a Duna-parti szülői házat, de otthont teremtettek Rómában, mely „Triznya kocsma” néven a hazai és az emigráns magyarok találkozóhelye lett.

A dokumentumfilm Szőnyi Zsuzsa szüleivel folytatott levelezésén keresztül mutatja be a házaspár életét. A Rómából és Zebegényből, a Duna menti kis magyar faluból írt levelek egy erőszakkal szétválasztott család összetartozási vágyának, egymás iránti szeretetének tanúságtételei, ugyanakkor történelmi dokumentumok.

A film fő helyszínei Róma, az Aventinus, a Forum Romanum, az ostiai tengerpart, a Trastevere szűk sikátorai és a Dunakanyar, Zebegény. Ebbe az erőteljes vizuális világba épülnek be a Triznya-Szőnyi házaspár életének fotói, valamint Szőnyi István és Triznya Mátyás festményei. Korabeli híradórészletek, a Cinecitta világa és Róma egyedülálló képi látványa elevenítik fel a 20. század második felének különleges, pezsgő szellemi életét, kelet és nyugat találkozását.

Szőnyi Zsuzsa író az olasz-magyar kultúráért folytatott tevékenységéért megkapta az Olasz Köztársaság Érdemrendjének Díszkeresztjét és a Magyar Köztársaság Érdemrendjének Kiskeresztjét.

író-rendező PETÉNYI KATALIN rendező-producer KABAY BARNA
közreműködők SZŐNYI ZSUZSA
magyar hangok DUNAI TAMÁS GYÖNGYÖSSY KATALIN KÁLLOY-MOLNÁR PÉTER
LUKÁCS SÁNDOR SERESS ZOLTÁN
operatőr HALPER JÁNOS TÓTH ZSOLT steadicam operatőr KHIN ANDRÁS
vágó ESZLÁRI BEÁTA H.S.E zene EDŐCS TAMÁS szakértő KÖPÖCZI RÓZSA
hang utómunka Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Miracolo a Milano e a Roma

Zsuzsa Szőnyi e Mátyás Triznya

Durante la dittatura comunista, nel gennaio del 1949 una giovane coppia, il pittore Mátyás Triznya e la studentessa universitaria Zsuzsa Szőnyi si avventurarono verso l'ignoto per poter vivere liberi in Europa. Dopo le ristrettezze iniziali, Matyi ottenne lavoro come pittore scenografo sul set del film *Miracolo a Milano* di Vittorio De Sica, poi a Roma presso il laboratorio Catalucci come operatore degli effetti speciali, Zsuzsa cominciò a lavorare alla radio italiana. Lasciarono la casa dei genitori in riva al Danubio, ma misero su casa a Roma, dove ben presto il loro appartamento, soprannominato "Osteria Triznya", divenne un luogo d'incontro per gli ungheresi, sia residenti in patria sia emigrati all'estero.

Attraverso l'epistolario tra Zsuzsa Szőnyi e i suoi genitori, il documentario illustra la vita della coppia. Le lettere scritte a Roma e a Zebegény, piccolo villaggio ungherese in riva al Danubio, non sono solo la testimonianza del desiderio di unione e dell'affetto reciproco tra i membri di una famiglia costretti a vivere separati, ma costituiscono allo stesso tempo un significativo documento storico.

I luoghi principali del film sono Roma, l'Aventino, il Foro Romano, il litorale di Ostia, gli angusti vicoli di Trastevere e l'Ansa del Danubio, Zebegény. Nel tessuto di queste potenti immagini si integrano le foto della vita della coppia Triznya-Szőnyi e i dipinti di István Szőnyi e di Mátyás Triznya. Estratti da notiziari d'epoca, il mondo di Cinecittà e le incomparabili vedute di Roma rievocano la peculiare ed effervescente vita intellettuale della seconda metà del XX secolo, nonché l'incontro tra est e ovest.

Per la sua attività nell'ambito della cultura italo-ungherese, la scrittrice Zsuzsa Szőnyi ha ottenuto la croce di Commendatore dell'Ordine al merito della Repubblica Italiana e la Croce Piccola dell'Ordine al merito della Repubblica Ungherese.

sceneggiatrice-regista PETÉNYI KATALIN regista-produttore KABAY BARNA
collaboratori SZŐNYI ZSUZSA
voci ungheresi DUNAI TAMÁS GYÖNGYÖSSY KATALIN KÁLLOY-MOLNÁR PÉTER
LUKÁCS SÁNDOR SERESS ZOLTÁN
fotografia HALPER JÁNOS TÓTH ZSOLT fotografia steadicam KHIN ANDRÁS
montaggio ESZLÁRI BEÁTA H.S.E musica EDŐCS TAMÁS esperto KÖPÖCZI RÓZSA
suono post-produzione Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Miracle in Milan and Rome

Zsuzsa Szőnyi and Mátyás Triznya

Recently married, the painter Mátyás Triznya and Zsuzsa Szőnyi left communist Hungary in January 1949 to begin their life together in a free Europe. Despite a difficult beginning, Mátyás soon found work as a set painter on Vittorio de Sica's "Miracolo a Milano" before taking a post at Catalucci's laboratory in Rome as a special effects expert, while Zsuzsa commenced her long relationship with Italian Radio. They left the parental home on the banks of the Danube far behind and established a new life for themselves in the city of Rome, where their flat was known by many expatriate Hungarians as the "Triznya Pub".

This documentary film explores their life through letters Zsuzsa exchanged with her parents, who remained in Hungary. And as we move between Rome and Zebegény, we learn about a family forced to live apart by a hostile regime and their love for each other that survived the test of time and distance.

The film takes us to Rome, the Aventinus, the Forum Romanum, the Ostia coast, the narrow alleyways of Trastevere and the village of Zebegény on the Danube Bend. And it is in this stunning visual setting that we browse through photos of their life together and enjoy the paintings of István Szőnyi and Mátyás Triznya. Old newsreels, the fascinating world of the Cinecittà and the unique beauty of Rome transport us back to life in the latter half of the 20th century, where east met west.

The author Zsuzsa Szőnyi received the Commander's Cross of the Order of Merit of the Italian Republic and the Minor Cross of the Order of Merit of the Hungarian Republic for her contribution to Italian-Hungarian culture.

writer – director PETÉNYI KATALIN   director – producer KABAY BARNA
contributors SZŐNYI ZSUZSA

Hungarian voice overs DUNAI TAMÁS   GYÖNGYÖSSY KATALIN   KÁLLOY-MOLNÁR PÉTER
LUKÁCS SÁNDOR   SERESS ZOLTÁN

Director of Photography HALPER JÁNOS   TÓTH ZSOLT   steadicam Photography KHIN ANDRÁS
editor ESZLÁRI BEÁTA H.S.E   music EDŐCS TAMÁS   expert KÖPÖCZI RÓZSA
sound post-production Boom Company   KLAUS & RÉKA WENDT

Szőnyi Zsuzsa, író / scrittrice / writer

*Szőnyi István festőművész lányával és feleségével Rómában /
Il pittore István Szőnyi con la figlia e la moglie / Painter István Szőnyi with his daughter and wife in Rome, 1957*

Szőnyi Zsuzsa Milánóban / a Milano / in Milan, 1950

*Triznya Mátyás római lakásuk teraszán / Mátyás Triznya sulla terrazza della loro casa di Roma /
Mátyás Triznya on the terrace of their flat in Rome, 1958*

Triznya Mátyás és Szónyi Zsuzsa, Róma 1949

Szőnyi Zsuzsa

*Gyöngyössy Imre, Petényi Katalin, Békés Gellért, Szabó Ferenc,
Szőnyi Zsuzsa és Triznya Mátyás , Róma, 1965*

Triznya Mátyás: Ostia Antica, akvarell, 1985

Ostia Antica, 2015

A Casa Buonarroti igazgatója

Tolnay Károly

A dokumentumfilm Charles de Tolnay – Tolnay Károly művészettörténész, a firenzei Casa Buonarroti Múzeum igazgatójának, a világ legjelentősebb Michelangelo kutatójának – munkásságát mutatja be.

Tolnay Károly 1918-ban hagyta el Magyarországot, ahol tizenhat évesen legfiatalabb tagja volt a Vasárnapi körnek. Bár egész életét hazájától távol, elsősorban Olaszországban töltötte, erősen kötődött magyar gyökereihez, választott hazájából, Itáliából is szinte napi pontossággal követte a társadalmi mozgásokat, tudományos és művészeti eseményeket. *„Fiatalkori szenvedély és szerelem nálam a magyar kultúra”* – vallotta.

A kamera követi életének legfőbb állomásait Itáliában, elsősorban Firenzében és Rómában, ahol Michelangelo műveit kutatta. S miközben felfedezéseiről, kutatásairól beszél, a néző előtt megelevenednek a nagy reneszánsz művész alkotásai, közöttük olyanok is, melyeket még filmben sohasem publikáltak.

A film részleteket használ fel egy 1974-ben készült interjúból, melyben az enciklopédikus műveltségű tudós életútjára emlékezik, és szellemi hitvallását fogalmazza meg. Tolnay Károly felidézi életének itáliai hosszú évtizedeit, de beszél a párizsi Sorbonne-on, a Heidelbergi Egyetemen és Princetonban, az Institute for Advanced Studyban eltöltött éveiről is, ahol professzorként dolgozott.

Munkásságát Pina Ragionieri, a Casa Buonarroti igazgatónője és Giorgio Bonsanti, a firenzei Galleria dell'Accademia egykori igazgatója és Tolnay Károly asszisztense értékeli, miközben személyes emlékeiket is felidézik.

író-rendező PETÉNYI KATALIN rendező-producer KABAY BARNA
közreműködők TOLNAY KÁROLY PINA RAGIONIERI GIORGIO BONSANTI EUGENIO GIANI
magyar hangok GYÖNGYÖSSY KATALIN KÁLLOY-MOLNÁR PÉTER LUKÁCS SÁNDOR SERESS ZOLTÁN
operatőr HALPER JÁNOS steadicam operatőr KHIN ANDRÁS
vágó ESZLÁRI BEÁTA H.S.E zene EDŐCS TAMÁS
hang utómunka Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Il direttore della Casa Buonarroti

Károly Tolnay

Il documentario presenta l'opera di Charles de Tolnay (Károly Tolnay), storico dell'arte, già direttore della Casa Buonarroti di Firenze, uno dei più importanti studiosi di Michelangelo a livello mondiale.

Károly Tolnay lasciò l'Ungheria nel 1918, dove a 16 anni fu il membro più giovane del Circolo domenicale (Vasárnapi kör). Pur avendo trascorso la maggior parte della sua vita lontano dalla sua terra natale, principalmente in Italia, era fortemente legato alle sue radici ungheresi: dall'Italia, la seconda patria, seguiva con attenzione quasi quotidiana i movimenti sociali e gli eventi scientifici e artistici in Ungheria. Una volta confessò: "La cultura ungherese è per me una passione e un amore che coltivo sin dalla prima giovinezza."

La macchina da presa segue le tappe principali della sua vita in Italia, soprattutto a Firenze e a Roma. E mentre lo studioso parla delle sue scoperte in riprese d'archivio finora sconosciute, davanti agli occhi dello spettatore prendono vita le immagini delle opere del grande artista rinascimentale, tra cui alcune mai apparse sullo schermo.

Il film impiega passaggi tratti da un'intervista rilasciata nel 1974, nella quale lo studioso dalla cultura enciclopedica ricorda le fasi della sua vita ed enuncia il suo credo intellettuale. Károly Tolnay rievoca i lunghi decenni della sua vita in Italia, ma parla anche degli anni trascorsi alla Sorbona di Parigi, all'università di Heidelberg e all'Institute for Advanced Study di Princeton, dove lavorò come docente.

Del valore della sua opera parlano Pina Ragionieri, direttrice della Casa Buonarroti, e Giorgio Bonsanti, già direttore della Galleria dell'Accademia di Firenze e delle Cappelle Medicee e assistente dello studioso, rievocando anche i loro ricordi personali.

sceneggiatrice-regista PETÉNYI KATALIN regista-produttore KABAY BARNA
collaboratori TOLNAY KÁROLY PINA RAGIONIERI GIORGIO BONSAANTI EUGENIO GIANI
voci ungheresi GYÖNGYÖSSY KATALIN KÁLLOY-MOLNÁR PÉTER LUKÁCS SÁNDOR SERESS ZOLTÁN
fotografia HALPER JÁNOS fotografia steadicam KHIN ANDRÁS
montaggio ESZLÁRI BEÁTA H.S.E musica EDŐCS TAMÁS
suono post-produzione Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

The Director of Casa Buonarroti

Károly Tolnay

This documentary film presents the work of Charles de Tolnay – Károly Tolnay the renowned art historian, director of the Casa Buonarroti Museum in Florence, and a leading expert on the works of Michelangelo.

Károly Tolnay left Hungary in 1918, where, at the age of just 16, he was the youngest member of one of the leading literary circles of the day. Despite spending the best part of his life in Italy, he held Hungary very dearly and remained up to date with the latest developments in its society, science and art. "Hungarian culture has been a love and passion of mine since my youth."

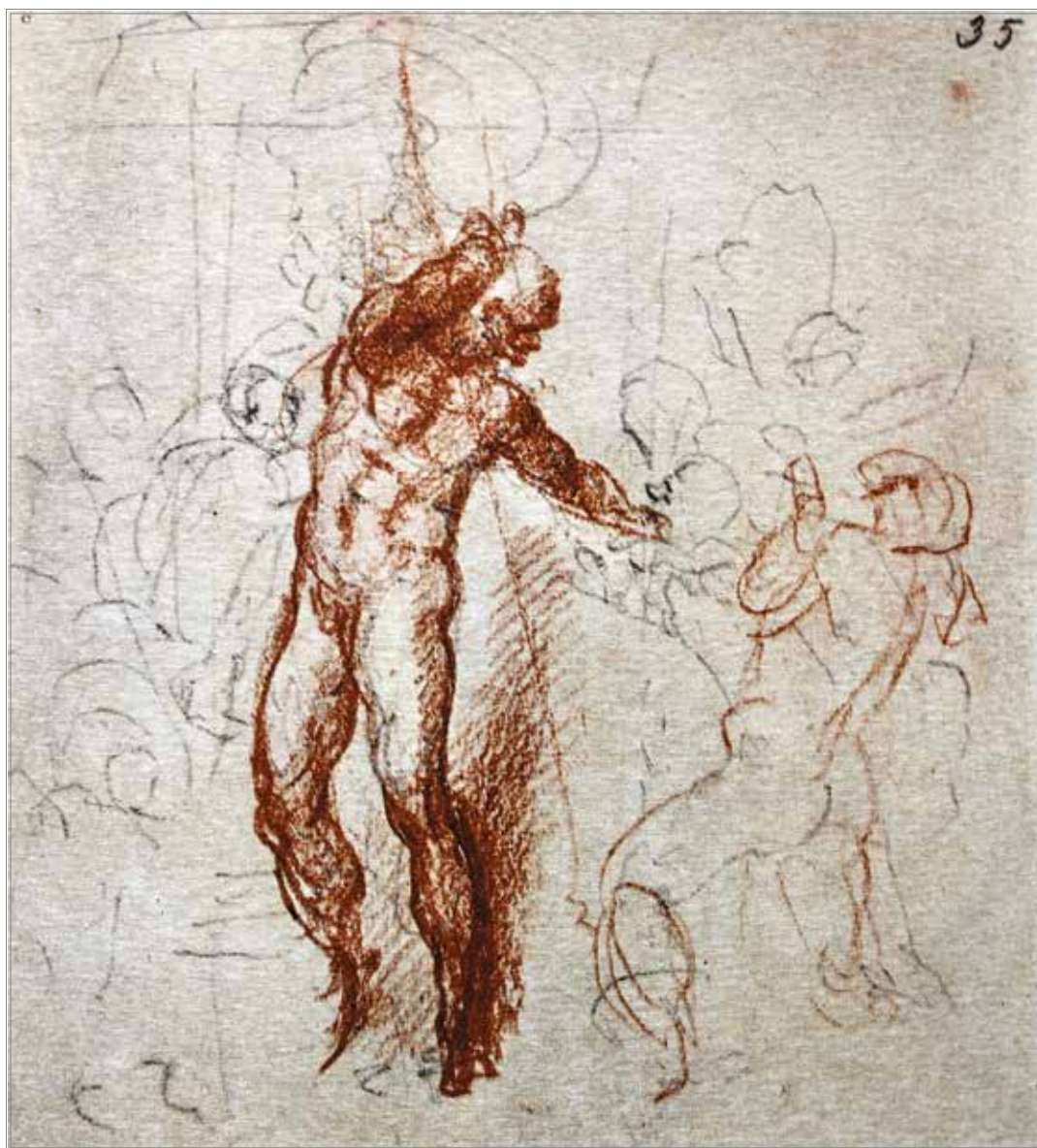
The camera revisits the most important locations in his life concentrating largely on Florence and Rome, where he researched the art of none other than the great Michelangelo. And as he speaks about his discoveries and work as a dedicated researcher, we see a number of works by the Renaissance master including several that have never been seen on film before.

The film utilises excerpts from an interview conducted in 1974, in which Tolnay displays his encyclopaedic knowledge of fine art and his total dedication to his chosen profession of art historian. He speaks in length about his time in Italy but also recalls working at the Sorbonne, Heidelberg University and the Institute for Advanced Study in Princeton, where he held a professorship.

Pina Ragionieri, the current director of Casa Buonarroti, and Giorgio Bonsanti, Tolnay's former assistant and director of the Galleria dell'Accademia and the Medici Chapel, speak about their personal recollections of Tolnay the man and the scholar.

writer-director PETÉNYI KATALIN   director-producer KABAY BARNA
contributors TOLNAY KÁROLY   PINA RAGIONIERI   GIORGIO BONSANTI   EUGENIO GIANI
Hungarian voice overs GYÖNGYÖSSY KATALIN   KÁLLOY-MOLNÁR PÉTER   LUKÁCS SÁNDOR   SERESS ZOLTÁN
Director of Photography HALPER JÁNOS   steadicam Photography KHIN ANDRÁS
editor ESZLÁRI BEÁTA H.S.E   music EDŐCS TAMÁS
sound post-production Boom Company   KLAUS & RÉKA WENDT

Michelangelo: Tanulmány, vöröskréta rajz /
Bozzetto di Michelangelo, in gesso rosso / Red chalk sketch, Firenze, Casa Buonarroti

Prof. Tolnay Károly művészettörténész / Prof. Charles de Tolnay, storico dell'arte / art historian

Firenze / Florence, 2015

Michelangelo: Kentaur csata / Lotta dei centauri / Battle of the Centaurs, Firenze, Casa Buonarroti

Firenze / Florence, Casa Buonarroti, 2015

*Prof. Tolnay Károly, a Casa Buonarroti igazgatója /
Il direttore di Casa Buonarroti / Director of Casa Buonarroti*

Tolnay emléktábla a Casa Buonarrotiban / Lapide a Tolnay / Tolnay memorial plaque at Casa Buonarroti

*Dr. Pina Ragionieri a Casa Bonarroti igazgatója /
direttrice del Museo / museum director*

*Prof. Giorgio Bonsanti
múzeumigazgató / direttore del museo / museum director*

*Eugenio Giani Toscana tartomány tanácsos /
Candidato al Consiglio Regionale della Toscana /
Councillor of the Region of Tuscany*

Michelangelo: Tanulmány / Bozzetto/Model

Itália vonzásában

Csíkszentmihályi Róbert szobrászművész

„Az anyatejjel az olasz nyelvet is magamba szívtam, előbb beszéltem olaszul, mint magyarul. Így lettem később tolmácsa édesanyámnak, aki csak nehezen tanult meg magyarul.” Csíkszentmihályi Róbertnek az olasz nyelv valóban anyanyelve. A Nemzet Művésze, a Kossuth-díjas szobrászművész Fiumében született. Gyerekkori élményei egész életét végigkísérték.

1963-ban, még főiskolás korában milánói rokonainak támogatásával Circolareval beutazta az országot Milánótól Szicíliáig. Gyakran a vonaton aludt, hogy a következő nap már egy újabb itáliai város szépségét fedezhesse fel. Ez a tanulmányút meghatározta művészetének alakulását.

Csíkszentmihályi Róbert bár Szentendrén, a Duna-menti kisvárosban él és dolgozik, szabad idejében gyakran utazik Itáliába. Szobrai és emlékművei nemcsak Magyarországon, de Milanóban, Rómában, Velencében, Narniban, Nápolyban és más olasz városokban is őrzik nevét.

A dokumentumfilm a 21. századi magyar szobrászat egyik kiemelkedő művészt, műveit, Itáliával összeforrott művészetszemléletét mutatja be. Látjuk Csíkszentmihályi Róbertet Szentendrén és Olaszországban, munka közben, követjük a művek születését, az anyag formai, természeti, gondolati metamorfózisát.

író-rendező PETÉNYI KATALIN rendező-producer KABAY BARNA
közreműködő CSÍKSZENTMIHÁLYI RÓBERT
operatőr HALPER JÁNOS GYÖNGYÖSSY BENCE steadicam operatőr KHIN ANDRÁS
vágó ESZLÁRI BEÁTA H.S.E zene EDŐCS TAMÁS
hang utómunka Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Attratto dall'Italia

Róbert Csíkszentmihályi, scultore

“Ho succhiato la lingua italiana con il latte materno, ho parlato in italiano prima ancora che in ungherese. Fu così che diventai in seguito l'interprete di mia madre, che faceva molta fatica a imparare l'ungherese.” L'italiano è davvero la lingua materna di Róbert Csíkszentmihályi. Lo scultore, insignito del titolo di Artista della Nazione (A Nemzet Művésze) e del premio Kossuth, è nato a Fiume. Le esperienze vissute nella sua infanzia lo hanno accompagnato per tutta la vita.

Nel 1963, quando era ancora studente, con il sostegno dei suoi parenti milanesi viaggiò per tutta l'Italia, da Milano alla Sicilia, con un biglietto ferroviario circolare. Dormiva spesso in treno per poter scoprire il giorno dopo le bellezze di una città italiana. Questo viaggio di studio ha influito in maniera determinante sull'evoluzione della sua arte.

Pur vivendo e lavorando a Szentendre, cittadina in riva al Danubio, durante il suo tempo libero Róbert Csíkszentmihályi si reca spesso in Italia. Le sue statue e i suoi monumenti si possono ammirare non solo in Ungheria, ma anche a Milano, a Roma, a Venezia, a Narni e a Napoli.

Il documentario presenta un protagonista di rilievo della scultura ungherese del XXI secolo, le sue opere e la sua concezione artistica strettamente legata all'Italia. Vedremo Róbert Csíkszentmihályi a Szentendre e in Italia, impegnato nel suo lavoro, seguiremo la nascita delle opere, la metamorfosi formale, naturale e concettuale della materia.

sceneggiatrice-regista PETÉNYI KATALIN regista-produttore KABAY BARNÁ
collaboratore CSÍKSZENTMIHÁLYI RÓBERT
fotografia HALPER JÁNOS GYÖNGYÖSSY BENCE
fotografia steadicam KHIN ANDRÁS
montaggio ESZLÁRI BEÁTA H.S.E
musica EDŐCS TAMÁS
suono post-produzione Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Attracted to Italy

Róbert Csíkszentmihályi, sculptor

"I drank the Italian language in with my mother's milk. I spoke Italian before I spoke Hungarian. That is how I later became my mother's interpreter, who always had great trouble with the Hungarian language." Italian really was Róbert Csíkszentmihályi's mother tongue. This award-winning sculptor was born in Fiume and his childhood experiences have stayed with him throughout his entire life.

It was first in 1963 that, with support from his relatives in Milan, he travelled around Italy by rail from Milan to Sicily often sleeping on the train in order to fully enjoy the beauty of the next exciting stop on his tour. This time spent in Italy in his youth had a defining role in shaping his work as a sculptor.

Róbert Csíkszentmihályi lives and works in the sleepy town of Szentendre on the banks of the Danube but is still a regular visitor to Italy and his works can be found all over Hungary but also in Milan, Rome, Venice, Narni, Naples and a number of scenic spots throughout Italy.

This documentary film shows the life and work of one of Hungary's leading sculptors of the 21st century and his artistic attachment to Italy. We see Róbert Csíkszentmihályi in Szentendre and also in Italy, and watch him as inert materials metamorphose under his skilled sculptor's hand.

writer-director PETÉNYI KATALIN   director-producer KABAY BARNA
contributor CSÍKSZENTMIHÁLYI RÓBERT
Director of Photography HALPER JÁNOS   GYÖNGYÖSSY BENCE
steadicam Photography KHIN ANDRÁS
editor ESZLÁRI BEÁTA H.S.E
music EDŐCS TAMÁS
sound post-production Boom Company   KLAUS & RÉKA WENDT

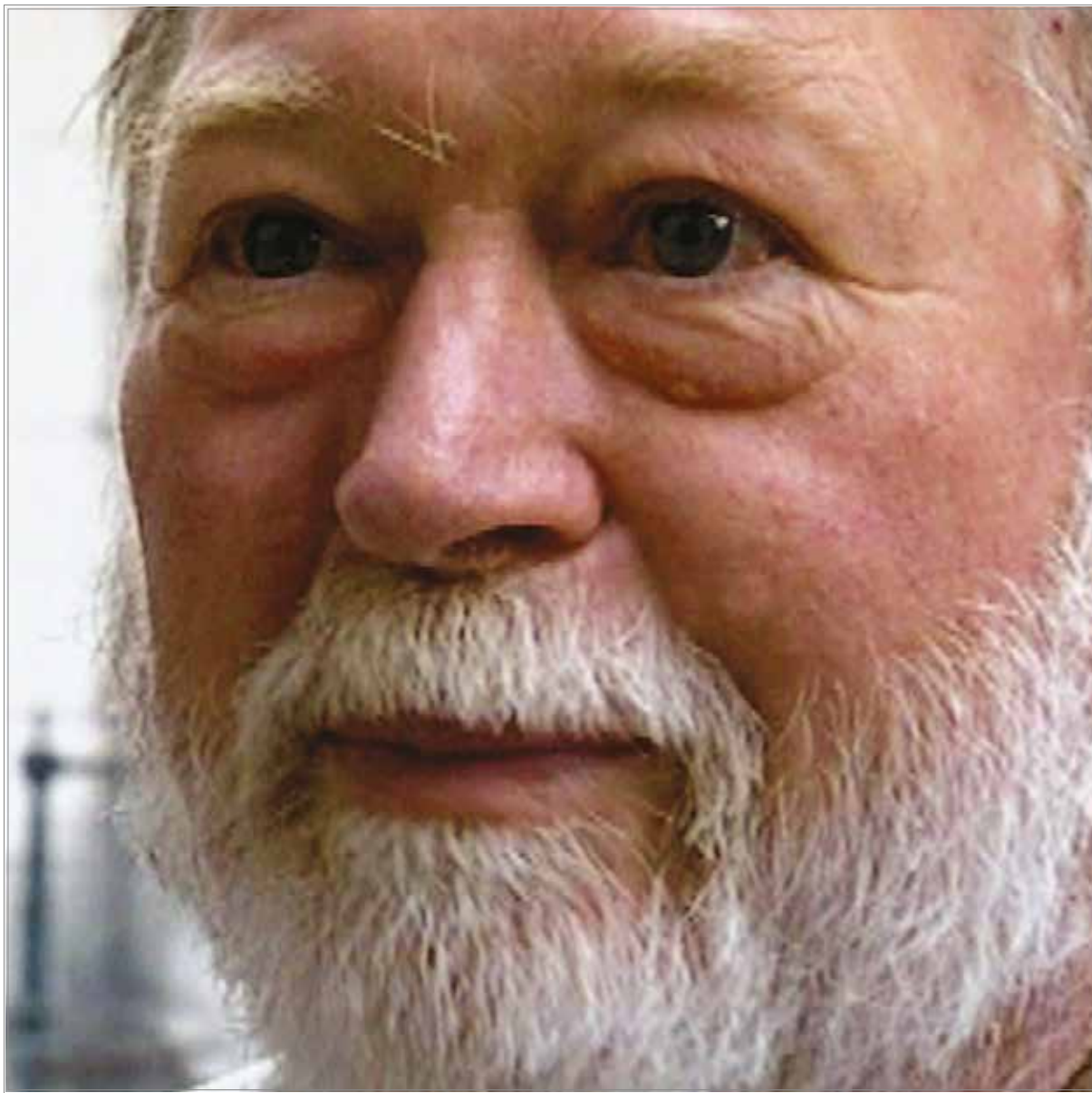

*Csíkszentmihályi Róbert Szent Péter-bazilika altemplomának Magyarok Nagyasszonya Kápolnájában /
nella Cappella degli Ungheresi del San Pietro / at San Pietro Sacre Grotte del Vaticano*

Csíkszentmihályi Róbert: Türr István portréja / Il busto di István Türr / Portrait bust of István Türr / Roma

Csikszentmihályi Róbert szobrászművész / scultore / sculptor

Csikszentmihályi Róbert: A csiga felmutatása / Presentazione chiocciola / Presentation of the Snail

Érmek / medaglie / medals – Assisi / Gaeta / Palazzo Falconieri / Tolnay Károly

Csikszentmihályi Róbert: Flórián és Félix, bronzszobor / statua in bronzo / bronze statue

Csikszentmihályi Róbert: Péter és Ákos, bronzszobor / statua in bronzo / bronze statue

Csíkszentmihályi Róbert, 1964

*Csíkszentmihályi Róbert családjával /
con la sua famiglia / with his family, 1978*

Csíkszentmihályi Róbert szentendrei kertjében / nel suo giardino di Szentendre / In his garden in Szentendre, 2015

A nemzet építész

Ybl Miklós

Ybl Miklós, a 19. század egyik legkiválóbb és legnépszerűbb magyar építészének munkássága a szó szoros értelmében az itáliai Rinascimentóból született újjá. Az európai művelődési körút, a „*grand tour*” évszázados hagyományát követve 1841-ben bejárta Itáliát. Hazatérve a nagy reneszánsz építészek hatására alakította ki sajátos nemzeti stílusát.

A dokumentumfilm Ybl művein keresztül mutat rá az olasz művészet termékenyítő hatására és az itáliai –magyar művészeti értékek összefonódására.

Dinamikus kameramozgások, légi felvételek, építészeti részletképek jelenítik meg a mester leghíresebb épületeit: a budapesti palotákat, az Operaházat, a Bazilikát, a Várkert Bazár itáliai mintára kialakított függőkertjeit. Miközben megismerjük Ybl munkásságát, felfedezzük a Duna két partjára épült magyar főváros egyedülálló szépségét. Emlékezetes zenei képsorok vezetik a nézőt Budapest utcáin, terein.

Az épületek történetéről és Ybl Miklós köztiszteletben álló személyiségéről Órfi József építész beszél.

író-rendező GYÖNGYÖSSY BENCE
producer KABAY BARNA
operatőr TÓTH ZSOLT
steadicam operatőr KHIN ANDRÁS
vágó SZALAI KÁROLY H.S.E
zene EDŐCS TAMÁS
szakértő ÓRFI JÓZSEF
hang utómunka Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

L'architetto della nazione

Miklós Ybl

L'opera di Miklós Ybl, uno degli architetti ungheresi più illustri e popolari del XIX secolo, è letteralmente "rinata" dal Rinascimento italiano. Seguendo la secolare tradizione del Grand Tour, il viaggio di studio in Europa, nel 1841 visitò l'Italia in lungo e in largo. Tornato in patria, creò il suo peculiare stile nazionale grazie all'influenza dei grandi architetti rinascimentali.

Attraverso le opere di Ybl, il documentario mette in evidenza la seconda influenza dell'arte italiana e l'intreccio di valori artistici e architettonici tra Italia e Ungheria.

Con dinamici movimenti di camera, riprese aeree, dettagli architettonici verranno mostrati gli edifici più celebri del maestro: i palazzi di Budapest, il Teatro dell'Opera, la Basilica e i giardini pensili del Várkert Bazár, costruiti secondo il modello italiano. Nel contempo conosceremo l'opera di Ybl e scopriremo l'incomparabile bellezza della capitale costruita sulle due rive del Danubio. Memorabili sequenze di immagini, accompagnate da una splendida colonna sonora musicale, conducono lo spettatore per le strade e le piazze di Budapest.

Della storia degli edifici e dell'autorevole personalità di Miklós Ybl ci parla l'architetto József Őrfi.

sceneggiatore-regista GYÖNGYÖSSY BENCE

produttore KABAY BARNA

fotografia TÓTH ZSOLT

fotografia steadicam KHIN ANDRÁS

montaggio SZALAI KÁROLY H.S.E

musica EDŐCS TAMÁS

esperto ŐRFI JÓZSEF

suono post-produzione Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Architect of a Nation

Miklós Ybl

The work of Miklós Ybl, one of the most talented and popular architects of the 19th century, was literally reborn through his meeting with the Italian Rinascimento. In keeping with the fashion of the period, Ybl toured Italy extensively in 1841 and it was this experience of Renaissance architecture that went on to shape his approach to architecture, which still remained quintessentially Hungarian in its manifestation.

Through an intricate examination of some of his finest buildings, this documentary film shows the undeniable influences of Italian art on his work as an architect in Hungary.

Panoramic views and detailed depictions introduce us to some of his most famous works including a long list of palatial homes, Budapest Opera House, Saint Stephen's Basilica and the hanging gardens of the Castle Garden Bazar inspired by Italian examples of the genre. And as we are introduced to Ybl's work, we also discover the beauty of Budapest sitting astride the mighty Danube.

The architectural historian József Őrfi speaks about the life and work of this astounding architect.

writer-director GYÖNGYÖSSY BENCE
producer KABAY BARNA
Director of Photography TÓTH ZSOLT
steadicam Photography KHIN ANDRÁS
editor SZALAI KÁROLY H.S.E
music EDŐCS TAMÁS
expert ŐRFI JÓZSEF

sound post-production Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

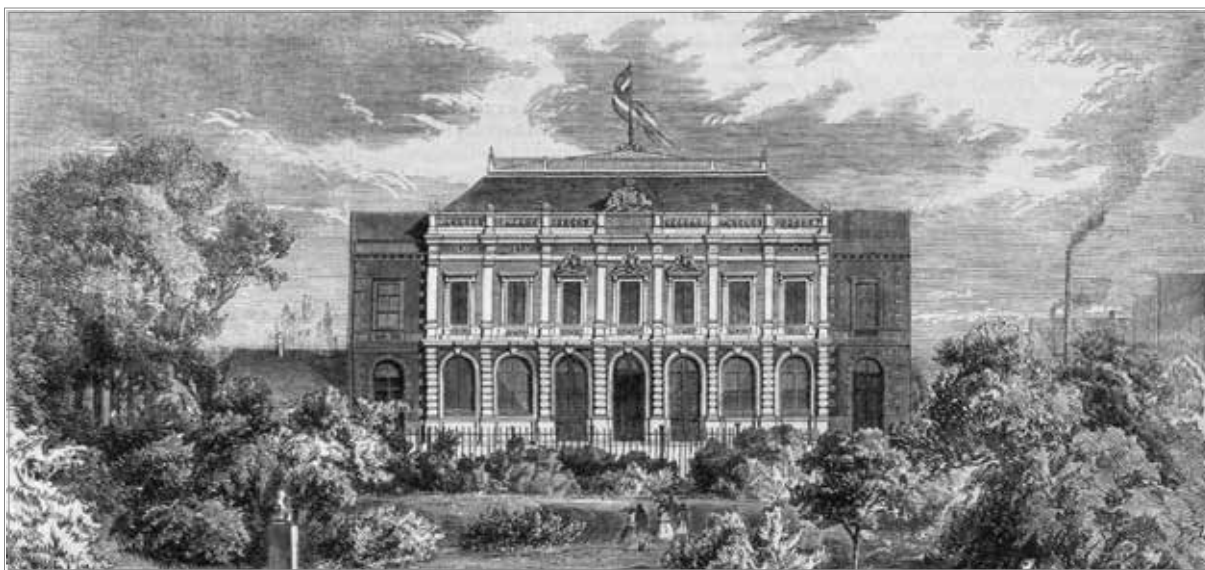
Budapest, budai Vár / il Palazzo Reale / Royal Castle, Budapest

Danubius-kút / Fonte Danubio / Danubius Fountain, Budapest

Ybl Miklós építész / architetto / architect

*Olasz Intézet – Régi Képviselőház /
Istituto Italiano – antica sede del Parlamento / Italian Cultural Institute – old House of Representatives, Budapest*

Budapest, Operaház / Teatro dell'Opera / Opera House

Budapest, Operaház / Teatro dell'Opera / Opera House

Budapest, Budai Vár / Il Palazzo Reale / Royal Castle, Budapest

Budapest, Várkert Bazár / giardini pensili del Castello / Castle Garden Bazar

*Gyöngyössy Bence filmrendező, Tóth Zsolt és Khin András operatőrökkel /
Bence Gyöngyössy regista con operatori Zsolt Tóth e András Khin
Bence Gyöngyössy film director with Zsolt Tóth and András Khin Photographies*

Órfi József építész / architetto / architect

Ámos Imre, a magyar Chagall

Ámos Imre, a „magyar Chagall” drámai sorsa tragikus mementó napjainkig.

A dokumentumfilm a festő művein, naplóján, korabeli archív filmrészleteken keresztül mutatja be, hogy a mélyen hívő, lírai alkatú művész hogyan válik a történelem hatására a faszizmus ellen tiltakozó prófétáló festővé. A film felidézi azokat a békés éveket is, amikor a humanista művész egy eljövendő jobb világ reményében festette képeit és készült az 1937-es párizsi világkiállításra, Chagall-lal való találkozására. Az 1937-es világkiállításról hazatérve a hagyományokon nevelődött polgári festő műveinek szelíd békéjét, a „belső élet” kivetítését apokaliptikus látomások váltják fel.

Ámos Chagallhoz hasonlóan a mítoszban, a Bibliában talál rá arra a világra, melynek ősi jelképei közé építi a napi drámai eseményeket. Bibliai őseihez hasonlóan küldetést teljesít. Miként Ézsajásznak, az ő ajkát is megérintette tüzes paraszával az Úr. A társadalmi kérdésektől kezdetben visszahúzódó, a múlton merengő, a hétköznapi szépségében megkapaszkodó festőt kérlelhetetlenül sodorja kora. Szembeszegül a történelmi erőszakkal. Festményeiben, rajzaiban, naplójában kétségbeesetten figyelmeztet, de égi jeleire nem figyel fel a vesztsébe rohanó Európa. Magányosan harcol munkaszolgálatokon, frontokon, lágerekben. Az ohrdrufi koncentrációs táborból soha nem tért vissza.

Ámos Imre műveit az erőszaktól iszonyodó, az igazság erejében hívő kiválasztottak tanúságtételeként hagyta ránk.

író-rendező PETÉNYI KATALIN
rendező-producer KABAY BARNA
magyar hangok SERESS ZOLTÁN DUNAI TAMÁS
operatőr HALPER JÁNOS
vágó SZALAI KÁROLY H.S.E
zene EDŐCS TAMÁS
hang utómunka Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Imre Ámos, lo Chagall ungherese

Il destino drammatico di Imre Ámos, lo "Chagall ungherese", è ancora oggi un tragico memento.

Attraverso le opere e il diario del pittore e filmati d'archivio, il documentario mostra come la storia abbia trasformato questo artista profondamente credente, dal temperamento lirico, in un pittore profetico che leva la sua vibrante protesta contro il fascismo. Il film rievoca anche gli anni sereni durante i quali questo artista dalle profonde qualità umane dipingeva i suoi quadri sperando in un mondo migliore e si preparava a partire per l'esposizione universale di Parigi del 1937 e a incontrare Chagall. Dopo il ritorno dall'esposizione universale del 1937, la mite serenità delle opere del pittore borghese cresciuto secondo le tradizioni, la proiezione della "vita interiore" sono sostituite da visioni apocalittiche.

Similmente a Chagall, trova nel mito e nella Bibbia il mondo tra i cui simboli arcaici costruisce i drammatici eventi quotidiani. Come gli eroi biblici, ha una missione da compiere. Come Isaia, anche le sue labbra furono toccate da un tizzone ardente. Il pittore inizialmente ritroso di fronte alle questioni sociali, con lo sguardo perso nel passato, che si aggrappa alla bellezza della quotidianità verrà spietatamente travolto dalla sua epoca. Si oppone alla violenza della storia. Nei suoi dipinti e disegni ci manda disperati avvertimenti, ma l'Europa in corsa verso la propria rovina non coglie i suoi messaggi celesti. Lotta in solitudine durante i lavori forzati, al fronte, nei lager. Non fece più ritorno dal campo di concentramento di Ohrdruf.

Imre Ámos ci ha lasciato le sue opere come testimonianza degli eletti che rifuggono dalla violenza e confidano nella forza della verità.

sceneggiatrice-regista PETÉNYI KATALIN
regista-produttore KABAY BARNA
voci ungheresi SERESS ZOLTÁN DUNAI TAMÁS
fotografia HALPER JÁNOS
montaggio SZALAI KÁROLY H.S.E
musica EDŐCS TAMÁS
suono post-produzione Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Ámos Imre, the Hungarian Chagall

The dramatic fate of Imre Ámos, known as “the Hungarian Chagall”, remains a chilling reminder of the evils of war and an inspiration to us all.

This documentary film uses a rich mixture of the painter’s works, his diary entries and archive footage from the period to show how a deeply dedicated and lyrical soul such as his reacts to the ferocity of fascism with prophetic profundity. The film recalls those years of peace, when this humanist artists depicted images of a brighter world to come in preparation for the Paris Great Exhibition of 1937, and his monumental meeting with Chagall. Returning to Budapest shortly afterwards, his work once filled with such total tranquillity now began to reflect the apocalyptic vision that tortured his inner being.

Much like Chagall, Ámos found form for his work in biblical myth that he intertwined with the drama of everyday existence. And like many of its righteous martyrs, he also fulfilled his mission of earth. He flew in the face of war’s aggression and used his paintings, sketches and diary as a warning but it was already too late to stop Europe descending to the depths of hell as the world rushed into war. He battled on alone as one of the persecuted masses and suffered the terrible hardship of forced labour until he was eventually deported to Ohrdruf Concentration Camp from where he would never return.

Imre Ámos’ works survive as a protest against aggression and a call to truth and light.

writer – director PETÉNYI KATALIN
director – producer KABAY BARNA
Hungarian voice overs DUNAI TAMÁS SERESS ZOLTÁN
Director of Photography HALPER JÁNOS
editor SZALAI KÁROLY H.S.E
music EDŐCS TAMÁS
sound post-production Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Ámos Imre festőművész / pittore / painter, 1934

Ámos Imre feleségével, Anna Margittal /
Imre Ámos con sua moglie / Imre Ámos with his wife, 1939

Ámos Imre munkaszolgálaton /
Imre Ámos al lavoro forzato / on forced labour, 1940

Ámos Imre munkaszolgálaton / al lavoro forzato / on forced labour, 1940

Ámos Imre: Apokalipszis /
Apocalisse / Apocalypse, 1944

Ámos Imre: Jákob álma /
Il sogno di Giacobbe / Dream of Jacob, 1941

Szolnoki vázlatkönyv / Krisztus a kereszten
/ Il Crocifisso / Christ

Szolnoki vázlatkönyv: A kés /
Il coltello / The knife/

Ámos Imre: *Síró angyal* / *Angelo piangente* / *Crying Angel*, 1941

Ámos Imre: Iszonyat / Terrore / Terror, 1944

Ámos Imre: A tetű, az Apokalipszis lovasa /
Il pidocchio, il cavaliere di Apocalisse /
The Louse, the Horseman of the Apocalypse, 1944

Ámos Imre: Háború / Guerra / War, 1942

író-rendező PETÉNYI KATALIN
rendező-producer KABAY BARNA
közreműködők ID. BÉRES JÓZSEF BÉRES JÓZSEF BÉRES KLÁRA SUOR MARIA FOGAGNOLO
magyar hangok GYÖNGYÖSSY KATALIN
operatőr HALPER JÁNOS HAVASI JÓZSEF
steadicam operatőr KHIN ANDRÁS
vágó ESZLÁRI BEÁTA H.S.E
zene EDŐCS TAMÁS
hang utómunka Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Gocce di vita

Le suore salesiane di Padova e le Gocce Béres

"Feeding the Planet, Energy for life": lo slogan dell'Expo 2015 cerca possibili soluzioni a uno dei problemi più attuali del mondo.

Il documentario presenta l'attività dell'inventore dott. József Béres senior, della famiglia Béres e della fabbrica farmaceutica Béres: la loro battaglia per la salute umana, per accrescere l'energia vitale, per prevenire le malattie tumorali.

Attraverso i ricordi del ricercatore József Béres senior, il film rievoca la sua vita piena di sfide e vicissitudini, la sua lotta per offrire speranza al prossimo anche nelle situazioni più disperate.

Con la sua concezione della vita fondata sui valori umanitari, il dottor József Béres senior ha costituito per molti un esempio di come si possano raggiungere i propri scopi e sconfiggere i vari ostacoli con tenacia, diligenza e fede. Nel nostro mondo di oggi c'è particolare bisogno dei valori morali che questo ricercatore ci ha lasciato in eredità.

Le "gocce miracolose", un tempo preparate nel bagno di casa, vengono oggi prodotte nella fabbrica farmaceutica Béres. L'eredità dell'inventore è stata raccolta dalla sua famiglia, da József Béres, il direttore della fabbrica farmaceutica, e da Klára Béres, presidente della Fondazione Béres, che la portano avanti e la fanno crescere: la loro aspirazione è realizzare una perfetta armonia tra le varie dimensioni – fisica, spirituale e comunitaria – dell'essere umano.

Le Gocce Béres sono ormai diffuse in venti paesi. L'attività caritativa della famiglia è giunta fino in Italia, dove le suore salesiane di Padova, con il loro impegno umanitario a Haiti, impiegano le Gocce Béres per aiutare i bambini denutriti e di salute cagionevole, rafforzando il loro sistema immunitario.

sceneggiatrice-regista PETÉNYI KATALIN
regista-produttore KABAY BARNA
collaboratori SEN. BÉRES JÓZSEF BÉRES JÓZSEF BÉRES KLÁRA SUOR MARIA FOGAGNOLO
voce ungherese GYÖNGYÖSSY KATALIN
fotografia HALPER JÁNOS HAVASI JÓZSEF
fotografia steadicam KHIN ANDRÁS
montaggio ESZLÁRI BEÁTA H.S.E
musica EDŐCS TAMÁS
suono post-produzione Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

Life Drops

The Silesian Sisters of Padua and Béres Drops

"Feeding the Planet, Energy for life"- the slogan of the 2015 Milan Expo seeks to find a solution to the world's most critical problem.

This documentary film presents the life and work of József Béres, the Béres family and Béres Pharmaceuticals in their battle to improve people's health, extend life and increase energy, and to defeat cancer in all its forms.

József Béres recalls all the trials and tribulations he faced as he strove with all his might to provide help to the helpless and hope to the hopeless.

József Béres' humanist approach to life has provided a beacon to many others, demonstrating beyond doubt that we can achieve our goals and overcome obstacles if we approach our path in life with passion, dedication and plenty of hard work. His moral code remains as an example to us all in the modern world we all now inhabit.

From humble beginnings in his bathroom, these "wonder drops" are now manufactured on an industrial scale by Béres Pharmaceuticals. Now headed by his son, also known as József Béres, and with Klára Béres as president of the Béres Foundation, the work to improve physical and mental wellbeing of their fellow man continues with the same devotion shown by the company's founder.

Béres Drops are now available in twenty countries around the world. And charitable support from the family saw supplies provided to the Silesian Sisters of Padua to help them give nurturing care to children in Haiti.

writer-director PETÉNYI KATALIN
director-producer KABAY BARNA
contributors SEN. BÉRES JÓZSEF BÉRES JÓZSEF BÉRES KLÁRA SUOR MARIA FOGAGNOLO
Hungarian voice overs GYÖNGYÖSSY KATALIN
Director of Photography HALPER JÁNOS HAVASI JÓZSEF
steadicam Photography KHIN ANDRÁS
editor ESZLÁRI BEÁTA H.S.E
music EDŐCS TAMÁS
sound post-production Boom Company KLAUS & RÉKA WENDT

*Id. Dr. Béres József, a Béres Csepp feltalálója /
Dr József Béres senior, inventore delle Gocce Béres / Inventor of Béres Drops*

*Dr. Béres József, a Béres Gyógyszergyár elnöke /
presidente della casa farmaceutica Béres / president of Béres Pharmaceuticals*

*Id. Dr. Béres József laboratóriumában /
Sen. József Béres nel suo laboratorio / József Béres snr. in his laboratory*

*Béres Klára, a Béres Alapítvány elnöke /
Klára Béres, presidentessa della Fondazione Béres / President of The Béres Foundation*

Sorbanállás a Béres Cseppért / Folla in fila per le gocce / Queueing for Béres drops, 1950

Segítséget váró emberek / Persone in attesa di aiuto / People waiting for help

Idősek otthonában / nell'ospizio / in a nursing home, 2015

Bérescsepp-osztás / La distribuzione delle gocce Béres / Béres drops distribution, 2015

*25 éves a Béres Csepp /
La ricorrenza dei 25 anni delle Gocce Béres / 25th anniversary of Béres Csepp, 2014*

PETÉNYI KATALIN, író-rendező

1941-ben született Budapesten.

1964-ben szerzett diplomát az Eötvös Loránd Tudományegyetemen művészettörténet–magyar szakon. A hatvanas, hetvenes években kiállításokat rendezett, múzeumokat alapított (UNESCO-díjas Kovács Margit Múzeum, Barcsay Emlékház Szentendrén), művészeti könyveket írt – Barcsay Jenő 1976; Ámos Imre 1982.

1971-ben lett a Színház- és Filmművészeti Egyetem művészettörténet tanára. A hetvenes évek közepétől forgatókönyveket írt, a nyolcvanas évektől vágóként és rendezőként dolgozott együtt Gyöngyössy Imrével és Kabay Barnával, később író-rendezőként készített filmeket a magyar és német tv-társaságok számára. Olaszországban 1988-ban Cinema per la Pace életmű díjat, 2015-ben Balázs Béla-díjat kapott.

PETÉNYI KATALIN, sceneggiatrice-regista

È nata a Budapest nel 1941.

Nel 1964 si è laureata in storia dell'arte e letteratura all'Università Loránd Eötvös.

Negli anni Sessanta e Settanta ha organizzato mostre, fondato musei (il Museo Margit Kovács, insignito del premio dell'UNESCO, e la Barcsay Emlékház a Szentendre), e ha scritto libri di argomento artistico (Barcsay Jenő ,1976; Ámos Imre, 1982; ecc.)

Dal 1971 è docente di storia dell'arte all'Università di Teatro e Cinema.

Dalla metà degli anni Settanta ha scritto sceneggiature, dagli anni Ottanta ha lavorato come montatrice e regista con Imre Gyöngyössy e Barna Kabay, in seguito ha realizzato dei film come sceneggiatrice e regista per società di produzione televisiva ungheresi e tedesche. Nel 1988 ha ricevuto in Italia il premio alla carriera Cinema per la Pace; nel 2015 è stata insignita del premio Béla Balázs.

KATALIN PETÉNYI, writer-director

Born in Budapest in 1941.

Graduated in Art History and Literature from Eötvös Loránd University in 1964.

She organised exhibitions and founded museums in the 1960s and 1970s (the UNESCO award-winning Margit Kovács Museum, Barcsay Memorial House in Szentendre), wrote art history books – Jenő Barcsay 1976; Imre Ámos 1982; etc.

Began teaching Art History at the University of Theatre and Film Art in 1971. She began writing screenplays in the seventies and then went on to work as editor and director alongside Imre Gyöngyössy and Barna Kabay before progressing to write and direct films for television in Hungary and Germany. She received the Cinema per la Pace Award for her lifework in 1988 and the Balázs Béla Award in 2015.

Fontosabb filmjei / I suoi film principali / Most important film:

- **2015 Olasz – magyar örökség** / Patrimonio italo-ungherese / Italian-Hungarian Heritage
író, társrendező / sceneggiatrice, co-regista / writer, co-director
dokumentumfilm-sorozat, 10x24 perc / serie di documentari, 10x24 minuti / documentary series, 10x24 min.
(Cinema Star, OSZK, MaNDA, MTVA)
- **2015 Ámos Imre az Apokalipszis festője**
Imre Ámos, il pittore dell'Apocalisse / Ámos Imre, The Painter of the Apocalypse
író, rendező / sceneggiatrice, regista / writer, director
dokumentumfilm, 52 perc / documentario, 52 minuti / documentary, 52 min.
(Duna TV, CinemaStar, NMHH)
- **2015 A sárvári ménészgazda** / L'allevatore di cavalli di Sárvár / The Sárvár Stud Farmer
író, társrendező / sceneggiatrice, co-regista / writer, co-director
dokumentumfilm, 50 perc / documentario, 50 minuti / documentary, 50 min.
(Duna TV, CinemaStar, NMHH)
- **2014 Kulák volt az apám** / Mio padre era un kulak / My Father was a Kulak
író, társrendező / sceneggiatrice, co-regista / writer, co-director
dokumentumfilm, 52 perc / documentario, 52 minuti / documentary, 52 min.
(Duna TV, MovieTrend, NMHH)
- **2013 Bakonyi juhászasszony** / La pastora del Bakony / Shepherdess from the Bakony
író, társrendező / sceneggiatrice, co-regista / writer, co-director
dokumentumfilm, 52 perc / documentario, 52 minuti / documentary, 52 min.
(MTV, Duna Tv, CinemaStar, Catherine Films, MovieTrend, NMHH)
- **2013 Stigma**
író, társrendező / sceneggiatrice, co-regista / writer, co-director
dokumentumfilm, 52 perc / documentario, 52 minuti / documentary, 52 min.
(MTV, Duna Tv, CinemaStar, Catherine Films, NMHH)
- **2011 – 12 Szigorúan ellenőrzött életek** / Vite strettamente sorvegliate / Sctricly Controlled Lives
író, társrendező / sceneggiatrice, co-regista / writer, co-director
dokumentumfilm sorozat, 2x52 perc / documentario Serie televisiva, 2x52 minuti / documentary series, 2x52 min.
(MTV, Duna Tv, Movitrend, CinemaStar)
- **2008 – 2009 Hitvallók és ügynökök** / Confessori e agenti / Confessors and Traitors
író, társrendező / sceneggiatrice, co-regista / writer, co-director
dokumentumfilm-sorozat, 8x25 perc és 2x52 perc / Serie di documentari, 8x25 minuti és 2x52 minuti /
documentary series, 8x25 min. and 2x52 min.
(MTV, Duna Tv, Média Centrum, Macropus Film, Media Programme Brüsszel, MMKA)

- **2007 A városligeti fasortól a milánói Scaláig** – Peskó Zoltán karmester portréja / Dal viale del Városliget alla Scala di Milano – Ritratto di Zoltán Peskó, direttore d'orchestra / From Budapest to Milan – A Portrait of Zoltán Peskó
író, társrendező / sceneggiatrice, co-regista / writer, co-director
dokumentumfilm, 2x52 perc / documentario, 2x52 minuti / documentary, 2x52 min.
(Duna TV, Macropus Film; MMKA, RTSI)
- **2005 A Közvetítő** / Il mediatore / The Mediator
író, társrendező / sceneggiatrice, co-regista, writer, co-director
dokumentumfilm, 6x25 perc, documentario 6x25 minuti / documentary 6x25 min.
(Európa 2000 Kft, MTV, BR)
- **2005 Lépésről lépésre** / Passo passo / Step by Step
író, társrendező / sceneggiatrice, co-regista, writer, co-director
dokumentumfilm, 25 perc / documentario, 25 minuti / documentary, 25 min. /
(Európa 2000 Kft., MTV)
- **2001 A Black Rose vár titka** / Il segreto del castello Black Rose / The Secret of Black Rose Castle
író, társrendező, sceneggiatrice, co-regista, writer, co-director
tv-sorozat, 13x25 perc / serie televisiva, 13x25 minuti / TV series, 13x25 min. /
(MDR, MDM, MTV, ORTT, Macropus Film, FFF)
- **2000 Meseautó** / Un'automobile da favola / Dream Car
társrendező / co-regista, co-director
játékfilm, 94 perc / film di finzione, 94 minuti / feature film, 94 min.
(Europa 2000 Kft., RTL Klub, Macropus Film)
- **1998 Sárvártól Leutstättenig - a Wittelsbachok nyomában I. - II. - III.**
/ Da Sárvár a Leutstätten – Sulle orme dei Wittelsbach /
1998 From Sárvár to Leutstätten – Following the Wittelsbachs I. - II. - III.
író, társrendező / sceneggiatrice, co-regista / writer, co-director
dokumentumfilm, 3x45 perc / documentario, 3x45 minuti / documentary series, 3x45 min.
(Macropus Film, BR)
- **1997 In Memoriam Gyöngyössi Imre**
író, társrendező / sceneggiatrice, co-regista / writer, co-director
dokumentumfilm, 83 perc / documentario, 83 minuti / documentary, 83 min.
(Macropus Film, BR, MTV)
- **1995 Exodus**
író, társrendező / co-autrice, co-regista / writer, co-director
dokumentumfilm, 95 perc / documentario, 95 minuti / documentary, 95 min.
(Satellit Film, WDR)

- **1993 Halál sekély vízben / Morte in acque poco profonde / Death in Shallow Water**
társíró, vágó / sceneggiatrice, montatrice / co-director, cutter
játékfilm, 102 perc / film di finzione, 102 minuti / feature film, 102 min.
(Satellit Film, WDR, WEGA-Film Bécs, MIT&A Film/Budapest)
- **1992 Holtak szabadsága / La libertà dei morti / Freedom of the Dead**
író, társrendező, vágó / sceneggiatrice, co-regista, montatrice / writer, co-director, cutter
dokumentumfilm, 90 perc / documentario, 90 minuti / documentary, 90 min.
(Macropus Film, WDR, Fórum-Stúdió)
- **1991 Európa messze van / L'Europa è lontana / Europe is Far Away**
társíró, társrendező, vágó / co-sceneggiatrice, co-regista, montatrice / co-writer, co-director, cutter
játékfilm, 97 perc, sorozat 6x25 perc / film di finzione, 97 minuti, Serie televisiva 6x25 minuti /
feature film, 97 min., series 6x25 min.
(Satellit Film, Duna TV, ZDF, MTV)
- **1991 Száműzöttek / Esiliati / The Homeless**
társíró, társrendező, vágó / co-sceneggiatrice, co-regista, montatrice / co-writer, co-director, cutter
játékfilm, 100 perc / film di finzione, 100 minuti / feature film, 100 min.
(Satellit Film, WDR, Grúzia Film, Társulás Stúdió)
- **1990 Ötven év hallgatás / Cinquant'anni di silenzio / Fifty Years of Silence**
író, társrendező, vágó / sceneggiatrice, co-regista, montatrice / writer, co-director, cutter
dokumentumfilm, 90 perc / documentario, 90 minuti (Macropus Film, WDR)
- **1990 Erdély / Transilvania / Transylvania**
író, társrendező, vágó / sceneggiatrice, co-regista, montatrice / writer, co-director, cutter
dokumentumfilm, 90 perc / documentario, 90 minuti (Macropus Film, WDR, MAFILM, Grúz Filmstúdió)
- **1989 Johnny, a szerencsés / Johnny il fortunato /**
társíró, vágó / co-sceneggiatrice, montatrice / co-writer, cutter, cutter
TV-sorozat, 4x45 perc / serie televisiva, 4x45 minuti (Satellit Film, ZDF)
- **1988 Cirkusz a holdon / Il circo sulla luna / Circus on the Moon**
társíró, vágó / co-sceneggiatrice, montatrice / co-writer
játékfilm, 100 perc / film di finzione, 100 minuti / feature film, 100 min.
(Satellit Film, ZDF, Novotrade, MAFILM)
- **1987 Loan I, II, III**
társíró, társrendező / co-sceneggiatrice, co-regista / co-writer, co-director
dokumentumfilm 3x30 perc / serie di documentari 3x30 minuti (Satellit Film, BR)
- **1987 Boat – People**
társíró, vágó / co-sceneggiatrice, montatrice / co-writer, cutter
dokumentumfilm, 94 perc / documentario, 94 minuti (WDR, Satellit Film)

- **1984 Yerma**
társíró / co-sceneggiatrice / co-writer
játékfilm, 104 perc / film di finzione, 104 minuti / feature film, 104 min.
(Satellit Film, Macropus Film, MAFILM, Sefel, Picture International, Channel 4, MTV)
- **1982 Add tudtul fiaidnak** / Fallo sapere ai tuoi figli / Thou Shalt Inherit
társíró, társrendező / co-sceneggiatrice, co-regista / co-writer, co-director
dokumentumfilm, 60 perc / documentario, 60 minuti (Macropus Film, MTV, WDR)
- **1982 Jóh lázadása** / La rivolta di Giobbe / The Revolt of Job
társíró, konzultáns, vágó / co-sceneggiatrice, consulente, montatrice / co-writer, consultant, cutter
játékfilm, 100 perc / film di finzione, 100 minuti / feature film, 100 min.
(ZDF, Macropus Film, Társulás Stúdió)
- **1981 Pusztai emberek** / Gente della puszta / House on the Pusta
társíró, vágó / co-sceneggiatrice, montatrice / co-writer, cutter
dokumentumfilm, 89 perc / documentario, 89 minuti / documentary, 89 min.
(WDR, MAFILM)
- **1980 A gyerek, akire mindenki vágyott** / Il bambino che tutti desideravano / The Child Everyone Longed For
társíró / co-sceneggiatrice / co-writer
TV-film, 45 perc / TV-film, 45 minuti / TV film, 45 min.
(ZDF)
- **1977 Két elhatározás** / Due decisioni / A Quite Ordinary Life
társíró, konzultáns / co-sceneggiatrice, consulente / co-writer, consultant
dokumentumfilm, 75 perc / documentario, documentary, 75 minuti
(ZDF, Tellux Film, MAFILM)
- **1976 Velencei Biennálé** / La Biennale di Venezia / Venice Biennale
társíró, rendező / co-sceneggiatrice, regista / co-writer, director
dokumentumfilm, 45 perc / documentario, 45 minuti / documentary, 45 min.
(MTV)

Petényi Katalin és Kabay Barna a forgatáson Rómában / Durante le riprese / On the set in Rome, 2015

KABAY BARNA producer, rendező

1948. augusztus 15-én született Budapesten.

Tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán kezdte, majd 1973-ban szerzett filmrendezői diplomát a budapesti Színház- és Filmművészeti Főiskolán. 1972–1976-ig a Magyar Televízió 1976 és 1980 között a MAFILM rendezője. 1975-ben elkészítette a *Legenda a nyúlpatrőről* című első önálló mozifilmjét. 1978-tól társrendezőként együtt dolgozott Gyöngyössy Imrével, majd később Petényi Katalinnal. 1974-ben társalapítója volt a Magyar Televízió Kísérleti Stúdiójának, majd 1980-ban a Társulás Stúdióinak, az első magánalapítású független magyar filmstúdióinak. Első producerként készített játékfilmjét, a *Jób lázadását* melynek társrendezője is volt a legjobb külföldi film kategóriában OSCAR-díjra jelölték 1983-ban. Producerként és rendezőként számos játékfilmet, ifjúsági filmet és sorozatot készített a legnagyobb európai televíziós társaságok és alapítványok közreműködésével.

Koprodukciós partnerei voltak többek között: Eurimages, a brüsszeli MédiaProgram EU, FilmFernsehFondsBayern (Bajor Filmalapítvány), NMHH, MTVA, Duna TV, ZDF, WDR, BR, MDR, Carlton UK, ITV és mások. Németországban 1978-ban a Grimme-díj arany fokozatával, 2015-ben Balázs Béla-díjjal tüntették ki.

KABAY BARNA produttore e regista

È nato a Budapest il 15 agosto 1948.

Ha iniziato gli studi universitari alla Facoltà di Architettura del Politecnico di Budapest, poi, nel 1973, ha conseguito il diploma di regia cinematografica dell'Accademia di Teatro e Cinema di Budapest. Dal 1972 al 1976 ha lavorato come regista per la Televisione Ungherese (MTV). Dal 1974 è stato membro fondatore del Studio Sperimentale della MTV. In quel periodo ha collaborato come co-autore con Imre Gyöngyössy. Tra il 1976 e il 1980 ha lavorato come regista per la MAFILM. Nel 1975 ha realizzato il suo primo lungometraggio di finzione come autore autonomo, dal titolo *Legenda a nyúlpatrőről* (La leggenda della lepre in salmi). Dal 1978 ha collaborato come co-regista con Imre Gyöngyössy, poi con Katalin Petényi. Nel 1974 è stato membro fondatore dello Studio Sperimentale della Televisione Ungherese e nel 1980 del Társulás Stúdió, i primi studi cinematografici indipendenti fondati da privati in Ungheria. Il primo film che ha prodotto (e del quale è stato anche co-autore), *Jób lázadása* (La rivolta di Giobbe), è stato candidato all'Oscar per il Miglior Film Straniero nel 1983. Come produttore e regista ha realizzato numerosi film di finzione, film per ragazzi e serie televisive in collaborazione con le maggiori società di produzione televisiva e fondazioni europee.

I suoi partner di coproduzione sono stati tra gli altri Eurimages, il MédiaProgram EU di Bruxelles, la FFF (FilmFernsehFondsBayern), NMHH, MTVA, Duna TV, ZDF, WDR, BR, MDR, Carlton UK, ITV. In Germania nel 1978 è stato insignito del premio Grimme d'oro, nel 2015 del premio Béla Balázs.

BARNA KABAY producer, director

Born 15 August 1948 in Budapest.

Studied Architectural Engineering at Budapest University of Technology and went on to graduate in Film Directing from Budapest College of Film and Theatre Art in 1973. Director at Hungarian Television between 1972 and 1976 during which time he founded the experimental studio, where he worked as co-writer with Imre Gyöngyössi. Directed his first feature film, "Rabbit Stew", in 1975. Began working as co-director with Imre Gyöngyössi in 1978, and later with Katalin Petényi. He cofounded the Hungarian Television Experimental Studio in 1974, and Társulás Studio in 1980, which was the first independent film studio in Hungary. "The Revolt of Job" was the first feature film on which he worked as producer and also co-director, which was nominated for Best Foreign Film at the 1983 Academy Awards. He has worked as producer and director on a long list of feature films, youth films and series in collaboration with the largest European television companies and foundations.

His coproduction partners have included: Eurimages, the Brussels Media Program, The Bavarian Film Foundation, NMHH, MTVA, Duna TV, ZDF, WDR, BR, MDR, Carlton UK, ITV and many more. He received the Gold Grimme Award in Germany in 1978 and the Balázs Béla award in 2015.

Fontosabb filmjei / I suoi film principali / Most important films:

- **2015 Olasz–magyar örökség** / Patrimonio italo-ungherese / Italian-Hungarian Heritage
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm-sorozat, 10x24 perc / Serie di documentari, 10x24 minuti / documentary series, 10x24 min.
(Cinema Star, OSZK, MaNDA, MTVA)
- **2015 A sárvári ménészgazda** / L'allevatore di cavalli di Sárvár / The Sárvár Stud Farmer
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm, 50 perc / documentario, 50 minuti / documentary, 50 min.
(Duna TV, CinemaStar, NMHH)
- **2015 Béres József életútja** / La vita di József Béres / The Life of József Béres
rendező, producer / regista, produttore / director, producer
dokumentumfilm, 50 perc / documentario, 50 minuti / documentary, 50 min.
(Duna TV, CinemaStar, NMHH)
- **2015 Janus**
producer / produttore / producer
TV-film 75 perc / Film per la televisione 75 minuti / TV film 75 min.
(MTV, CinemaStar, Catherine Films, NMHH)
- **2015 Ámos Imre az Apokalipszis festője** /
producer / produttore / producer
dokumentumfilm, 52 perc / documentario, 52 minuti / documentary, 52 min.
(Duna TV, CinemaStar, NMHH)
- **2014 Kulák volt az apám** / Mio padre era un kulak / My Father was a Kulak
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm, 52 perc / documentario, 52 minuti / documentary, 52 min.
(Duna TV, MovieTrend, NMHH)
- **2013 Bakonyi juhászasszony** / La pastora del Bakony / Shepherdess from the Bakony
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm, 52 perc / documentario, 52 minuti / documentary, 52 min.
(MTV, Duna Tv, CinemaStar, Catherine Films, MovieTrend, NMHH)
- **2013 Stigma**
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm, 52 perc / documentario, 52 minuti / documentary, 52 min.
(MTV, Duna Tv, CinemaStar, Catherine Films, NMHH)

- **2011–12 Szigorúan ellenőrzött életek** / Vite strettamente sorvegliate / Strictly Controlled Lives
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm-sorozat, 2x52 perc / Serie di documentari, 2x52 minuti / documentary, 2x52 min.
(MTV, Duna Tv, Movitrend, CinemaStar)
- **2008-2009 Hitvallók és ügynökök** / Confessori e agenti / Confessors and Traitors
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm-sorozat, 8x25 perc és 2x52 perc / Serie di documentari, 8x25 minuti e 2x52 minuti /
documentary series, 8x25 min. and 2x52 min.
(MTV, Duna Tv, Média Centrum, Macropus Film, Media Programme Brüsszel, MMKA)
- **2008 Papírkutyák** / Cani di carta / Paper Dogs
producer / produttore / producer
játékfilm, 93 perc / film di finzione, 93 minuti / feature film, 93 min.
(Europa2000, TV2, MMKA, Macropus Film)
- **2007 A városligeti fasortól a milánói Scalá-ig** – Peskó Zoltán karmester portréja /
Dal viale del Városliget alla Scala di Milano – Ritratto di Zoltán Peskó, direttore d'orchestra /
From Budapest to Milan – A Portrait of Zoltán Peskó
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm, 2x52 perc / documentario, 2x52 minuti / documentary, 2x52 min.
(Duna TV, Macropus Film; MMKA, rtsi)
- **2006 Egy bolond százat csinál** / Un pazzo ne fa cento / One Fool Makes Many
producer / produttore / producer
játékfilm / film di finzione / feature film
(Europa 2000, TV2, Macropus Film)
- **2006 A Pető Intézet Európában** / L'Istituto Pető in Europa / The Pető Institute in Europe
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm, 90 perc / documentario, 90 minuti / documentary, 90 min.
(MTV, Európa 2000 Kft.)
- **2005 Egy szoknya, egy nadrág** / Una gonna, un paio di pantaloni / A Skirt and a Pair of Trousers
producer / produttore / producer
játékfilm / film di finzione / feature film
(Europa 2000, TV2, Macropus Film)
- **2005 A Közvetítő** / Il mediatore / The Mediator
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm, 6x25 perc / documentario, 6x25 minuti / documentary series, 6x25 min.
(Európa 2000 Kft., MTV, BR)

- **2003 A Black Rose vár titka** / Il segreto del castello Black Rose / The Mystery of Black Rose Castle
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
játékfilm, 100 perc / film di finzione, 100 minuti / feature film, 100 min.
(Európa 2000 Kft, MTV, MDR)
- **2000 Meseautó** / Un'automobile da favola / The Dream Car
rendező, producer / regista, produttore / director, producer
játékfilm, 94 perc / film di finzione, 94 minuti / feature film, 94 min.
(Európa 2000 Kft., RTL Klub, Macropus Film)
- **1999 Hippolyt**
rendező, producer / regista, produttore / director, producer
játékfilm, 92 perc / film di finzione, 92 minuti / feature film, 92 min.
(Európa 2000 Kft., RTL Klub, Macropus Film)
- **1998 Sárvártól Leutstättenig – a Wittelsbachok nyomában I. - II. - III.** /
Da Sárvár a Leutstätten – Sulle orme dei Wittelsbach /
1998 From Sárvár to Leutstätten – Following the Wittelsbachs I. - II. - III.
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm, 45 perc / documentario, 45 minuti / documentary, 45 min.
(Macropus Film, BR)
- **1995 Exodus**
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm 78 perc / documentario 78 minuti / documentary 78 min.
(Satellit Film, WDR)
- **1994 Európa messze van** / L'Europa è lontana / Europe is Far Away
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
játékfilm, 97 perc, sorozat 6 x 25 perc /
Film di finzione, 97 minuti, Serie televisiva 6x25 minuti / feature film, 97 min., series 6x25 min.
(Satellit Film, Duna TV, ZDF, MTV)
- **1993 Halál sekély vízben** / Morte in acque poco profonde / Death in Shallow Water
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
játékfilm, 102 perc / film di finzione, 102 minuti / feature film, 102 min.
(Satellit Film, WDR, WEGA-Film Bécs, MIT&A Film/Budapest)
- **1992 Holtak szabadsága** / La libertà dei morti / Freedom of the Dead
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm, 80 perc / documentario, 80 minuti / documentary, 80 min.
(Macropus Film, WDR, Fórum-Stúdió)

- **1991 Száműzöttek** / Esiliati / Homeless
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
játékfilm, 100 perc / film di finzione, 100 minuti / feature film, 100 min.
(Satellit Film, WDR, Grúzia Film, Társulás Filmstúdió)
- **1990 Brazil utcagyerekek** / I bambini di strada del Brasile / Brazilian Streets
rendező, producer / regista, produttore / director, producer
dokumentumfilm, 45 perc / documentario, 45 minuti / Documentary, 45 min.
(Satellit Film, ZDF, Unicef)
- **1990 Ötven év hallgatás** / Cinquant'anni di silenzio / Fifty Years of Silence
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm, 90 perc / documentario, 90 minuti / documentary, 90 min.
(Satellit Film, WDR, MTV)
- **1989 Johnny, a szerencsés** / Johnny il fortunato / Lucky Johnny
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
TV sorozat, 4x45 perc / serie televisiva, 4x45 minuti / series, 4x45 min.
(Satellit Film, ZDF)
- **1988 Cirkusz a holdon** / Il circo sulla luna / Circus on the Moon
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
játékfilm, 100 perc / film di finzione, 100 minuti / feature film, 100 min.
(Satellit Film, ZDF, Novotrade, MAFILM)
- **1987 Boat – People**
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
dokumentumfilm, 94 perc / documentario, 94 minuti / documentary, 94 min.
(WDR, Satellit Film)
- **1985 Add tudtul fiaidnak** / Fallo sapere ai tuoi figli / Let Ye Inherit
társrendező / co-regista / co-director
dokumentumfilm, 60 perc / documentario, 60 minuti / documentary, 60 min.
(Satellit Film, MTV, WDR)
- **1982 Jóh lázadása** / La rivolta di Giobbe / The Revolt of Job
társrendező, producer / co-regista, produttore / co-director, producer
játékfilm, 100 perc / film di finzione, 100 minuti / feature film, 100 min.
(ZDF, Satellit Film, Társulás Stúdió)
- **1981 Pusztai emberek** / Gente della puszta / A House on the Pusta
társrendező / co-regista / co-director
dokumentumfilm 89 perc / documentario 89 minuti / documentary 89 min.
(WDR, MAFILM)

- **1980 A havasi selyemfiú** / Il gigolò della montagna innevata / The Gigolo of the Mountain
társrendező / co-regista / co-director
TV film 90 perc / film per la televisione 90 minuti / TV film 90 min.
(MTV)
- **1979 Töredék az életről** / Framennti di vita / Fragment of Life
társrendező / co-regista / co-director
játékfilm, 98 perc / film di finzione, 98 minuti / feature film, 98 min.
(Budapest Filmstúdió)
- **1978 Orvos vagyok** / Sono un medico / The Doctor
társrendező / co-regista / co-director
dokumentumfilm 90 perc / documentario 90 minuti / documentary 90 min.
(NDR, Tellux Film)
- **1977 Két elhatározás** / Due decisioni / A Quite Ordinary Life
társrendező / co-regista / co-director
dokumentumfilm, 75 perc / documentario 75 minuti / documentary, 75 min.
(ZDF, Tellux Film, MAFILM)
- **1976 Memento**
társrendező / co-regista / co-director
dokumentumfilm, 4x30 perc / documentario, 4x30 minuti / documentary, 4x30 min.
(MTV)
- **1975 Legenda a nyúlpaprikásról** / La leggenda della lepre alla paprica / Rabbit Stew
rendező / regista / director
játékfilm, 100 perc / film di finzione, 100 minuti / feature film, 100 min.
(Budapest Filmstúdió, MTV)
- **1974 Janus Pannonius / Giano Pannonio / Janus Pannonius**
rendező / regista / director
TV-film, 60 perc / film per la televisione, 60 minuti / TV film, 60 min.
(MTV)
- **1974 Mikes Kelemen története** / La storia di Kelemen Mikes / The Story of Kelemen Mikes
rendező / regista / director
TV-film, 45 perc / film per la televisione, 45 minuti / TV film, 45 min.
(MTV)
- **1973 Giordano Bruno megkísértése** / La tentazione di Giordano Bruno / The Temptation of Giordano Bruno
rendező / regista / director
játékfilm, 90 perc / film di finzione, 90 minuti / feature film, 90 min.
(MTV)

Kabay Barna, Petényi Katalin legfontosabb díjai

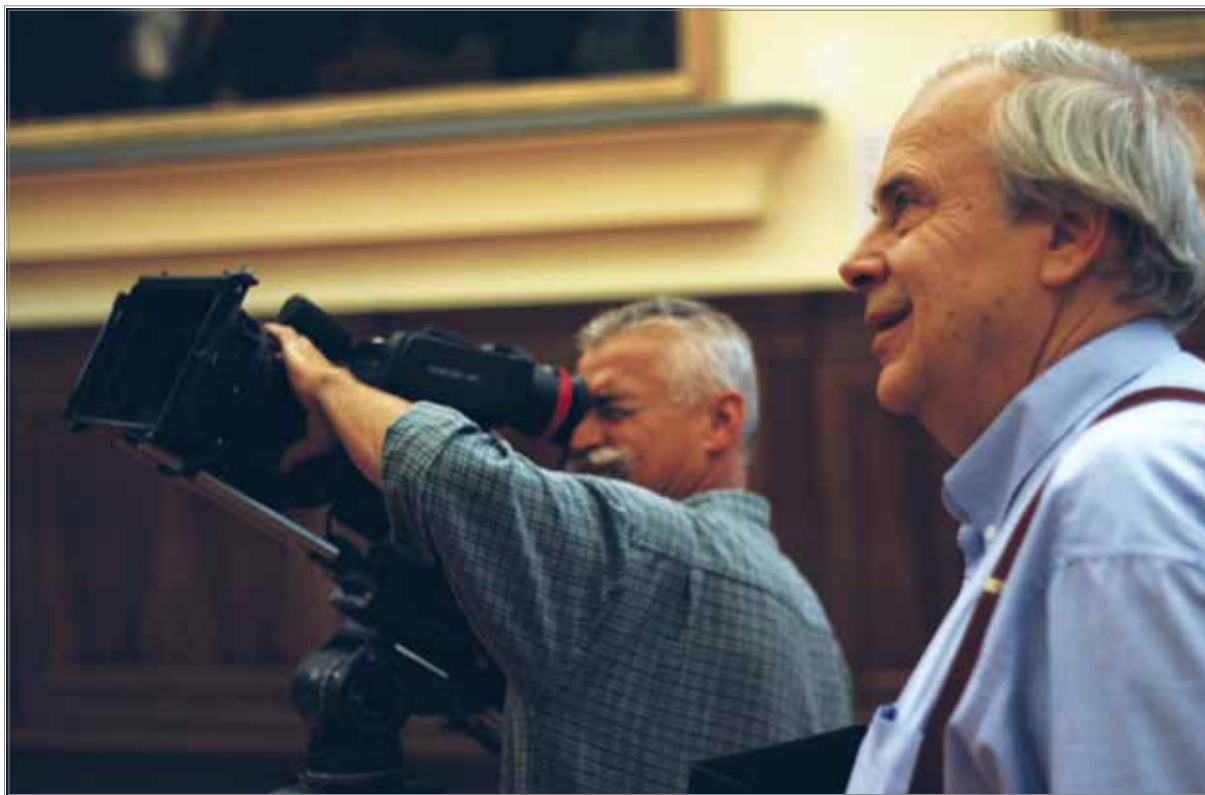

Barna Kabay, Katalin Petényi Premi più importanti

Most important awards received by Barna Kabay, Katalin Petényi

- **2015**   **Balázs Béla-díj**
Premio Béla Balázs (Premio statale)
Balázs Béla Award (state award)
- **2005**   **Szarajevó Fesztivál díja Jankura Péterrel** (Legjobb operatőr díja)
Premio del Festival di Sarajevo (con Péter Jankura)
Sarajevo Festival Award with Péter Jankura
(A Közvetítő / Il mediatore / The Mediator)
- **2001**   **Cottbus Filmfesztivál díja**
Premio Festival del Cinema di Cottbus
Cottbus Film Festival Award
Moszkvai Filmfesztivál különdíja
Premio speciale del Festival del Cinema di Mosca
Moscow Film Festival Special Award
(Meseautó / Un'automobile da favola / The Dream Car)
- **2000**   **VOX magazin díja – az év leglátogatottabb magyar játékfilmje**
A Magyar Mozitulajdonosok díja
VOX Magazine Award – Most Popular Hungarian Feature Film of the Year
Hungarian Cinema Operators' Award
Premio della rivista VOX per il film ungherese più visto dell'anno
Premio dei Gestori di sale cinematografiche ungheresi
(Meseautó / Un'automobile da favola / The Dream Car)
- **1999**   **A Magyar Mozitulajdonosok díja**
Premio dei Gestori di sale cinematografiche ungheresi
Hungarian Cinema Operators' Award
(Hippolyt)
- **1998**   **Fipresci-díj, Velencei Biennale**
Premio Fipresci, Biennale di Venezia
Fipresci Award, Venice Biennale
(In memoriam Gyöngyössy Imre)
- **1997**   **Legjobb rendezés díja, Varsó**
Premio per la Migliore regia, Varsavia
Best Director, Warsaw
(Európa messze van / L'Europa è lontana / Europe is Far Away)

- 1995 **Különdíj, Nemzetközi Filmfesztivál, Cannes**
Premio speciale, Festival Internazionale del Cinema, Cannes
Special Prize, International Film Festival, Cannes
(Európa messze van / L'Europa è lontana / Europe is Far Away)
- 1994 **Fődíj, Salerno**
Primo Premio, Salerno
Main Prize, Salerno
(Holtak szabadsága / La libertà dei morti / Freedom of the Dead)

Halper János operatőr / operatore / cinematographer & Kabay Barna filmrendező / regista / film director, Róma 2015

Gyöngyössy Imre, Kabay Barna, Petényi Katalin legfontosabb díjai

Imre Gyöngyössy, Barna Kabay, Katalin Petényi Premi più importanti

Most important awards received by Barna Kabay, Katalin Petényi and Imre Gyöngyössy:

- **1992**   **Legjobb rendezés díja, Nemzetközi Filmfesztivál, Troia**
Premio per la Migliore regia, Festival Internazionale del Cinema, Troia
Best Director, International Film Festival, Troia
(Száműzöttek / Esiliati / Homeless)
- **1991**   **OCIC-díj, Nemzetközi Filmfesztivál, Montreal**
Premio OCIC, Festival Internazionale del Cinema, Montreal
OCIC Award, International Film Festival, Montreal
(Száműzöttek / Esiliati / Homeless)
- **1988**   **Cinema per la Pace – életműdíj, Olaszország**
Cinema per la Pace - Premio alla carriera, Italia
Cinema per la Pace – Lifework Award, Italy
- **1984**   **Nemzetközi Filmfesztivál, San Remo**
Primo Premio, Mostra Internazionale del Cinema d'autore di Sanremo
Main Prize, San Remo International Film Festival
(Jób lázadása / La rivolta di Giobbe / The Revolt of Job)
- **1983**   **Academy Award, Oscar-jelölés a legjobb külföldi film kategóriában, Los Angeles különdíj,**
Academy Award, candidatura all'Oscar per il Miglior film straniero,
Los Angeles Premio speciale,
Academy Award nomination for Best Foreign Film,
Los Angeles Special Prize,
- **Nemzetközi Filmfesztivál, Cannes**
Festival Internazionale del Cinema, Cannes
International Film Festival, Cannes
(Jób lázadása / La rivolta di Giobbe / The Revolt of Job)
- **1978**   **Fődíj, Nemzetközi Filmfesztivál, Rotterdam**
Primo Premio, Festival Internazionale del Cinema di Rotterdam
Main Prize, International Film Festival, Rotterdam
- **Fődíj, Nemzetközi Filmfesztivál, Antwerpen**
Primo Premio, Festival Internazionale del Cinema di Anversa
Main Prize, International Film Festival, Antwerp

- **Gold Hugo Díj, Chicagói Nemzetközi Filmfesztivál**
Premio Gold Hugo, Festival Internazionale del Cinema di Chicago
Gold Hugo Award, Chicago International Film Festival
- **Adolf Grimme-díj arany fokozat - Németország**
Premio Adolf Grimme d'oro - Germania
Gold Adolf Grimme Award - Germany
(Két elhatározás / Due decisioni / A Quite Ordinary Life)
- **1977 UNESCO-díj, Nemzetközi Filmfesztivál, Pesaro**
Premio UNESCO, Pesaro Film Festival
UNESCO Award, International Film Festival, Pesaro
(Két elhatározás / Due decisioni / A Quite Ordinary Life)
- **1974 Fődíj, Magyar TV fesztivál**
Primo Premio, Festival della Televisione
Main Prize, Hungarian TV Film Festival
(Giordano Bruno megkísértése /
La tentazione di Giordano Bruno / The Temptation of Giordano Bruno)

Gyöngyössy Imre, Kabay Barna, Petényi Katalin retrospektív vetítései:

Imre Gyöngyössy, Barna Kabay, Katalin Petényi, Retrospective:

Imre Gyöngyössy, Barna Kabay and Katalin Petényi retrospectives:

- 1997 München, Berlin, Hamburg
- 1996 Isztambul, Trieszt
- 1994 Lausanne, Cinematique Swiss / Cinémathèque suisse
- 1993 La Rochelle
- 1992 Montreal, Toronto - Cinematique / Cinémathèque Canada
- 1988 Berlin
- 1987 Boston, Museum of Modern Arts
- 1986 New York, Museum of Modern Arts
- 1985 Chicago
- 1984 Róma
- 1983 Párizs, Centre Pompidou

Kabay Barna, Tóth Zsolt, Petényi Katalin, Edőcs Bálint forgatás közben / Durante la ripresa / On set in Rome, 2015

Forgatás közben / Durante la ripresa / On set in Rome, 2015

Gyöngyössi Bence filmrendező / regista / film director

GYÖNGYÖSSY BENCE filmrendező

1963. november 26-án született Budapesten.

1983–1988 Ludwig Maximilian Egyetem, kommunikáció és dráma szak

1988–1994 Film- és Televíziós Főiskola (HFF) München, rendezői és televíziós publicisztikai szak

1997–2002 RTL Klub televízió programigazgatója

2008–2009 TV2 televízió programigazgatója

1983 óta aktívan dolgozik különböző filmes és televíziós produkciókban mind az öt kontinensen. Az évek során nemcsak mint rendező és forgatókönyvíró szerzett tapasztalatot, hanem mint gyártásvezető, producer és operatőr is.

BENCE GYÖNGYÖSSY regista

È nato a Budapest il 26 novembre 1963.

1983–1988 Università Ludwig Maximilian di Monaco, laurea in Comunicazione e Teatro

1988–1994 Hochschule für Fernsehen und Film (HFF) Monaco di Baviera,
studi di regia e giornalismo televisivo

1997–2002 Direttore dei programmi della rete televisiva RTL Klub

2008–2009 Direttore dei programmi della rete televisiva TV2

Dal 1983 lavora attivamente in varie produzioni cinematografiche e televisive in tutti e cinque i continenti. Nel corso degli anni ha accumulato esperienza non solo come regista e sceneggiatore, ma anche come direttore di produzione, produttore e direttore della fotografia.

BENCE GYÖNGYÖSSY film director

Born 26 November 1963 in Budapest.

1983–1988 studied Communication and Drama, Ludwig Maximilian University

1988–1994 studied Directing and Television Publicizing, College of Film
and Television (HFF) Munich

1997–2002 RTL Klub, Budapest - Director of Programming.

2008–2009 TV2, Budapest - Director of Programming.

He has actively worked in film and television productions on all five continents since 1983, during which time he has gained experience not only as a director and screenwriter but also production manager, producer and cinematographer.

Filmográfia / Filmografia / Filmography:

- **1988 – Zitat**
operatőr, író, rendező, producer / direttore della fotografia, sceneggiatore, regista, produttore / cinematographer, writer, director, producer
dokumentumfilm / documentario / documentary
- **1989 – Der letzte wolgadeutsche Musiklehrer** (Az utolsó Volga-német zenetanár)
L'ultimo insegnante di musica sul Volga / The last Volga-german music teacher
operatőr, író, rendező / direttore della fotografia, sceneggiatore, regista / cinematographer, writer, director
dokumentumfilm / documentario / documentary
- **1990 – A feltámadás testvérei** / Suore della Resurrezione / Sisters of Arising
operatőr, író, rendező / direttore della fotografia, sceneggiatore, regista / cinematographer, writer, director
dokumentumfilm / documentario / documentary
- **1992 – Allein** (Egyedül) Da solo / Alone
író, rendező, producer / sceneggiatore, regista, produttore / writer, director, producer
dokumentumfilm / documentario / documentary
- **1997 – Cigánytörvény Romani Kris** / La legge degli zingari
író, rendező / sceneggiatore, regista / writer, director
játékfilm / film di finzione / feature film
- **2005 – Egy szoknya, egy nadrág** / Una gonna, un paio di pantaloni / A Skirt and a Pair of Trousers
író, rendező / sceneggiatore, regista / writer, director
játékfilm / film di finzione / feature film
- **2006 – Egy bolond százat csinál** / Un pazzo ne fa cento / One Fool Makes Many
író, rendező / sceneggiatore, regista / writer, director
játékfilm / film di finzione / feature film
- **2009 – Papírkutyák** / Cani di carta / Paper Dogs
író, rendező / sceneggiatore, regista / writer, director
játékfilm / film di finzione / feature film
- **2011 – Utolsó rapszódia** / Ultima rapsodia / Last Rhapsody
író, rendező, producer / sceneggiatore, regista, produttore / writer, director, producer
játékfilm / film di finzione / feature film
- **2014 – A tanyagondnok** / L'amministratore della fattoria / The Farm Warden
író, rendező / sceneggiatore, regista / writer, director
dokumentumfilm / documentario / documentary

- **2015 – Janus**
író, rendező / sceneggiatore, regista / writer, director
játékfilm / film di finzione / feature film
- **2015 – A nemzet építészé – Ybl Miklós** / L'architetto della nazione – Miklós Ybl / Architect of a Nation – Miklós Ybl
író, rendező / sceneggiatore, regista / writer, director
dokumentumfilm / documentario / documentary

GYÖNGYÖSSY BENCE

Díjak / Premi / Awards:

Max Ophüls-díj jelölés – Németország

Candidato al Premio Max Ophüls – Germania

Max Ophüls Award nomination – Germany

„Prix de Montreal” – Nagydíj a legjobb első filmért, World Film Festival Montreal

Prix de Montreal – Gran Premio per la Migliore opera prima, World Film Festival di Montreal

“Prix de Montreal” – Best First Film, World Film Festival Montreal

OSCAR (magyar jelölés) – Legjobb Külföldi Film

OSCAR (Candidato ungherese) – Miglior film straniero

OSCAR (Hungarian nominee) – Best Foreign Film

Nemzetközi Filmfesztivál, Tokió

Festival internazionale del Cinema di Tokyo

International Film Festival, Tokyo

Alexandriai Nemzetközi Filmfesztivál – A zsűri különdíja

Festival internazionale del Cinema di Alessandria – Premio speciale della giuria

Alexandria International Film Festival – Jury's Special Prize

Köszönetet mondunk Kontuly Béla és Molnár C. Pál örököseinek, a Béres családnak, Csíkszentmihályi Róbertnek, Lőte Enikőnek, Peskó Zoltánnak, a Magyar Nemzeti Galériának, a szentendrei Ferenczy Múzeumnak, a szolnoki Damjanich János Múzeumnak, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Művészettörténeti Intézetének és a firenzei Casa Buonarrotinak a filmsorozatban és kísérő kiadványában szereplő rendelkezésünkre bocsátott fotókért és művekért.

Ringraziamo gli eredi di Béla Kontuly e Pál Molnár C., la famiglia Béres, Róbert Csíkszentmihályi, Enikő Lőte, Zoltán Peskó, la Galleria Nazionale Ungherese, il Museo Ferenczy di Szentendre, il Museo Damjanich di Szolnok, l'Istituto per le Ricerche di Storia dell'Arte dell'Accademia delle Scienze d'Ungheria e la Casa Buonarroti di Firenze per aver messo a nostra disposizione le foto e le opere presenti nei film e nel materiale di presentazione.

We would like to express our thanks to the heirs of Béla Kontuly and Pál Molnár C. , the Béres family, Róbert Csíkszentmihályi, Enikő Lőte, Zoltán Peskó, the Hungarian National Gallery, the Ferenczy Museum in Szentendre, the Damjanich Museum in Szolnok, the Hungarian Academy of Sciences Institute of Art History and Casa Buonarroti for providing images for inclusion in this publication.